

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg

Morąg 2023

Diagnoza, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, potwierdzająca spełnienie przez obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji przesłanek ich wyznaczenia.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg została opracowana przez zespół autorski Centrum Doradztwa Rewitalizacyjnego Instytutu Rozwoju Miast i Regionów:

- Michał Cichocki
- Katarzyna Spadło
- Mark Pazdniakou
- Magdalena Golan

CENTRUM DORADZTWA
REWITALIZACYJNEGO
IRMiR

Spis treści

1. Wstęp.....	4
2. Diagnoza ogólna czynników i zjawisk kryzysowych na terenie Gminy Morąg	5
2.1. Zjawiska w sferze społecznej.....	7
2.2. Zjawiska w sferze gospodarczej	10
2.3. Zjawiska w sferze środowiskowej.....	14
2.4. Zjawiska w sferze funkcjonalno-przestrzennej	17
2.5. Zjawiska w sferze technicznej	20
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Morąg	22
3.1. Lokalne uwarunkowania polityki rewitalizacyjnej.....	22
3.2. Zakres przestrzenny i czasowy diagnozy.....	23
3.3. Źródła danych	24
3.4. Metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.....	24
3.5. Sfera społeczna	35
3.6. Sfera gospodarcza	50
3.7. Sfera środowiskowa.....	55
3.8. Sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	58
3.9. Sfera techniczna	64
4. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego.....	68
5. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji.....	77
Źródło: opracowanie własne.	82
6. Spis rysunków.....	83
7. Spis tabel	85

1. Wstęp

Celem niniejszej diagnozy jest wskazanie fragmentu gminy, będącego obszarem koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, współwystępujących z kryzysem w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. W granicach tak wyznaczonego obszaru zdegradowanego wskazywany jest obszar do rewitalizacji, stanowiący nie więcej niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkiwany przez nie więcej niż 30% jej populacji, który jednocześnie posiada istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające wspólnych granic. W skład obszaru rewitalizacji mogą wchodzić niezamieszkane tereny poprzemysłowe, w tym poportowe i powydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska pozaspołeczne, jeśli planowane tam działania przyczynią się do przeciwdziałania kryzysowi społecznemu, zdiagnozowanemu w zamieszkałej części obszaru rewitalizacji.

Niniejsze opracowanie stanowi załącznik do wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Morąg, o którym mowa w art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2021 r. poz. 485, z 2023 r. poz. 28.), potwierdzający spełnienie przesłanek do ustanowienia wyżej wymienionych obszarów.

2. Diagnoza ogólna czynników i zjawisk kryzysowych na terenie Gminy Morąg

OGÓLNE INFORMACJE O GMINIE

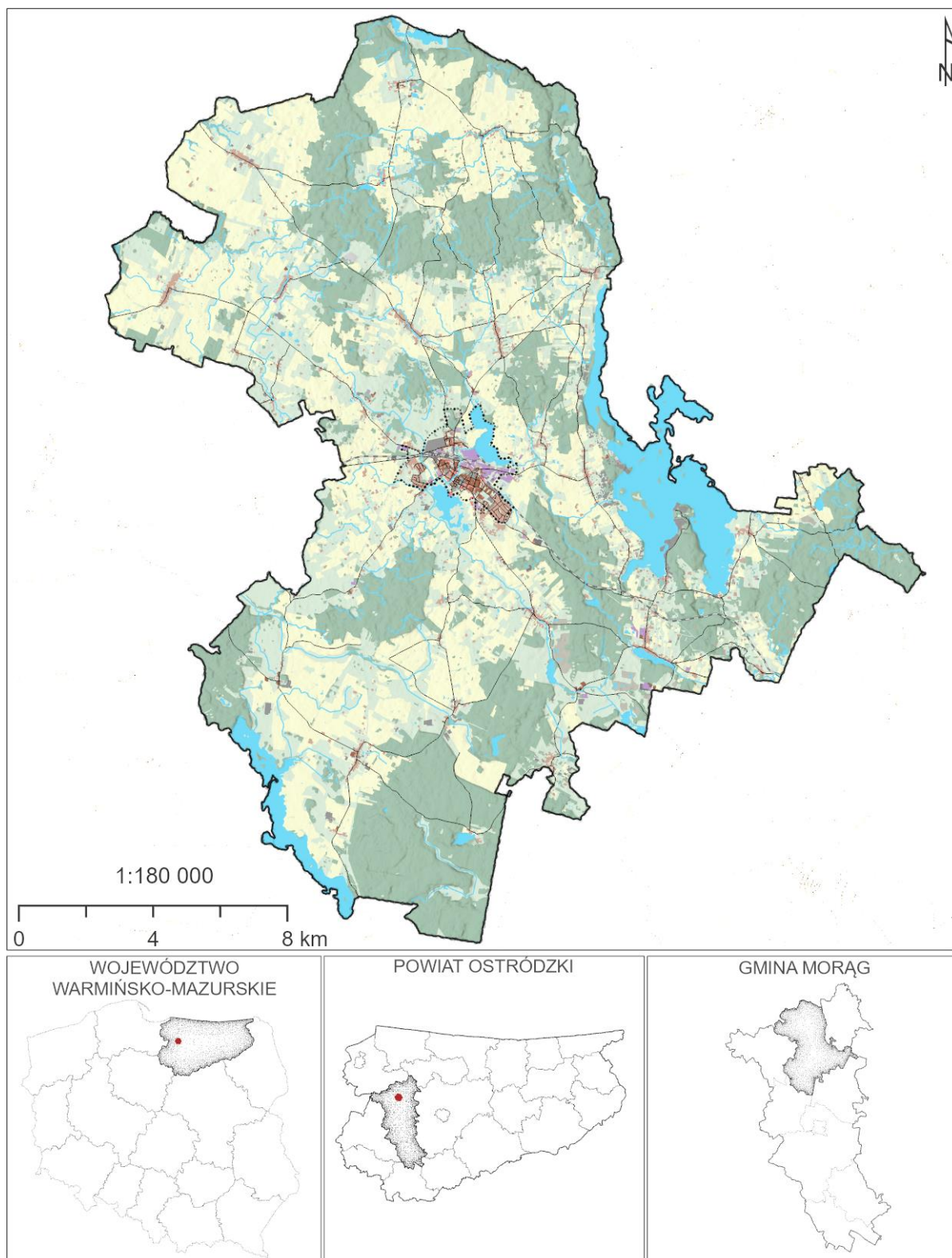
Gmina Morąg jest jednostką samorządu terytorialnego położoną w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie ostródzkim. Gmina zlokalizowana jest w podregionie elbląskim makroregionu północnego. Zajmuje obszar w północno-zachodniej części regionu, wchodzącą w skład Pojezierza Iławskiego. Graniczy z takimi jednostkami administracyjnymi jak Małyty, Miłakowo, Łukta, Miłomłyn, Pastęk, Godkowo oraz Świątki.

Powierzchnia całkowita Gminy Morąg wynosi około 311 km², a jej teren jest zróżnicowany pod względem rzeźby i krajobrazu. Obszar Gminy Morąg cechuje się urozmaiconym układem jezior oraz pagórkowatym ukształtowaniem terenu. Największym jeziorem na jej obszarze jest zbiornik Narie, wokół którego zlokalizowane są atrakcyjne miejsca do wypoczynku i rekreacji.

Siedziba gminy zlokalizowana jest mniej więcej w połowie drogi na trasie między Elblągiem a Olsztynem. Morąg to malowniczo położone miasto, które pełni funkcję ośrodka administracyjnego, gospodarczego i kulturalnego dla całej gminy. Znajdują się tu liczne zabytki, takie jak średniowieczny zamek krzyżacki, kościół parafialny czy pozostałości murów miejskich, które przyciągają turystów.

Gmina składa się z 29 sołectw: Antoniewo, Bogaczewo, Bożęcin, Bramka, Chojnik, Gubity, Gulbity, Jędrychówko, Jurki, Kalnik, Kretowiny, Królewo, Kruszewnia, Łączno, Maliniak, Markowo, Niebrzydowo Wielkie, Nowy Dwór, Raj, Rolnowo, Ruś, Słonecznik, Strużyna, Tątlawki, Wenecja, Wilnowo, Zawroty, Złotna, Żabi Róg. Na obszarze gminy znajdują się również liczne wsie i osady wiejskie.

Gmina Morąg to również ośrodek przemysłowy i usługowy, który odgrywa istotną rolę w lokalnej gospodarce. W mieście Morąg i okolicznych miejscowościach znajdują się zakłady produkcyjne z różnych branż, takie jak przemysł meblarski, spożywczy, drzewny oraz metalowy. Do podstawowych form gospodarowania zalicza się produkcję roślinną i hodowlę zwierząt. W produkcji roślinnej dominuje uprawa zbóż (mieszanki zbożowe, pszenżyto, pszenica jęczmień), w produkcji zwierzęcej przeważa chów bydła i trzody chlewnej. Rolnictwo na terenie Gminy Morąg nie posiada żadnej wyraźnej specjalizacji. Różnorodność upraw, niespecjalizowanie się w hodowli zwierząt oraz duża liczba małych gospodarstw świadczą o wyraźnym nastawieniu rolników gminy na produkcję na własne potrzeby (Rys. 1).

Rys. 1. Lokalizacja Gminy Morąg
Źródło: opracowanie własne.

2.1. Zjawiska w sferze społecznej

LUDNOŚĆ I MIGRACJE

W latach 2018–2022 ogólna liczba mieszkańców uległa zmniejszeniu o 4,8% i w 2022 r. wyniosła 23 262 osób (Tab. 1). Głównym powodem zaobserwowanego stanu był ujemny przyrost naturalny, kształtujący się na poziomie -150 w 2021 r., odpowiada to przyrostowi naturalnemu -6,37 na 1000 mieszkańców Gminy Morąg. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,59 i jest nieznacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy (0,61) od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju (0,68) (Tab. 1).

Tab. 1. Zmiany demograficzne w latach 2018–2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana
Liczba ludności	24 439	24 199	23 721	23 453	23 262	-1 177
Mężczyźni	12 084	11 939	11 734	11 588	11 503	-581
Kobiety	12 355	12 260	11 987	11 865	11 759	-596
Współczynnik feminizacji	102	103	102	102	102	0
Urodzenia żywe	270	241	194	178	-	-92
Zgony ogółem	282	285	286	328	-	+46
Przyrost naturalny	-12	-44	-92	-150	-	-138
Urodzenia żywe na 1000 ludności	11,03	9,90	8,12	7,56	-	-3,47
Zgony na 1000 ludności	11,52	11,71	11,98	13,92	-	+2,4
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,49	-1,81	-3,85	-6,37	-	-5,88

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Saldo migracji w latach 2018–2022 uległo nieznacznym wahaniom, jednakże w całym okresie przyjmowało ujemne wartości. Maksymalny ruch migracyjny odnotowano w 2019 r. (-194 osoby), natomiast minimalny w 2020 r. (-104 osób). Zauważa się, że w większości analizowanych lat wyższy wskaźnik mobilności pod względem zmiany miejsca zamieszkiwania cechował kobiety (Tab. 2).

Tab. 2. Migracje w latach 2017–2021

	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana
Zameldowania ogółem	261	297	242	292	259	-2
Wymeldowania ogółem	434	491	392	444	363	-71
Saldo migracji	-173	-194	-150	-152	-104	+69
Saldo migracji mężczyzn	-89	-83	-77	-62	-48	+41
Saldo migracji kobiet	-84	-111	-73	-90	-56	+28

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zmiany w strukturze grup ekonomicznych w Morągu wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Obecny na 2022 r. wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wynoszący 28,6 jest bardzo zbliżony do wojewódzkiego (28,5) i nieznacznie niższy od ogólnopolskiego (29,9). Pomimo odnotowanego niżu demograficznego, stosunkowo stabilnie prezentuje się odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym (na poziomie 19% w 2022 r.). W najszybszym tempie w badanym okresie zmienił się udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 2,8%) i produkcyjnym (spadek o 2,6%) (Tab. 3).

Tab. 3. Struktura grup ekonomicznych w latach 2017-2021

	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiana
Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	4 710	4 688	4 589	4 518	4 430	-280
Liczba osób w wieku produkcyjnym	14 876	14 503	13 979	13 738	13 550	-1 326
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	4 853	5 008	5 153	5 197	5 282	+429
Udział % osób w wieku przedprodukcyjnym	19,3	19,4	19,3	19,3	19,0	-0,2
Udział % osób w wieku produkcyjnym	60,9	59,9	58,9	58,6	58,2	-2,6
Udział % osób w wieku poprodukcyjnym	19,9	20,7	21,7	22,2	22,7	+2,8
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	23,6	24,7	26,5	27,4	28,6	+5,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

POMOC SPOŁECZNA

Realizacją zadań w zakresie pomocy społecznej zajmuje się Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Pozytywnym zjawiskiem zaobserwowanym w Gminie Morąg jest trend zmniejszania się liczby beneficjentów pomocy społecznej. W 2021 r. korzystało z niej około 3,6% ludności gminy. Spadek udziału populacji korzystającej ze świadczeń pomocy społecznej dotyczył osób znajdujących się powyżej, jak i poniżej kryterium dochodowego. Zarejestrowano wyraźny spadek liczby gospodarstw domowych otrzymujących zasiłek rodzinny na dzieci (o 36%) i kwot zasiłków rodzinnych (o 27%) oraz wzrost kwot przyznawanych świadczeń rodzinnych (o 11%)(Tab. 4).

Tab. 4. Podstawowe informacje o pomocy społecznej i świadczeniach rodzinnych w latach 2017-2021

	2018	2019	2020	2021	2022
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 000 ludności	1 123	1 076	988	857	b.d.
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego	1 758	1 601	1 472	1 311	b.d.
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej powyżej kryterium dochodowego	991	1 019	888	709	b.d.
Rodziny otrzymujące zasiłek rodzinny na dzieci	1 173	1 052	871	749	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najczęstsze powody korzystania z pomocy społecznej w 2019 r. stanowiło ubóstwo (812 rodzin) oraz bezrobocie (605 rodzin). Istotnymi przyczynami determinującymi udzielane wsparcie finansowe była niepełnosprawność (494 rodziny), jak również potrzeba ochrony macierzyństwa (264 rodziny). Kolejnymi czynnikami warunkującymi przyznaną pomoc społeczną były: długotrwała lub ciężka choroba (176 rodzin) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (140 rodzin) i inne w mniejszym stopniu (Tab. 5).

Tab. 5. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Gminy Morąg w 2019 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba osób
Ubóstwo	812
Bezrobocie	605
Niepełnosprawność	494
Potrzeba ochrony macierzyństwa	264
Długotrwała lub ciężka choroba	176
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	140
Bezdomność	33
Alkoholizm	28
Trudności w przystosowania do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	25
Przemoc w rodzinie	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Strategii rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Morąg na lata 2021-2025.

BEZROBOCIE

Sytuacja na lokalnym rynku pracy pod względem udziału zarejestrowanych osób pozostających bez pracy ma pozytywny trend, ale stopa bezrobocia nadal jest znacznie wyższa od średniej krajowej. W latach 2018-2023 zaobserwowano spadek stopy bezrobocia do poziomu 7%. Maksymalny wzrost bezrobocia rejestrowanego odnotowano w 2020 r. (o 1,5 %), ale w następnym roku ten wskaźnik upadł znowu poniżej 8%. W strukturze nieaktywnych zawodowo przeważają kobiety (57%)(Tab. 6).

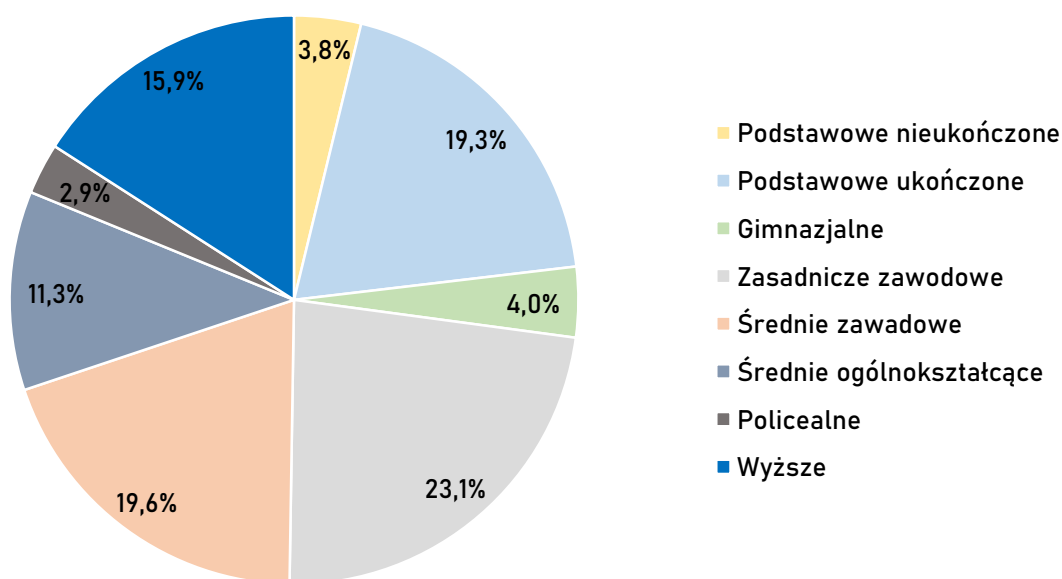
Tab. 6. Bezrobocie w latach 2017-2021

	2018	2019	2020	2021	2022
Bezrobotni ogółem	1 139	1 017	1 170	1 033	946
Bezrobotni mężczyźni	454	405	494	430	399
Bezrobotne kobiety	685	612	676	603	547
Stopa bezrobocia (%)	7,7	7,0	8,5	7,5	7,0
Udział pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym	304,9	290,8	288,4	297,3	b.d.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

EDUKACJA

W wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) Gminy Morąg znajduje się 5 651 mieszkańców. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. 15,9% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,9% wykształcenie policealne, 11,3% średnie ogólnokształcące, a 19,6% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 23,1% mieszkańców gminy, gimnazjalnym 4,0%, natomiast 19,3% podstawowym ukończonym. 3,8% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej (Rys. 2). W porównaniu do całego województwa warmińsko-mazurskiego mieszkańcy Gminy Morąg mają niższy poziom wykształcenia. W 2021 r. w Gminie Morąg mieściły się 4 przedszkola, w których do 25 oddziałów uczęszczało 424 dzieci i 12 szkół podstawowych, w których w 142 oddziałach uczyło się 2 094 uczniów. W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształcą się 28,6% ludności. Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 14,7 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) wynosi 95,88. Oprócz tego w Gminie Morąg znajdują się 2 licea ogólnokształcące, w których w 12 oddziałach uczyło się 360 uczniów.

Rys. 2. Poziom wykształcenia mieszkańców powyżej 14 roku życia w Gminie Morąg

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NSP 2021

PODSUMOWANIE – SFERA SPOŁECZNA

Gmina Morąg cechuje się nieznacznym ubytkiem liczby mieszkańców, będącym następstwem ujemnego salda migracji. Zmiany te są stosunkowo nieduże, jednak w ostatnich 2 latach nieznacznie zwiększyły się z powodu pandemii COVID-19. Struktura wiekowa gminy prezentuje się stosunkowo korzystnie – relatywnie wysoki udział osób w wieku przedprodukcyjnym, natomiast współczynnik obciążenia demograficznego jest zbliżony do średniej krajowej. Starzenie się społeczeństwa będzie postępować, tym samym będzie ono w przyszłości coraz większym wyzwaniem. Problemy sfery społecznej gminy objawiają się przede wszystkim w grupie osób korzystających z pomocy społecznej. Stopa bezrobocia w Morągu jest wyższe od średniej wartości w kraju, zatem szczególnej uwagi wymagają osoby pozostające bez pracy. Oprócz tego warto zwrócić uwagę, że mieszkańcy gminy cechują się niższym poziomem wykształcenia w porównaniu do reszty województwa.

2.2. Zjawiska w sferze gospodarczej

FINANSE PUBLICZNE

Suma wydatków z budżetu Gminy Morąg wyniosła w 2021 r. 124,8 mln złotych, co daje 5,3 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to spadek wydatków o 1,3% w porównaniu do roku 2020. Suma dochodów do budżetu Gminy Morąg wyniosła w 2021 r. 132,5 mln złotych, co daje 5,6 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to wzrost dochodów o 4% w porównaniu do 2020 r. (Tab. 7).

Największa część budżetu Gminy Morąg – 31,6% została przeznaczona na Dział 801 – Oświata i wychowanie. Dużą część wydatków z budżetu przeznaczona została na Dział 852 – Pomoc społeczna (8%) oraz na Dział 750 – Administracja publiczna (6,6%). Wydatki inwestycyjne stanowiły 6,2 mln złotych, czyli 5,0% wydatków ogółem. Dział 756 – Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek (30,1%). Duża część wpływów pochodzi z Dział 758 – Różne rozliczenia (26%) oraz z Dział 852 – Pomoc społeczna (3,7%). W budżecie Gminy Morąg wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wyniosły 828 złotych na mieszkańca (14,7%), natomiast dochód z tytułu podatków dochodowych od osób prawnych wynosił 21,2 złotych na mieszkańca (0,4%) (Tab. 8).

Tab. 7. Dochody i wydatki budżetowe w latach 2017–2021

	Dochody [zł]	Wydatki [zł]	Dochody na 1 mieszkańca [zł]	Wydatki na 1 mieszkańca [zł]
2017	111,4 mln.	112,7 mln.	4,5 tys.	4,6 tys.
2018	118,2 mln.	117,3 mln.	4,8 tys.	4,8 tys.
2019	128,0 mln.	124,5 mln.	5,3 tys.	5,1 tys.
2020	129,1 mln.	128,1 mln.	5,4 tys.	5,4 tys.
2021	132,5 mln.	124,8 mln.	5,6 tys.	5,3 tys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tab. 8. Struktura wydatków wg działów klasyfikacji budżetowej w 2021 r.*

Dział	Wydatki [zł]	Dział	Dochody [zł]
[801] Oświata i wychowanie	39,4 mln.	[756] Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek	39,9 mln.
[852] Pomoc społeczna	9,9 mln.	[758] Różne rozliczenia	34,4 mln.
[750] Administracja publiczna	8,2 mln.	[852] Pomoc społeczna	4,9 mln.
[600] Transport i łączność	5,2 mln.	[801] Oświata i wychowanie	3,2 mln.
[900] Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3,8 mln.	[700] Gospodarka mieszkaniowa	2,3 mln.

[921] Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2,9 mln.	[600] Transport i łączność	2,0 mln.
[926] Kultura fizyczna i sport	2,7 mln.	[900] Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1,0 mln.
[851] Ochrona zdrowia	2,7 mln.	[010] Rolnictwo i łowiectwo	976,1 tys.
[854] Edukacyjna opieka wychowawcza	2,3 mln.	[926] Kultura fizyczna i sport	783,3 tys.
[754] Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,1 mln.	[750] Administracja publiczna	354,4 tys.
[010] Rolnictwo i łowiectwo	1,0 mln.	[854] Edukacyjna opieka wychowawcza	205,5 tys.
[700] Gospodarka mieszkaniowa	980,7 tys.	[710] Działalność usługowa	172,0 tys.
[757] Obsługa długu publicznego	663,7 tys.	[921] Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	159,6 tys.
[630] Turystyka	600,8 tys.	[851] Ochrona zdrowia	114,5 tys.
[710] Działalność usługowa	318,1 tys.	[853] Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	94,9 tys.
[853] Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	183,3 tys.	[754] Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	39,2 tys.
[758] Różne rozliczenia	134,1 tys.	[630] Turystyka	34,8 tys.
[751] Urzędy naczelnych organów władzy państwowej	4,9 tys.	[020] Leśnictwo	15,1 tys.
[755] Wymiar sprawiedliwości	4,0 tys.	[751] Urzędy naczelnych organów władzy państwowej	4,9 tys.
		[755] Wymiar sprawiedliwości	4,0 tys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS (*brak danych dla 2022).

PODMIOTY GOSPODARCZE

W Gminie Morąg w 2022 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 2228 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 1612 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 165 nowych podmiotów, a 80 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w Gminie Morąg najwięcej (93) jest spółek handlowych z ograniczoną odpowiedzialnością. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (2152) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0-9 pracowników.

Pod kątem prowadzonej działalności 3,1% (70) podmiotów deklaruowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo 28,5% (636) podmiotów, a 68,3% (1 522) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Morąg najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są budownictwo (23.5%) oraz handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (22.7%).

Wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości wskazują na wzrost aktywności gospodarczej w gminie w badanym okresie. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Morągu w 2022 r. wyniosła 2228 i była o 13% wyższa w stosunku do 2018 r. Współczynnik opisujący zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców również odnotował wzrost, osiągając

w 2021 r. poziom 95 jednostek. jednak przyjmował niższą wartość od średniej wojewódzkiej (105) oraz krajowej (132). Do 69 zwiększyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 osób, jednakże wartość wskaźnika pozostawała znacznie niższa od przeciętnej ogólnokrajowej (94) i wojewódzkiej (76)(Tab. 9).

Tab. 9. Dynamika zmian wskaźników dotyczących przedsiębiorczości w Gminie Morąg w latach 2017-2021

	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem	1 928	2 002	2 059	2 146	2 228
Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	79	83	87	92	96
Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	129,6	138,0	147,3	156,2	164,4
Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	115	119	107	117	122
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	52	35	34	31	34
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	56	59	62	66	69
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	35	34	35	37	37
Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON (w %)	6,6	4,3	3,9	3,4	3,6
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem (w %)	70,4	70,9	71,4	71,7	72,4
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym (w %)	9,1	9,8	10,5	11,2	11,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W strukturze podmiotów gospodarczych pod względem rodzaju działalności wg sekcji PKD 2007 dominują handel hurtowy i detaliczny (18,9%) oraz budownictwo (18%). Do innych popularnych branż występujących w gminie należą działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (12,6%), przetwórstwo przemysłowe (9,6%). Udział pozostałych rodzajów działalności mieści się w granicach 0,2-8,7% (Tab. 10).

Tab. 10. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 na obszarze Gminy Morąg w 2022r.

Sekcja PKD 2007	Liczba podmiotów	Udział [%]
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	70	3,1
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	4	0,2
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	214	9,6
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	5	0,2
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	11	0,5
Sekcja F – Budownictwo	402	18,0
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	421	18,9
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	83	3,7
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	46	2,1
Sekcja J – Informacja i komunikacja	33	1,5
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	39	1,8
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	280	12,6

Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	133	6,0
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	45	2,0
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	16	0,7
Sekcja P – Edukacja	75	3,4
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	123	5,5
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	28	1,3
Sekcje S i T – Pozostała działalność usługowa i Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	194	8,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na terenie miasta najbardziej rozwijają się: handel, przemysł spożywczy, drzewny, usługi (funkcjonuje dość duża liczba: zakładów stolarskich, meblowych, naprawy samochodów, wulkanizacji, diagnostyki, krawiectwa) oraz turystyka. Do największych pracodawców działających w Morągu można zaliczyć m.in.:

- SM Mlekovita Oddział Morąg – przetwórstwo mleka
- Lactima Sp. z o.o. – produkcja spożywcza, wyroby mleczarskie
- Wipasz S. A. wytwórnia w Morągu – producent pasz dla drobiu, trzody chlewnej oraz bydła, produkcja świeżego mięsa z kurczaka
- Paged Sklejka Morąg Mazury S. A. – produkcja sklejek, płyt drewnopochodnych i oklein;
- Gminna Spółdzielnia "Samopomoc Chłopska"
- Społem Powszechna Spółdzielnia Spożywców
- Fabryka Mebli Taranko – produkcja mebli
- Spółdzielnia Inwalidów Przemysłu Drzewnego "Mazurska", Zakład Pracy Chronionej – producent szkieletów do mebli tapicerowanych
- P. P. U. H. Fens - Pol Morąg – producent okien i ram okiennych z tworzyw sztucznych
- Gerda Plast Sp. z o.o. Zakład Produkcyjny w Morągu – produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych
- Szpital Miejski w Morągu Sp. z o. o.
- Urząd Miejski w Morągu

Działalność inwestycyjna na terenie Morąga jest w dużej mierze związana z istnieniem podstrefy Warmińsko - Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (utworzono ją w 2004 r.) - głównym celem utworzenia strefy było przyspieszenie rozwoju gospodarczego oraz stworzenie inwestorom korzystnych warunków finansowo-podatkowych.

PODSUMOWANIE – SFERA GOSPODARCZA

Gminę Morąg cechuje stabilna sytuacja budżetowa (dodatnie saldo) oraz relatywnie niska aktywność gospodarcza. Największy udział w lokalnej gospodarce przypada mikroprzedsiębiorstwom. Głównymi sektorami działalności inwestycyjnej są handel, budownictwo oraz obsługa rynku nieruchomości. Ogólną sytuację gospodarczą gminy należy ocenić w kategoriach umiarkowanego rozwoju, przy czym zmiany w ostatnich latach świadczą o nieznacznej poprawie oraz nasileniu pozytywnych trendów w sferze ekonomicznej. Szansą dla rozwoju gminy jest jej częściowe położenie w granicach Warmińsko -Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

2.3. Zjawiska w sferze środowiskowej

UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE I OCHRONY ŚRODOWISKA

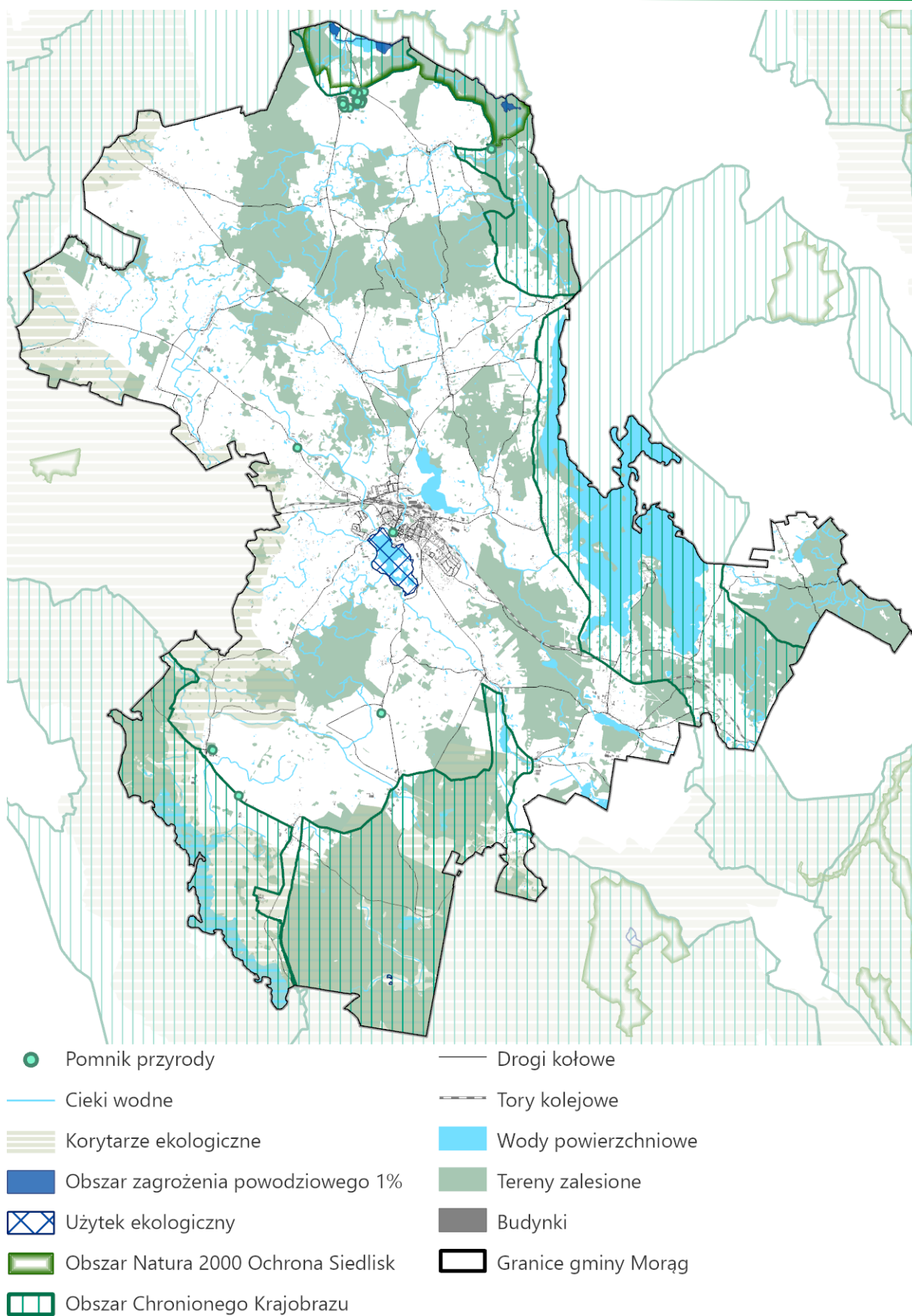
Gmina Morąg pod względem budowy geologicznej znajdują się w zasięgu zlodowacenia bałtyckiego. Należą do podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie i makroregionu Pojezierze Wschodniopomorskie w mezoregionie Pojezierze Iławskie. Te obszary charakteryzują się lekko falistą rzeźbą terenu o deniwelacjach rzędu 5–10 metrów. Taka forma krajobrazu, odznaczająca się bogatą rzeźbą morenową, jest efektem wcześniejszej działalności lodowca oraz jego wód roztopowych fazy pomorskiej zlodowacenia bałtyckiego.

Wody podziemne Gminy Morąg stanowią przede wszystkim wody ze źródeł wgłębnych, które nie są narażone na zanieczyszczenia w wyniku dobrej izolacji od powierzchni terenu. Natomiast w południowej części gminy z uwagi na stosunkowo płytko zalegający użytkowy poziom wód podziemnych (5–30 m ppt.) nie występuje dostateczna izolacja od powierzchni terenu. Wody te są podatne na degradację poprzez infiltrację zanieczyszczeń.

Od północnego wschodu do miasta przylega jezioro Skiertąg, należące do zlewni rzeki Drwęcy. To jezioro rynnowe o powierzchni blisko 80 ha. Jego linia brzegowa jest dość dobrze rozwinięta i łagodnie styka się z wodą. Na brzegach akwenu oprócz miejskich zabudowań rozciągają się pola uprawne i nieużytki oraz niewielki las. Wody jeziora należą do trzeciej klasy czystości i są podatne na degradację. Wynika to z faktu, że przez wiele lat zbiornik był wykorzystywany przez miejscowy zakład przemysłowy do moczenia pni drzew. Od kilku lat jezioro nie jest już używane przez przemysł do produkcji, co powoduje stopniowe, powolne samooczyszczanie wody. W 2001 r. zrewaloryzowano plażę wokół jeziora i zmieniono je w tereny rekreacyjne. Akwen jest miejscem występowania wielu gatunków ryb, występują tu m.in.: szczupaki, węgorze, okonie, karasie, sandacze, karpie i płocie. W środkowej i południowej części gminy odbiornikami zanieczyszczonych wód płynących są jeziora, które na skutek kumulacji zanieczyszczeń podlegają procesom degradacji.

Na południowo-zachodnim krańcu miasta znajduje się Rozlewisko Morąskie (dawniej Jezioro Morąskie). To użytek ekologiczny obejmujący swoim zasięgiem 121,63 ha. Rozlewisko stanowi ekosystem bagienny z licznymi gatunkami roślin wodno-błotnych (m.in. liczne gatunki ryb: szczupaki, liny, okonie, karasie, karpie i płocie), a także jest miejscem gniazdowania ponad 150 gatunków ptaków, w tym między innymi: kania rdzawa, kania czarna, orlik krzykliwy, błotniak zbożowy, bielik, krogulec, kobuz (18 gatunków znajduje się na liście „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt”) i przystankiem dla ptaków migrujących. Zlatują tu m.in.: gęsi gęgawe, gęsi zbożowe i gęsi białoczelne. Wcześniej do rozlewiska służyły ścieki bytowe z Morąga. Obecnie teren ten poddano rekultywacji, wybudowano nową groblę, powstały dwie wieże widokowe, ustawiono tablice edukacyjne tworząc ścieżkę edukacyjną.

Na terenie miasta oraz Gminy Morąg nie występują formy ochrony przyrody takie jak: park narodowy, rezerwat przyrody, park krajobrazowy lub zespół przyrodniczo - krajobrazowy. Obecne są 4 obszary chronionego krajobrazu: Nariński, Rzeki Wąskiej, Kanału Elbląskiego i Lasów Taborskich, 3 użytki ekologiczne: Gorzeń Duży, Gorzeń Mały i Rozlewisko Morąskie oraz 8 pomników przyrody. Oprócz tego na terenie gminy położony jest fragment obszaru Natura 2000 Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Uroczysko Markowo” (PLH280032) (Rys. 3).

Rys. 3. System przyrodniczy w Gminie Morąg
Źródło: opracowanie własne.

Według podziału Polski na dzielnice klimatyczne gmina jest zlokalizowana w dzielnicy mazurskiej, która cechuje się najchłodniejszymi warunkami pogodowymi w porównaniu do reszty kraju. Klimat w obrębie miasta charakteryzuje się dużą zmiennością, która jest wynikiem ścierania się wpływów klimatu oceanicznego w postaci prądów płynących z północnego zachodu oraz klimatu kontynentalnego płynącego z południowego wschodu. Głównymi czynnikami wpływającymi na kształtowanie klimatu w regionie są bliskość do Morza Bałtyckiego, duża liczba jezior i bagien, ukształtowanie terenu. Na obszarze gminy dominują wiatry zachodnie i północno – zachodnie.

Ciepła pora roku trwa 3,8 miesiąca, od 17 maja do 10 września, z średnią dobową temperaturą maksymalną ponad 18°C. Najgorętszym miesiącem jest lipiec, kiedy średnia temperatura maksymalna wynosi 22°C, a minimalna 12°C. Zimna pora roku trwa 3,7 miesiąca, od 19 listopada do 10 marca, a średnia dobowa temperatura maksymalna kształtuje się poniżej 4°C. Najzimniejszy miesiąc roku w Morągu to styczeń, kiedy średnia temperatura minimalna wynosi -6°C, a maksymalna -1°C.

ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Brak szczegółowych opracowań w zakresie jakości powietrza utrudnia ocenę poziomu zanieczyszczeń w Gminie Morąg. Jednakże jak wskazuje roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim, w obszarze strefy warmińsko-mazurskiej dochodzi do przekroczeń zanieczyszczenia pyłem PM10. Najważniejszymi czynnikami przyczyniającymi się do powstawania zanieczyszczeń w gminie jest niska emisja pochodząca z dróg kołowych i nieekologicznych źródeł ogrzewania oraz zanieczyszczenia z przemysłu. Największy ruch kołowy generują drogi wojewódzkie 519, 527 i 528, będące jednocześnie największymi generatorami hałasu oraz w mniejszym stopniu pozostałe drogi. Najistotniejsze oddziaływanie akustyczne na środowisko ma droga 527, przecinająca centrum miasta (ul. Pomorska, 3 Maja i Żeromskiego), na której dochodzi do przekroczeń dopuszczalnych norm hałasu.

Przy północnej granicy gminy, w sąsiedztwie rzeki Wąskiej występują niewielkie tereny zagrożenia powodziowego. Obszar ten położony jest z dala od zabudowań i nie zagraża bytowości ludzi (Rys. 3).

PODSUMOWANIE

Gmina Morąg posiada cenne zasoby przyrodnicze i krajobrazowe obejmujące tereny leśne i liczne jeziora. W gminie występują liczne formy ochrony przyrody, w tym 4 obszary chronionego krajobrazu, fragment obszaru Natura 2000, użytek ekologiczny i pomniki przyrody. Głównymi zagrożeniami dla człowieka w sferze środowiskowej są zanieczyszczenia powietrza pochodzące z tzw. niskiej emisji. Miasto Morąg narażone jest na hałas komunikacyjny z dróg wojewódzkich.

2.4. Zjawiska w sferze funkcjonalno-przestrzennej

Struktura przestrzenna Gminy Morąg składa się z centralnie położonego miasta oraz okolicznych terenów o typowo wiejskiej charakterystyce. Miasto położone jest pomiędzy jeziorem Skiertąg i Rozlewiskiem Morąskim. Barierą dzielącą Morąg na dwie części jest linia kolejowa relacji Olsztyn Główny – Bogaczewo. Miasto historycznie rozwijało się po jego południowej stronie w sąsiedztwie Rozlewiska, gdzie również położony jest najcenniejszy zabytek miasta czyli dawny zamek krzyżacki. W tej części Morąga znajduje się najwięcej zabudowy o charakterze śródmiejskim – budynki wielorodzinne, obiekty handlowo-usługowe itp. Po północnej części torów znajdują się głównie tereny przemysłowe i wojskowe oraz osiedle domów jednorodzinnych, stadion miejski i ogródki działkowe. Wiejska część Gminy Morąg jest mocno rozdrobniona, większość miejscowości ma układ wielodrożnicy, rzadziej ulicówki. Działalność przemysłowa nie występuje zbyt często w obszarze wiejskim. Tereny wiejskie z uwagi na walory krajobrazowe – liczne jeziora i lasy ma duży potencjał turystyczny (Rys. 4).

UWARUNKOWANIA PLANISTYCZNE

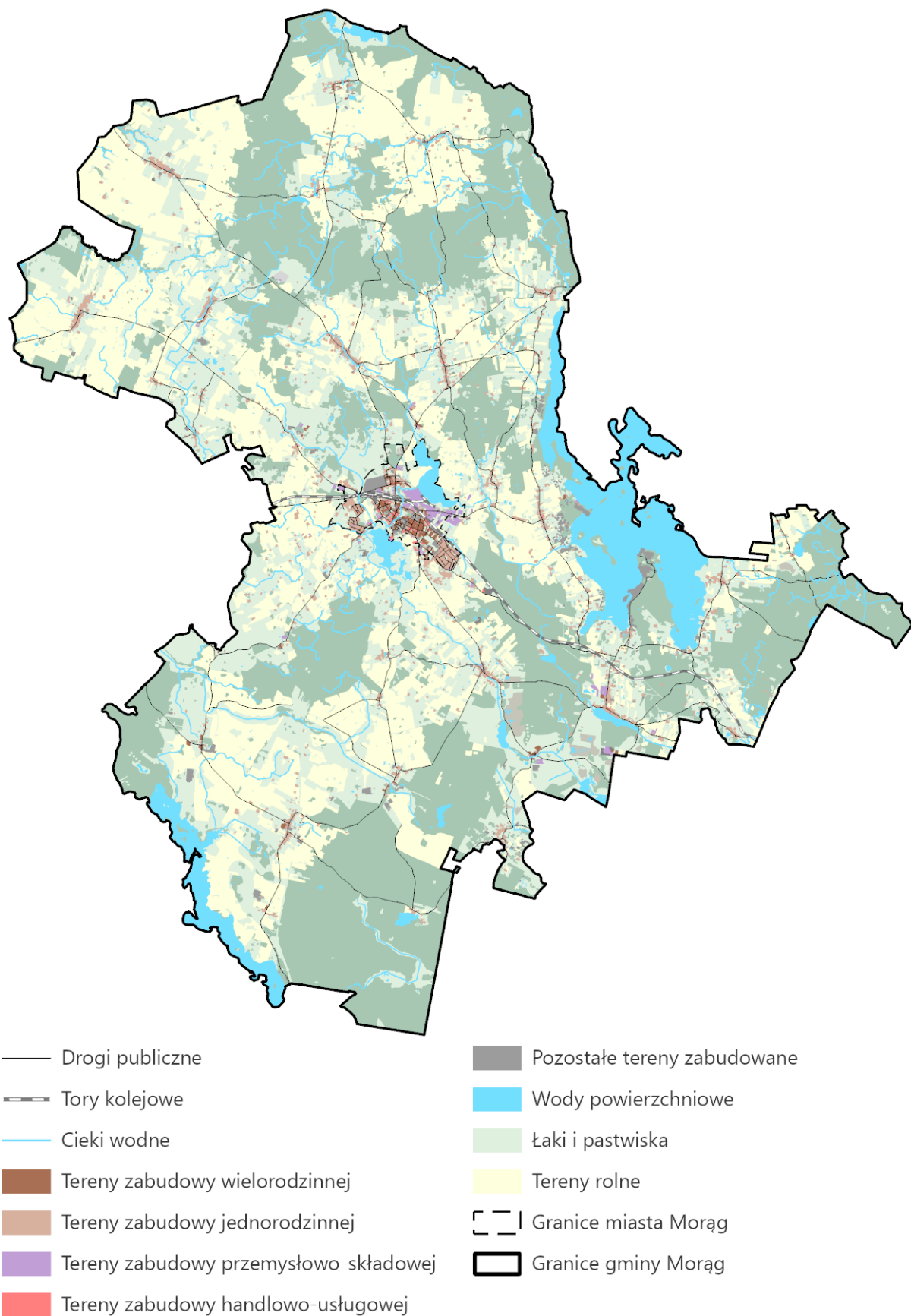
Obowiązujące w gminie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zostało uchwalone w 2000 r. W trakcie obowiązywania dokument podlegał łącznie 6 zmianom. Obecny tekst jednolity studium pochodzi z 2020 r. oraz został uzupełniony w 2022 r. zarządzeniem zastępczym Wojewody Warmińsko-Mazurskiego w zakresie występujących na obszarze gminy złóż surowców naturalnych.

Większość gminy pozostaje bez pokrycia przez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które zajmują ok. 13,6% powierzchni gminy. Warto podkreślić że terenami, na których obowiązują plany miejscowe jest obszar miasta oraz tereny wokół jeziora Narie. Tym samym obszar o największej presji budowlanej pozostaje w zasięgu polityki realizowanej poprzez mpzp. W pozostałych przypadkach wiążące są decyzje o warunkach zabudowy i inwestycji celu publicznego. Od 2018 r. widoczny jest wzrost liczby wydawanych decyzji WZ, w szczególności dotyczących zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (Tab. 11).

Tab. 11. Wydane decyzje inwestycji celu publicznego i decyzje o warunkach zabudowy w latach 2017-2021

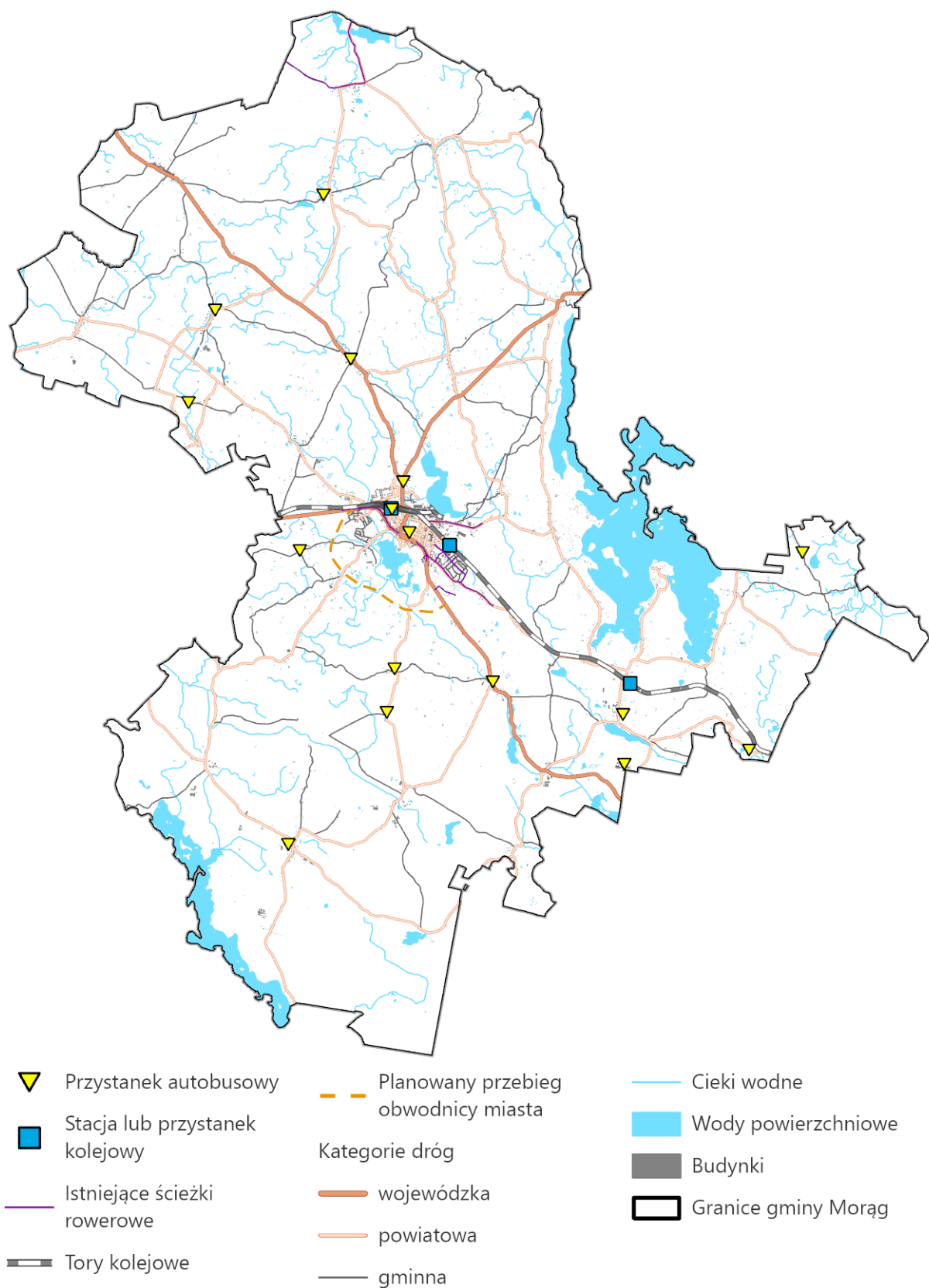
	2017	2018	2019	2020	2021
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	20	28	27	18	23
Decyzje o warunkach zabudowy ogółem	110	92	105	120	167
Decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	66	35	56	64	77
Decyzje dotyczące zabudowy usługowej	4	3	1	2	2
Decyzje dotyczące innej zabudowy	40	54	48	54	88

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rys. 4. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Morąg

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 5. Schemat komunikacji w Gminie Morąg

Źródło: opracowanie własne.

KOMUNIKACJA

Połączenia komunikacyjne Gminy Morąg mają charakter lokalny i regionalny. Obszar położony jest z dala od dróg krajowych. Najistotniejsze znaczenie w komunikacji samochodowej mają drogi wojewódzkie: nr 519 (Stary Dzierzgoń – Małdyty – Morąg), nr 527 (Dzierzgoń – Rychliki – Pastek – Morąg – Łukta – Olsztyn) oraz nr 528 (Orneta – Miłakowo – Morąg). Pozostałe szlaki komunikacyjne to głównie drogi powiatowe i gminne, zapewniające obsługę komunikacyjną wewnątrz gminy. Przebieg dróg wojewódzkich krzyżuje się w centrum Morąga powodując znaczne nagromadzenie ruchu tranzytowego, który jest uciążliwy dla mieszkańców i użytkowników miasta. Poprawę sytuacji w tym zakresie może przynieść realizacja planowanej obwodnicy Morąga, która ma omijać od południa teren miasta.

Przejazdy regionalne realizowane są w głównej mierze poprzez kolej. Na terenie gminy znajdują się 3 stacje i przystanki kolejowe, z czego 2 położone są w części mieście Morągu oraz kolejna w Żabim Rogu. Połączenia kolejowe umożliwiają przede wszystkim dojazd do Olsztyna i Elbląga w czasie ok. 50-60 min.

Wewnątrz gminny transport publiczny odbywa się poprzez komunikację autobusową. Na początku 2023 r. uruchomione zostały 4 linie autobusowe zapewniające przede wszystkim połączenia terenów wiejskich z centrum miasta. Gmina posiada słabo rozwiniętą infrastrukturę rowerową, która występuje przede wszystkim na terenie miasta oraz na północy w Markowie (Rys. 5).

PODSUMOWANIE

Rozwój przestrzenny miasta Morąga odbywa się głównie na osi zachód i południowy-wschód. Barierami przestrzennymi są linia kolejowa i Rozlewisko Morąskie. Zdecydowana większość miejskiej zabudowy koncentruje się po południowej stronie torów kolejowych. Działalność przemysłowa występuje głównie we wschodniej części miasta. Na obszarach wiejskich dominuje działalność rolnicza. Gmina ma bardzo wysokie walory krajobrazowe i potencjał turystyczny. Najważniejszymi szlakami komunikacji kołowej są drogi wojewódzkie, które koncentrują ruch w centrum Morąga, plany inwestycyjne zakładają stworzenie obwodnicy zmniejszającej ruch w obrębie miasta. Publiczna obsługa komunikacyjna gminy odbywa się poprzez linie autobusowe, połączenia kolejowe zapewniają dojazd do Elbląga i Olsztyna. Słabo rozwinięta pozostaje sieć rowerowa.

2.5. Zjawiska w sferze technicznej

ZASOBY MIESZKANIOWE

Liczba mieszkań w Gminie Morąg cechuje się nieznacznym trendem wzrostowym. W latach 2017-2021 ich liczba wzrosła o 2,8% (236 mieszkań). Przetoczyło się to na stabilny wzrost liczby izb o 3,8% (1 197 izb). Oprócz tego korzystny rosnący trend ma powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania. Wzrosła również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę o 9,7% i liczba mieszkań na 1000 mieszkańców o 7,8% (Tab. 12).

Tab. 12. Zasoby mieszkaniowe Gminy Morąg w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba mieszkań	8 339	8 400	8 471	8 522	8 575
Liczba izb	30 905	31 121	31 401	31 811	32 102
Powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)	67,0	67,2	67,4	67,7	68,2
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m ²)	22,7	23,1	23,6	24,3	24,9
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	339,1	343,7	350,1	359,3	365,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Prawie 100% ludności w Morągu ma dostęp do sieci wodociągowej. Odsetek mieszkańców, które korzystają z kanalizacji cechuje wolnym wzrostem i w ostatnich latach utrzymuje się na poziomie 77-79%. Natomiast do gazu w 2021 roku ma dostęp tylko 35,6% ludności gminy (Tab. 13).

Tab. 13. Dostęp do instalacji technicznych w Morągu w latach 2017-2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Odsetek ludności korzystających z wodociągu (w %)	96,9	97,0	97,0	97,0	97,0
Odsetek ludności korzystających z kanalizacji (w %)	77,9	77,9	78,2	78,4	78,6
Odsetek ludności korzystających z gazu (w %)	38,9	38,6	36,4	35,7	35,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Według stanu na 31.03.2022 w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Morąg wchodzi łącznie 86 budynków. Gminny Zasób mieszkaniowy tworzą 262 lokale mieszkalne o łącznej powierzchni 9 711 m², z czego 142 lokale o powierzchni 5 713 m² znajdują się w budynkach wspólnot mieszkaniowych. W zasobie mieszkaniowym Gminy Morąg znajduje się 49 lokali, będących przedmiotem najmu socjalnego, których powierzchnia liczy 1 367 m². W zasobie mieszkaniowym brak jest lokali komunalnych.

Najstarszy budynek w zasobie mieszkaniowym gminy pochodzi z 1892 roku, a najmłodszy został wybudowany w 1996 roku.

Rozpatrując wyposażenie techniczne budynków, wszystkie budynki, w których znajdują się lokale mieszkalne będące w zasobie gminy, posiadają instalację elektryczną, dostęp do wodociągu oraz kanalizacji.

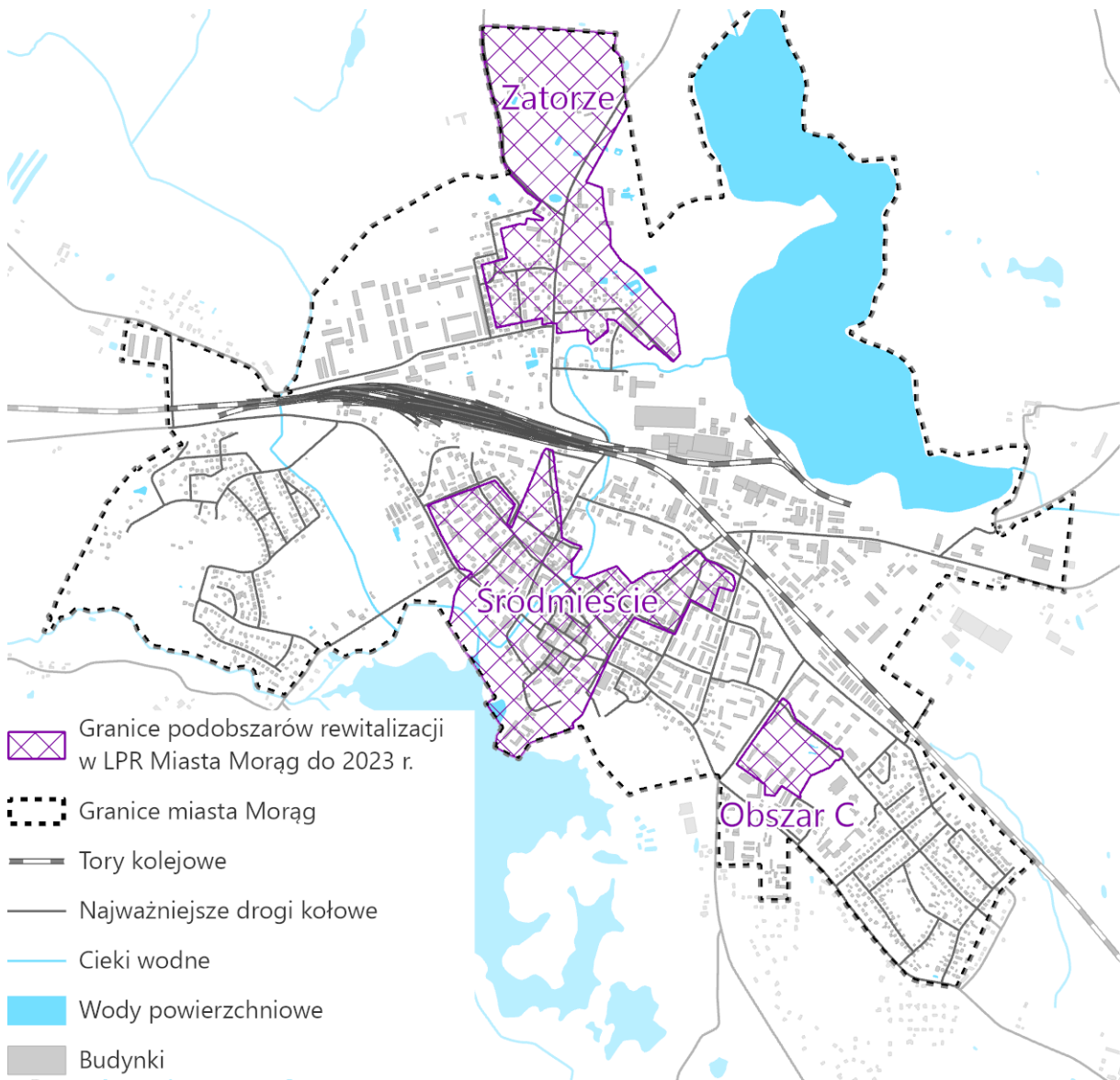
PODSUMOWANIE

Aktualny stan mieszkalnictwa w Morągu jest podobny do innych gmin regionu i cechuje się wolnym pozytywnym trendem wzrostu takich wskaźników jak liczba mieszkań i izb, liczba i powierzchnia mieszkań na 1 osobę. Ogólny stan techniczny zasobu mieszkaniowego Morągu można ocenić obecnie jako zadowalający, z koniecznością przeprowadzenia prac remontowych.

3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w gminie Morąg

3.1. Lokalne uwarunkowania polityki rewitalizacyjnej

Aktualnie obowiązująca polityka rewitalizacyjna w gminie Morąg obejmowała wyłącznie część miejską gminy. Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Morąg do 2023 r. został przyjęty uchwałą nr XXVIII/411/17 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 19 stycznia 2017 r. Podstawę opracowania programu stanowił art. 18 ust. 2 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Zjawiska kryzysowe zostały zbadane w oparciu o wskaźniki w sferach społecznej, gospodarczej i przestrzennej - łącznie 8 wskaźników. Analiza rozkładu przestrzennego zjawisk oparta została o podział według ulic, określający nagromadzenie zjawisk kryzysowych w całości poszczególnych ulic. Przyjęta metodyka nie wskazała zatem jasno określonych granic obszaru zdegradowanego. Na podstawie wyników analiz wskazane zostały 3 obszary stanowiące obszar rewitalizacji: Zatorze, Śródmieście i Obszar C. (Rys. 6).

Rys. 6. Zasięg aktualnego obszaru rewitalizacji w Gminie Morąg
Źródło: opracowanie własne na podstawie LPR Miasta Morąg do roku 2023.

Wyznaczony w ten sposób obszar rewitalizacji zajmuje 105,36 ha (17,26% powierzchni miasta i 0,33% powierzchni gminy) i był zamieszkiwany przez 3953 osoby (29,07% populacji miasta i 16,03% populacji gminy).

W części diagnostycznej LPR przeprowadzono dodatkowo pogłębioną analizę podobszarów rewitalizacji uwzględniając kwestie społeczne, gospodarcze, przestrzenne, środowiskowe i techniczne. Jako główny cel rewitalizacji wskazano „Wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego” w oparciu o 3 cele strategiczne: reintegracja społeczna, funkcjonalna i estetyczna przestrzeni, wysoka jakość środowiska. Liczba przedsięwzięć rewitalizacyjnych wyniosła 15, projekty obejmowały:

- Rewaloryzację zabytkowych budynków i przestrzeni miejskiej starego miasta w Morągu,
- Dostosowanie wieży ciśnień do pełnienia funkcji integracyjno-społecznych,
- Utworzenie Centrum Integracji Społecznej,
- Modernizacja Gimnazjum nr 1 w Morągu,
- Poprawa efektywności energetycznej i termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków komunalnych i socjalnych w Morągu oraz rozwój sieci ciepłowniczej i oświetlenia ulicznego,
- Zagospodarowanie terenu oraz modernizacja Szkoły Podstawowej nr 2 i Gimnazjum nr 2 w Morągu,
- Modernizacja i zagospodarowanie morąskiego targowiska w centrum miasta,
- Rewitalizacja terenów przyszpitalnych oraz przebudowa i termomodernizacja szpitala,
- Rewitalizacja zabytkowego parku miejskiego na osiedlu Zatorze w Morągu,
- Włączenie społeczne przez aktywność fizyczną – rewitalizacja kompleksu sportowego na Zatorzu,
- Adaptacja niezagospodarowanego obiektu w sąsiedztwie Stadionu Miejskiego do pełnienia funkcji społecznych,
- Rozwój terenów zielonych poprzez utworzenie przestrzeni parkowej uwzględniającej kwestie klimatyczne i przyrodnicze,
- Imprezy cykliczne – Dźwięki Majowe i Jesienne gry,
- „Tajemniczy Ogród Hortiterapii” – część społeczna.

Z dniem 31 grudnia 2023 r. kończy się horyzont czasowy obowiązywania opisywanego LPR Miasta Morąga. Tym samym zachowanie ciągłości procesu rewitalizacji wymaga opracowania nowego dokumentu na zasadach przewidzianych w ustawie o rewitalizacji, regulującego politykę rewitalizacyjną w gminie.

3.2. Zakres przestrzenny i czasowy diagnozy

Na zakres przestrzenny diagnozy delimitacyjnej składa się obszar gminy w jego granicach administracyjnych, który został podzielony na 21 jednostek strukturalnych, z czego 7 w części miejskiej i 14 w części wiejskiej. Dla wyznaczonego spośród tych jednostek obszar rewitalizacji zostanie opracowany w drugim etapie gminny program rewitalizacji (GPR).

Diagnoza opiera się na danych ilościowych z lat 2017-2022. Na potrzeby diagnozy przeanalizowano szereg obowiązujących dokumentów gminnych, m.in. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, program ochrony środowiska, strategię rozwoju gminy, strategię rozwiązywania problemów społecznych i inne, w celu potwierdzenia występowania zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji.

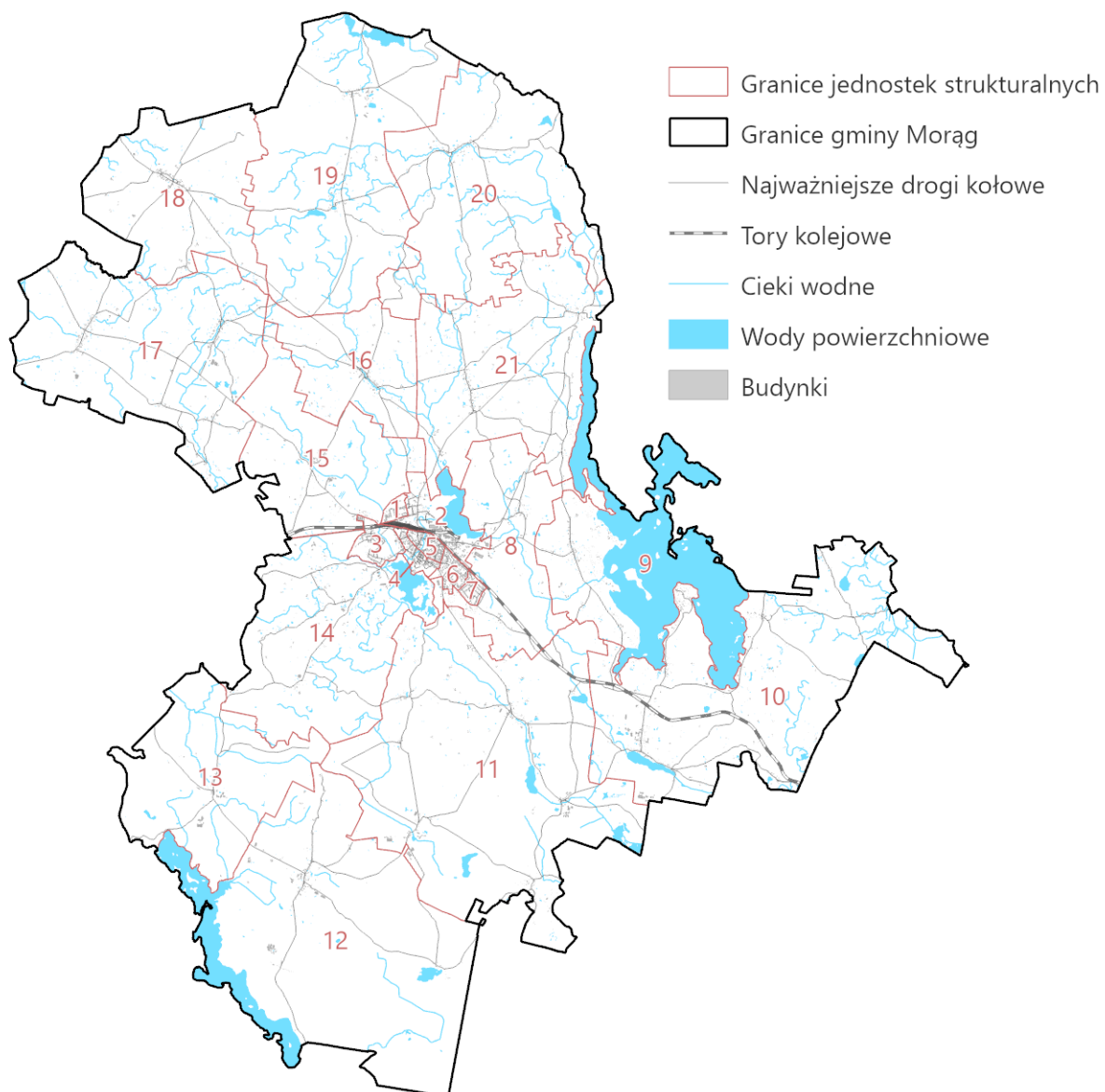
3.3. Źródła danych

Źródłami danych pozyskanych na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji są:

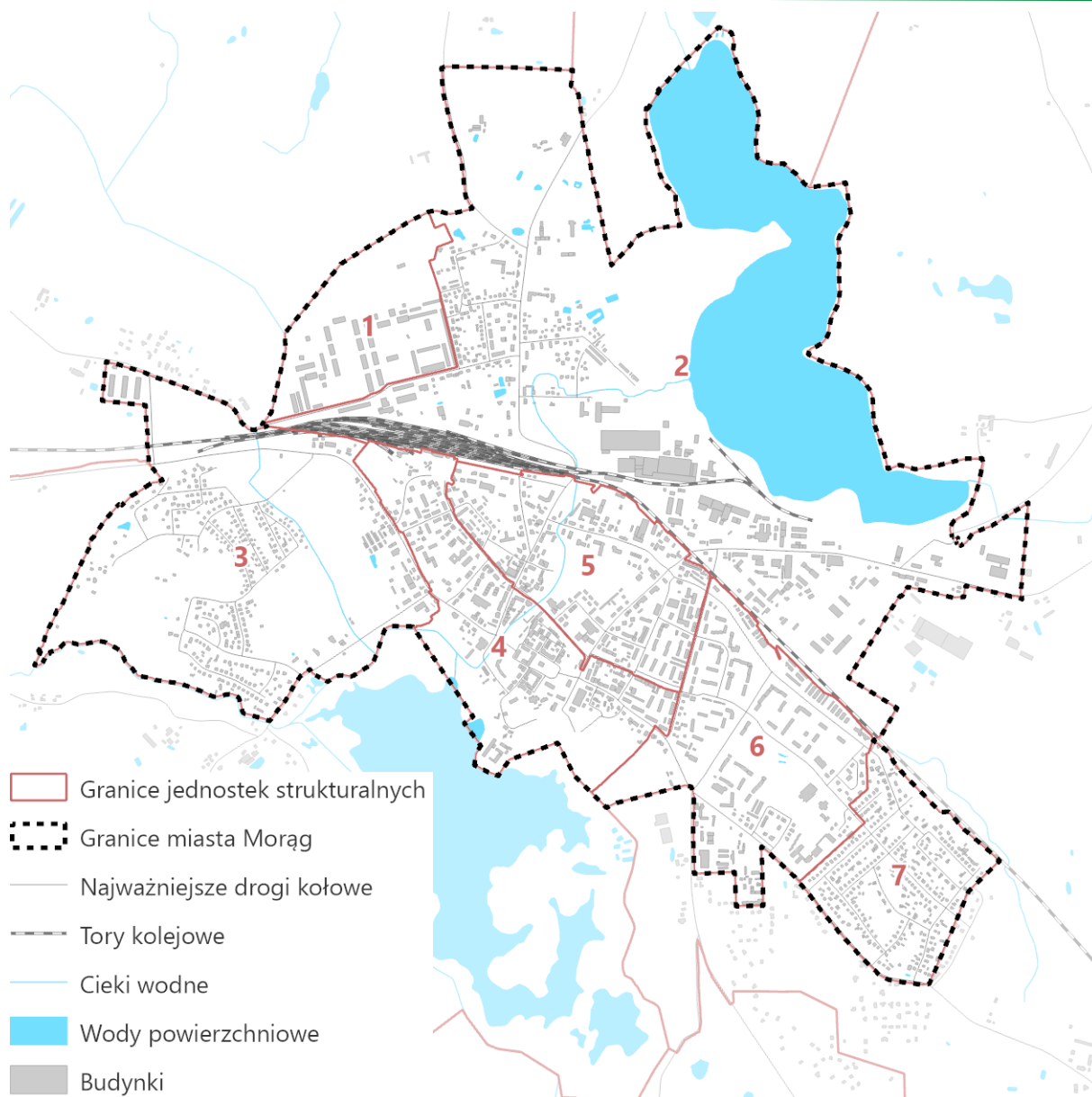
- Ewidencja Ludności Urzędu Miejskiego w Morągu
- Działalność gospodarcza – Urząd Miejski w Morągu
- Pełnomocnik Burmistrza ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
- Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków, Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Planowania Przestrzennego, Ochrony Środowiska i Rolnictwa – Urząd Miejski w Morągu
- Biuro Rozwoju Lokalnego Urzędu Miejskiego w Morągu
- Wydział Oświaty i Kultury Urzędu Miejskiego w Morągu
- Wydział Organizacyjny i Spraw Obywatelskich – Urząd Miejski w Morągu
- Wydział Komunalno-Inwestycyjny, Biuro Promocji – Urząd Miejski w Morągu
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu
- Miejskie Przedsiębiorstwo Zarządzania Nieruchomościami w Morągu
- Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Morągu
- Powiatowy Urząd Pracy w Ostródzie. Filia w Morągu
- Miejska Biblioteka Publiczna w Morągu
- Komisariat Policji w Morągu

3.4. Metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

Pierwszym krokiem w procesie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest podział gminy na jednostki strukturalne, identyfikowane w oparciu o analizę uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalnych. W Gminie Morąg wyznaczono 21 jednostek strukturalnych, z czego 14 w części wiejskiej (Rys. 7) i 7 w części miejskiej gminy (Rys. 8) i, obejmujących swym zasięgiem całą gminę. Podstawowe informacje na temat populacji, powierzchni i funkcji pełnionych przez poszczególne jednostki zawarto w Tab. 14.

Rys. 7. Podział Gminy Morąg na jednostki strukturalne – obszar całej gminy
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 8. Podział Gminy Morąg na jednostki strukturalne – obszar miasta
Źródło: opracowanie własne.

Tab. 14. Podstawowe informacje o jednostkach strukturalnych

Nr jednostki	Dominujące funkcje terenu	Liczba mieszkańców	Udział w liczbie mieszkańców miasta [%]	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni miasta [%]
1	- teren wojskowy	-	-	30,87	0,10%
2	- zabudowa jednorodzinna - stadion miejski - tereny kolejowe - jezioro - tereny przemysłowe	1649	7,14%	277,29	0,89%
3	- zabudowa jednorodzinna - tereny otwarte - drobna działalność gospodarcza	967	4,19%	108,95	0,35%

DIAGNOZA SŁUŻĄCA WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI
NA TERENIE GMINY MORĄG

Nr jednostki	Dominujące funkcje terenu	Liczba mieszkańców	Udział w liczbie mieszkańców miasta [%]	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni miasta [%]
4	- wielofunkcyjna zabudowa śródmiejska - liczna działalność handlowo-usługowa - dworzec komunikacyjny - liczne zabytkowe obiekty architektoniczne i układ urbanistyczny	2802	12,14%	54,82	0,18%
5	- wielofunkcyjna zabudowa śródmiejska - zieleń publiczna - liczna działalność handlowo-usługowa - tereny przemysłowe	2762	11,97%	46,23	0,15%
6	- zabudowa wielorodzinną - działalność handlowo-usługowa	3319	14,38%	59,36	0,19%
7	- zabudowa jednorodzinna	1053	4,56%	33,20	0,11%
8	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - tereny przemysłowe - tereny rolne - tereny kolejowe	711	3,08%	1130,40	3,63%
9	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - tereny rolne - jezioro	460	1,99%	1834,39	5,89%
10	- zwarta i rozproszona wiejska zabudowa jednorodzinna - zabudowa wielorodzinną - tereny przemysłowe - tereny kolejowe - jezioro - tereny rolne - tereny leśne - tereny kolejowe	1581	6,85%	3149,62	10,12%
11	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - zabudowa wielorodzinną - tereny rolne - tereny leśne - tereny kolejowe	1543	6,68%	4039,32	12,98%
12	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - zabudowa wielorodzinną	961	4,16%	3724,03	11,96%

DIAGNOZA SŁUŻĄCA WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI
NA TERENIE GMINY MORĄG

Nr jednostki	Dominujące funkcje terenu	Liczba mieszkańców	Udział w liczbie mieszkańców miasta [%]	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni miasta [%]
	- tereny rolne - jezioro - tereny leśne				
13	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - tereny rolne - tereny leśne	247	1,07%	1562,34	5,02%
14	- rozproszona wiejska zabudowa jednorodzinna - rozlewisko Morąskie - tereny rolne - tereny leśne	555	2,40%	1888,39	6,07%
15	- zwarta wiejska i podmiejska zabudowa jednorodzinna - tereny rolne - tereny leśne - tereny kolejowe	563	2,44%	1293,78	4,16%
16	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - tereny rolne	573	2,48%	910,31	2,92%
17	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - tereny rolne	959	4,15%	2485,44	7,99%
18	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - tereny rolne	487	2,11%	1504,80	4,83%
19	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - zabudowa wielorodzinna - tereny rolne - tereny leśne	488	2,11%	2710,23	8,71%
20	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - tereny rolne - tereny leśne	328	1,42%	2251,62	7,23%
21	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - tereny rolne - tereny leśne	1075	4,66%	2030,35	6,52%
Razem		23 083	100%	31 125,74	100%

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji o stanie kryzysowym obszaru decyduje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, współwystępująca z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. W opracowaniu założono, że o degradacji w zakresie badanego wskaźnika decyduje wystąpienia wartości gorszej od średniej dla gminy – w zależności od charakteru zjawiska – powyżej (niekorzystny/destymulanta) lub poniżej średniej (korzystny/stymulanta).

Do procesu delimitacji obszaru zdegradowanego wybrano kluczowe dla Gminy Morąg zjawiska problemowe odpowiadające wymaganiom art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, reprezentujące specyfikę gminy. Podstawę wyboru wskaźników stanowiły historyczne uwarunkowania lokalnej polityki rozwoju, odwzorowane w dokumentach strategicznych gminy i zidentyfikowane w diagnozie ogólnej gminy.

W analizie porównawczej zróżnicowania wewnątrzmiejskiego wykorzystano łącznie 27 wskaźników, z czego 13 w sferze społecznej, 4 w sferze gospodarczej, 2 w sferze środowiskowej, 5 w sferze przestrzenno-funkcjonalnej i 3 w sferze technicznej (Tab. 15).

Tab. 15. Wskaźniki wykorzystane w ocenie sfery społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, środowiskowej i technicznej w diagnozie delimitacyjnej

Lp.	Zagadnienie z art. 9 ust. 1 uor	Propozycja wskaźnika – wg stanu na dzień 31 grudnia 2021	Źródło danych	Charakter wskaźnika
Sfera społeczna				
1.	Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych na 1000 osób	Powiatowy Urząd Pracy w Ostródzie. Filia w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
2.	Ubóstwo	Liczba osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 1000 osób	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
3.		Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
4.		Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 1000 osób	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
5.		Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób	Miejskie Przedsiębiorstwo Zarządzania Nieruchomościami w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
6.		Przestępczość	Liczba wykroczeń przeciwko mieniu oraz porządkowi i spokoju publicznemu na 1000 osób	Komisariat Policji w Morągu
7.	Liczba przestępstw kryminalnych na 1000 osób		Komisariat Policji w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
8.	Wysoka liczba mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności	Liczba osób w wieku poniżej 3 lat i w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób	Ewidencja Ludności Urzędu Miejskiego w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
9.		Liczba osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 osób	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
10.	Niski poziom edukacji lub kapitału społecznego	Liczba NGO na 1000 osób	Pełnomocnik Burmistrza ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi	Korzystny/stymulanta
11.		Liczba niebieskich kart na 1000 osób	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
12.		Liczba osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Morągu	Niekorzystny/destymulanta

DIAGNOZA SŁUŻĄCA WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI
NA TERENIE GMINY MORĄG

13.	Niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	Liczba użytkowników bibliotek publicznych na 1000 osób	Miejska Biblioteka Publiczna w Morągu	Korzystny/ stymulanta
Sfera gospodarcza				
14.	Niski stopień przedsiębiorczości	Liczba podmiotów zarejestrowanych w CEIDG na 1000 osób	CEIDG, Działalność gospodarcza – Urząd Miejski w Morągu	Korzystny/ stymulanta
15.		Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej na 1000 osób	Powiatowy Urząd Pracy w Ostródzie. Filia w Morągu	Niekorzystny/ destymulanta
16.	Słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw	Liczba wyrejestrowań z CEIDiG na 1000 osób	CEIDG, Działalność gospodarcza – Urząd Miejski w Morągu	Niekorzystny/ destymulanta
17.		Liczba nowych zarejestrowań w CEIDiG na 1000 osób	CEIDG, Działalność gospodarcza – Urząd Miejski w Morągu	Korzystny/ stymulanta
Sfera środowiskowa				
18.	Przekroczenia standardów jakości środowiska	Liczba lokali komunalnych i prywatnych (mieszkalnych i użytkowych) ogrzewanych piecami węglowymi na 1000 osób	Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków, Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Planowania Przestrzennego, Ochrony Środowiska i Rolnictwa	Niekorzystny/ destymulanta
19.	Obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m ² w powierzchni jednostki	Biuro Rozwoju Lokalnego Urzędu Miejskiego w Morągu	Niekorzystny/ destymulanta
Sfera przestrzenno-funkcjonalna				
20.	Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny	Awarie sieci wodno-kanalizacyjnej na 1000 osób.	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Morągu	Niekorzystny/ destymulanta
21.	Brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość	Liczba placówek edukacyjnych i świadczących usługi społeczne na 1000 osób	Wydział Oświaty i Kultury Urzędu Miejskiego w Morągu	Korzystny/ stymulanta

DIAGNOZA SŁUŻĄCA WYZNACZENIU OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI
NA TERENIE GMINY MORĄG

22.	Niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru	Liczba wniosków o zmianę mpzp	Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Planowania Przestrzennego, Ochrony Środowiska i Rolnictwa – Urząd Miejski w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
-	Niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności	-	-	-
23.	Niski poziom obsługi komunikacyjnej	Liczba osób posiadających dostęp do przystanku w promieniu 500 m	Wydział Organizacyjny i Spraw Obywatelskich – Urząd Miejski w Morągu	Korzystny/stymulanta
24.	Niedobór lub niska jakość terenów publicznych	Długość ścieżek i szlaków rowerowych w metrach na 1000 osób	Wydział Komunalno-Inwestycyjny, Biuro Promocji – Urząd Miejski w Morągu	Korzystny/stymulanta
Sfera techniczna				
25.	Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1000 osób	Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Planowania Przestrzennego, Ochrony Środowiska i Rolnictwa – Urząd Miejski w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
26.		Liczba budynków komunalnych wybudowanych przed 1945 r. na 1000 osób	Wydział Komunalno-Inwestycyjny – Urząd Miejski w Morągu	Niekorzystny/destymulanta
27.	Niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami	Liczba mieszkań komunalnych nie wyposażonych w łazienkę na 1000 osób	Wydział Komunalno-Inwestycyjny – Urząd Miejski w Morągu	Niekorzystny/destymulanta

Źródło: opracowanie własne.

Wybór wskaźników odzwierciedla najbardziej istotne problemy występujące w Gminie Morąg. Liczba i stopień przekroczenia ich wartości referencyjnych przesądzi o degradacji poszczególnych jednostek strukturalnych i pozwoli na wskazanie obszaru zdegradowanego. Z analizy wyłączone zostało zagadnienie niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności z uwagi na brak możliwości wyznaczenia miarodajnego i wiarygodnego wskaźnika.

Wybrane do diagnozy służącej wskazaniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji wskaźniki spełniają następujące kryteria:

- są mierzalne – opisują je konkretne wartości, które można porównywać w ramach różnych jednostek,
- są wiarygodne – pochodzą z rejestrów publicznych i są pozyskiwane w ramach działalności statutowej organów publicznych zajmujących się danym zagadnieniem,
- umożliwiają systematyczne pozyskiwanie danych - w przyszłości zapewniając możliwość monitorowania zmian obszaru rewitalizacji.

Przeprowadzanie analizy wskaźnikowej pozwoliło na określenie jednostek charakteryzujących się kumulacją zjawisk kryzysowych, priorytetowe znaczenie, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, miała tutaj sfera społeczna.

Opis wpływu poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego zawiera [Tab. 16](#).

Tab. 16. Wpływ wskaźników z poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego

Wyszczególnienie sfer	Liczba badanych wskaźników	Wpływ wskaźników z poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego
Sfera społeczna	13	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.
Sfera gospodarcza	4	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze gospodarczej określonego jako niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw.
Sfera środowiskowa	2	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze środowiskowej są to w szczególności: przekroczenia standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	5	Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze przestrzenno-funkcjonalnej obejmującej w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub

		<p>ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych.</p> <p>W przypadku niniejszego opracowania zrezygnowano z analizy niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności.</p>
Sfera techniczna	3	<p>Art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji wskazuje na konieczność udowodnienia współwystępowania z koncentracją kryzysu w sferze społecznej co najmniej jednego negatywnego zjawiska pozaspołecznego – w sferze technicznej obejmującego w szczególności: degradację stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.</p>

Źródło: opracowanie własne.

Na potrzeby badania ustalono, że za sytuację kryzysową uznaje się odchylenie wartości analizowanego wskaźnika od średniej, liczonej dla obszaru całej gminy. Przyjęte założenia metodologiczne spełniają wymogi zapisów ustawy o rewitalizacji.

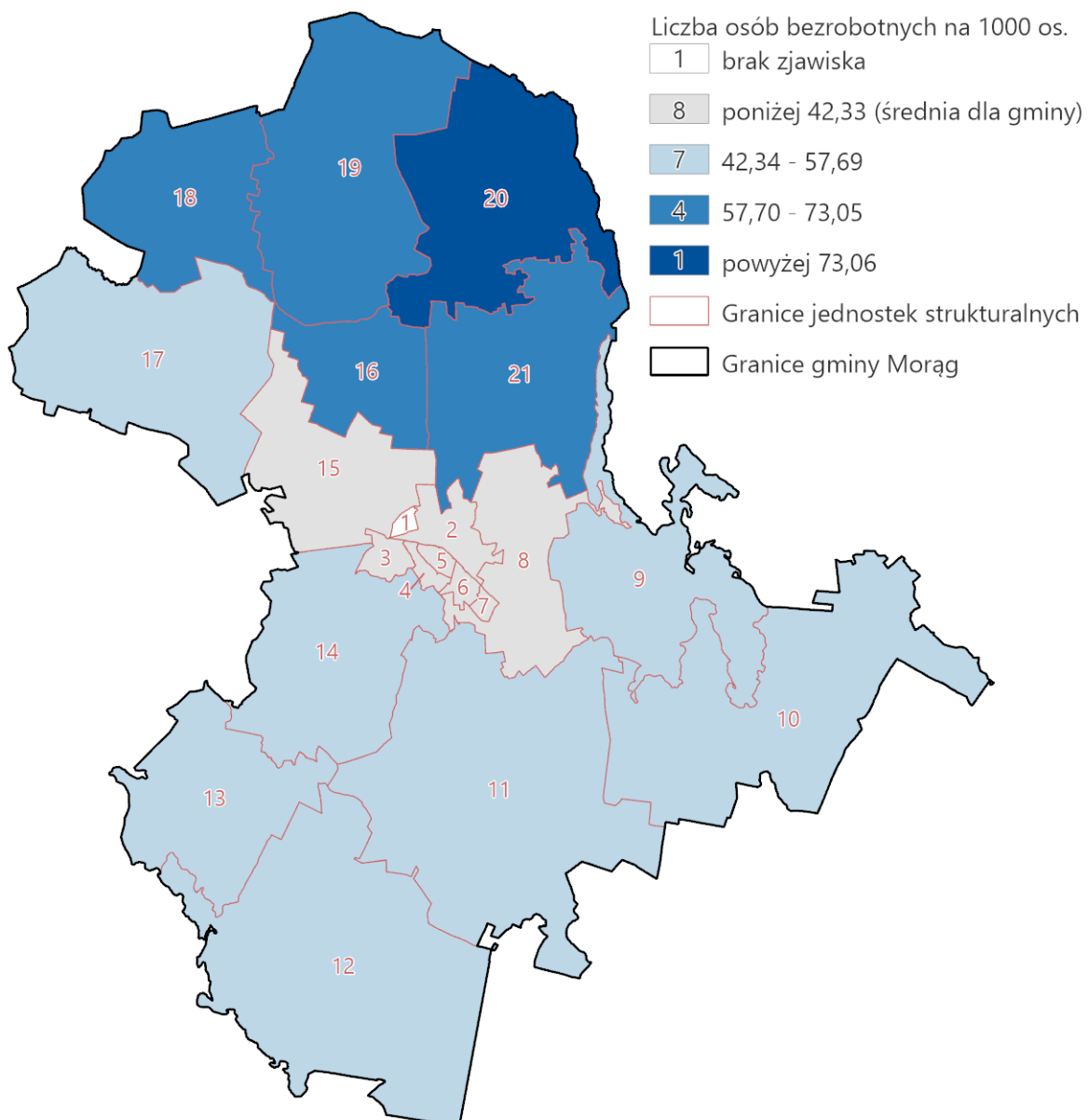
3.5. Sfera społeczna

Do badania sfery społecznej użyto 14 wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe wymienione w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowano zagadnienia wpisujące się w problematykę: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego oraz niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Badane wskaźniki występowały w 20 z 21 jednostek strukturalnych, w przypadku jednostki nr 1 stanowiącej teren jednostki wojskowej zjawiska nie występują (Tab. 17).

Tab. 17. Zestawienie wskaźników sfery społecznej

Nr jednostki	Liczba osób bezrobotnych na 1000 os.	Liczba osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 1000 os.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 os.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 1000 os.	Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 os.	Liczba wykroczeń przeciwko mieniu oraz porządkowi i spokoju publicznemu na 1000 os.	Liczba przestępstw kryminalnych na 1000 os.	Liczba osób w wieku poniżej 3 lat i w wieku poprodukcyjnym na 1000 os.	Liczba osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 os.	Liczba NGO na 1000 os.	Liczba niebieskich kart na 1000 os.	Liczba osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 os.	Liczba użytkowników bibliotek publicznych na 1000 os.	Liczba przekroczonych wskaźników
1	brak zjawisk – jednostka niezamieszкана													-
2	39,42	9,10	81,26	43,66	413 110	1,82	4,85	230,44	43,06	5,46	2,43	12,13	82,47	8/13
3	40,33	3,10	26,89	21,72	13 100	3,10	8,27	273,01	11,38	4,14	4,14	5,17	101,34	4/13
4	36,05	13,92	73,16	51,39	108 359	17,49	12,85	286,22	13,56	3,93	1,07	7,49	112,06	8/13
5	34,76	9,78	48,88	36,57	89 770	8,69	14,84	281,68	13,76	2,53	1,81	2,53	131,06	5/13
6	22,30	8,44	30,73	16,57	9497	3,01	2,11	155,17	9,94	1,21	2,11	4,82	131,36	2/13
7	39,89	4,75	28,49	25,64	0	7,60	1,90	344,73	6,65	5,70	1,90	5,70	160,49	2/13
8	35,16	12,66	37,97	30,94	0	2,81	4,22	171,59	5,63	1,41	2,81	4,22	147,68	2/13
9	43,48	4,35	41,30	34,78	5165	0	17,39	213,04	8,70	2,17	6,52	6,52	139,13	5/13
10	53,13	11,39	77,17	46,17	132 974	3,16	6,96	216,95	13,92	5,06	1,27	4,43	142,95	4/13
11	53,79	18,15	79,07	53,79	71 612	1,94	7,78	204,80	24,63	3,89	2,59	7,78	119,90	8/13
12	49,95	31,22	38,50	30,18	83 299	0	5,20	231,01	17,69	2,08	5,20	9,37	171,70	8/13
13	56,68	56,68	64,78	40,49	110 486	0	24,29	182,19	8,10	4,05	0	16,19	178,14	6/13
14	43,24	14,41	63,06	57,66	0	0	9,01	180,18	14,41	0	3,60	3,60	73,87	7/13
15	40,85	10,66	55,06	19,54	4995	0	0	143,87	12,43	5,33	1,78	3,55	74,60	1/13
16	59,34	19,20	123,91	54,10	3428	0	6,98	204,19	6,98	3,49	3,49	0	36,65	6/13
17	44,84	25,03	139,73	46,92	18 070	1,04	4,17	211,68	10,43	3,13	0	16,68	40,67	7/13
18	63,66	41,07	178,64	55,44	0	0	0	195,07	10,27	4,11	2,05	6,16	39,01	6/13
19	63,52	18,44	110,66	79,92	686 612	0	4,10	196,72	8,20	2,05	0	10,25	40,98	7/13
20	88,41	39,63	155,49	131,10	15 598	0	3,05	195,12	24,39	6,10	0	12,20	30,49	7/13
21	66,05	14,88	95,81	39,07	7870	0	3,72	221,40	15,81	4,65	0	0,93	108,84	5/13
Średnia dla gminy	42,33	14,08	66,76	39,99	76 966	4,68	7,23	227,09	15,08	3,38	2,04	6,33	113,20	-

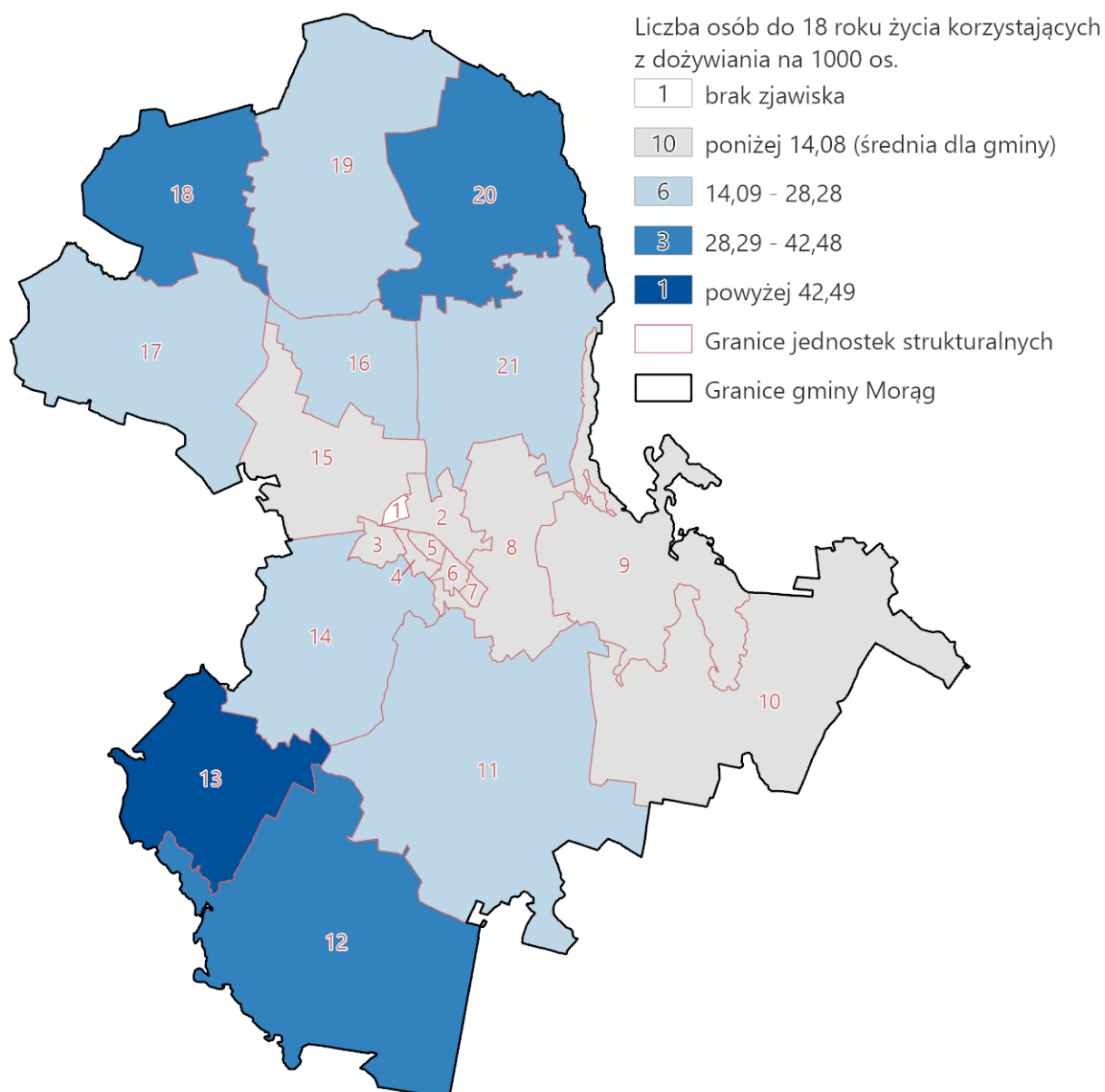
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 9. Wskaźnik liczby bezrobotnych na 1000 osób
 Źródło: opracowanie własne.

Pierwszym badanym zjawiskiem jest liczba osób bezrobotnych, która stanowi ogólną liczbę osób pozostającą bez zatrudnienia.

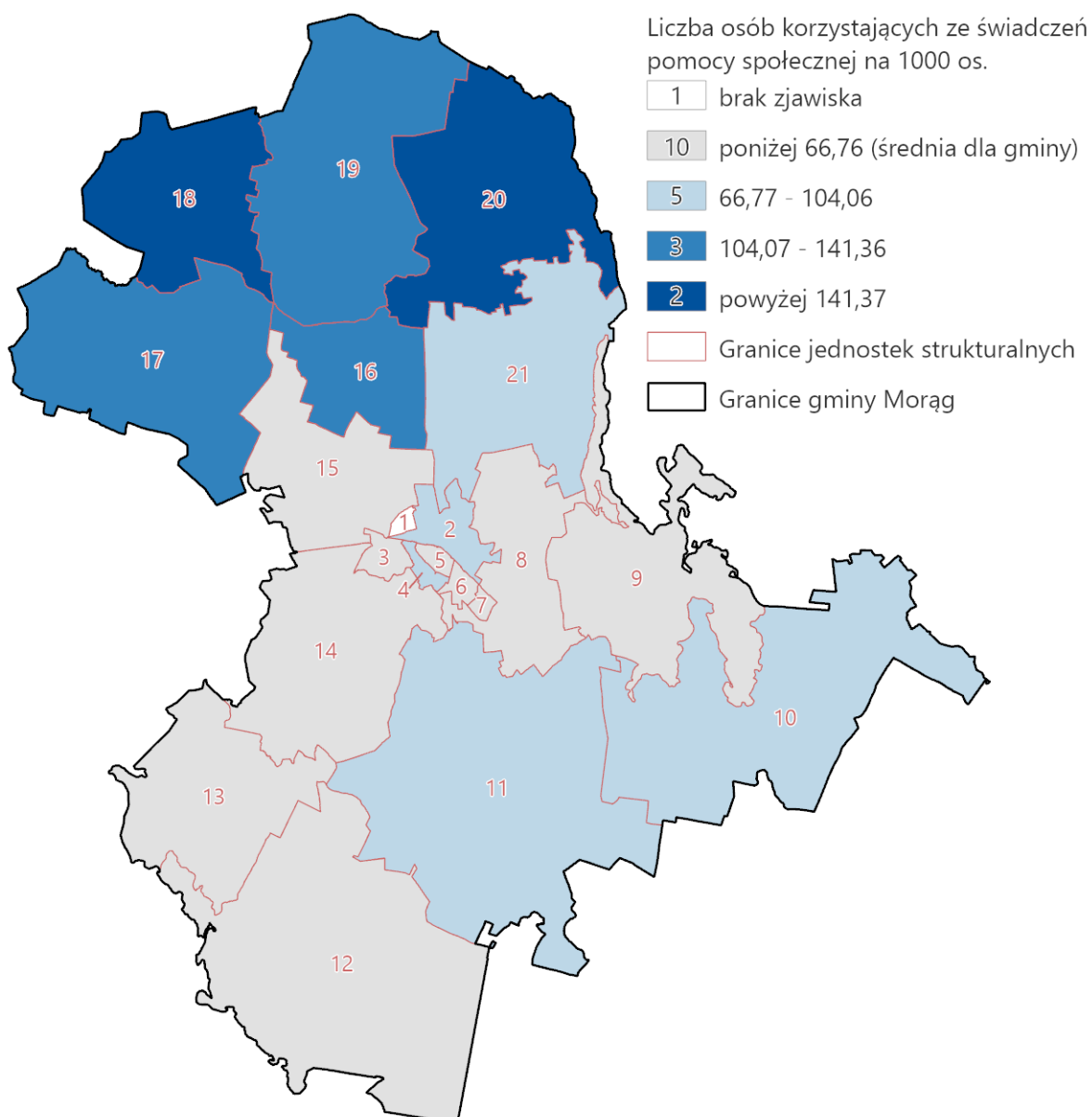
Średnią wartością tego wskaźnika dla Gminy Morąg jest 42,33, co stanowi również wartość referencyjną. Wskaźnikami poniżej średniej cechują się 8 jednostek w centrum gminy. Wartości powyżej średniej w przedziale 42,34 – 57,69 obserwuje się w 7 jednostkach. Gorsza sytuacja jest w jednostkach 16, 18, 19 i 21, gdzie liczba osób bezrobotnych na 1000 ludności przekracza 57,70 osób. Natomiast najgorzej wypada jednostka nr 20, gdzie wskaźnik przekracza 73,06 (Rys. 9).

Rys. 10. Wskaźnik liczby osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Drugim badanym zjawiskiem jest liczba osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 1000 osób.

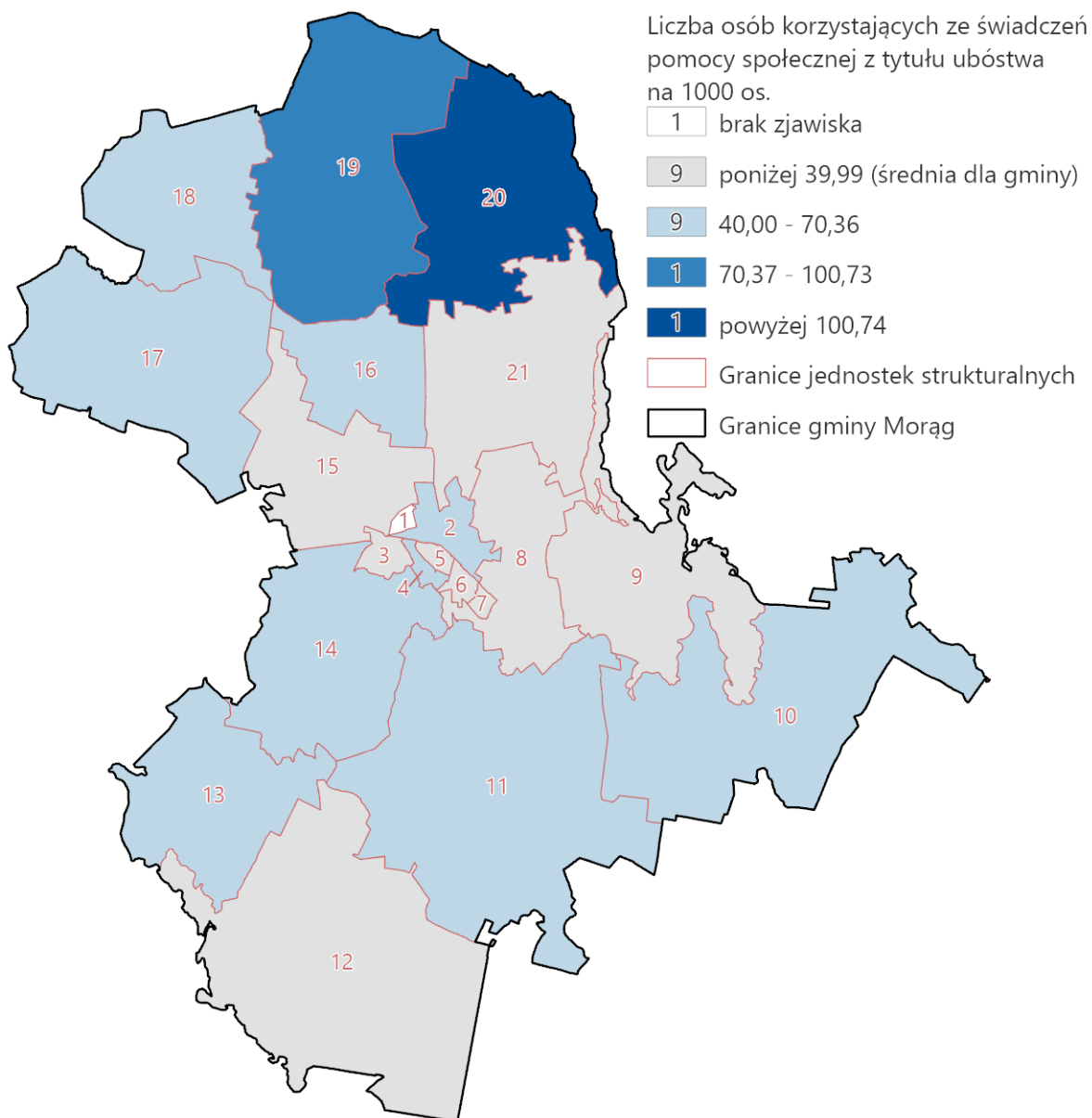
Średnia wartość wskaźnika dla gminy, stanowiąca wartość referencyjną, wynosi 14,08. Poniżej tego progu znalazły się 10 jednostek, a w jednostce nr 1 nie odnotowano tego zjawiska. Wartość referencyjną w przedziale 14,09-28,28 przekroczyły jednostki nr 11, 14, 16, 17, 19 i 21. Wskaźnik znacząco powyżej średniej wystąpił w jednostkach nr 12, 18 i 20 – badany wskaźnik oscyluje w granicach 28,29 – 42,48. Najgorsza sytuacja kryzysowa wystąpiła w jednostce nr 13 – powyżej 42,49 (Rys. 10).

Rys. 11. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym wskaźnikiem sfery społecznej jest liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób.

Wartość referencyjna wskaźnika wynosi 66,76, poniżej tego znaczenia znajduje się 10 jednostek. W 5 jednostkach doszło do niskiego lub średniego przekroczenia wartości referencyjnej w zakresie od 66,77 – 104,06. Sytuacja najbardziej kryzysowa wystąpiła w jednostkach nr 18 i 20, gdzie wartości wskaźników przekroczyły 141,37 (Rys. 11).

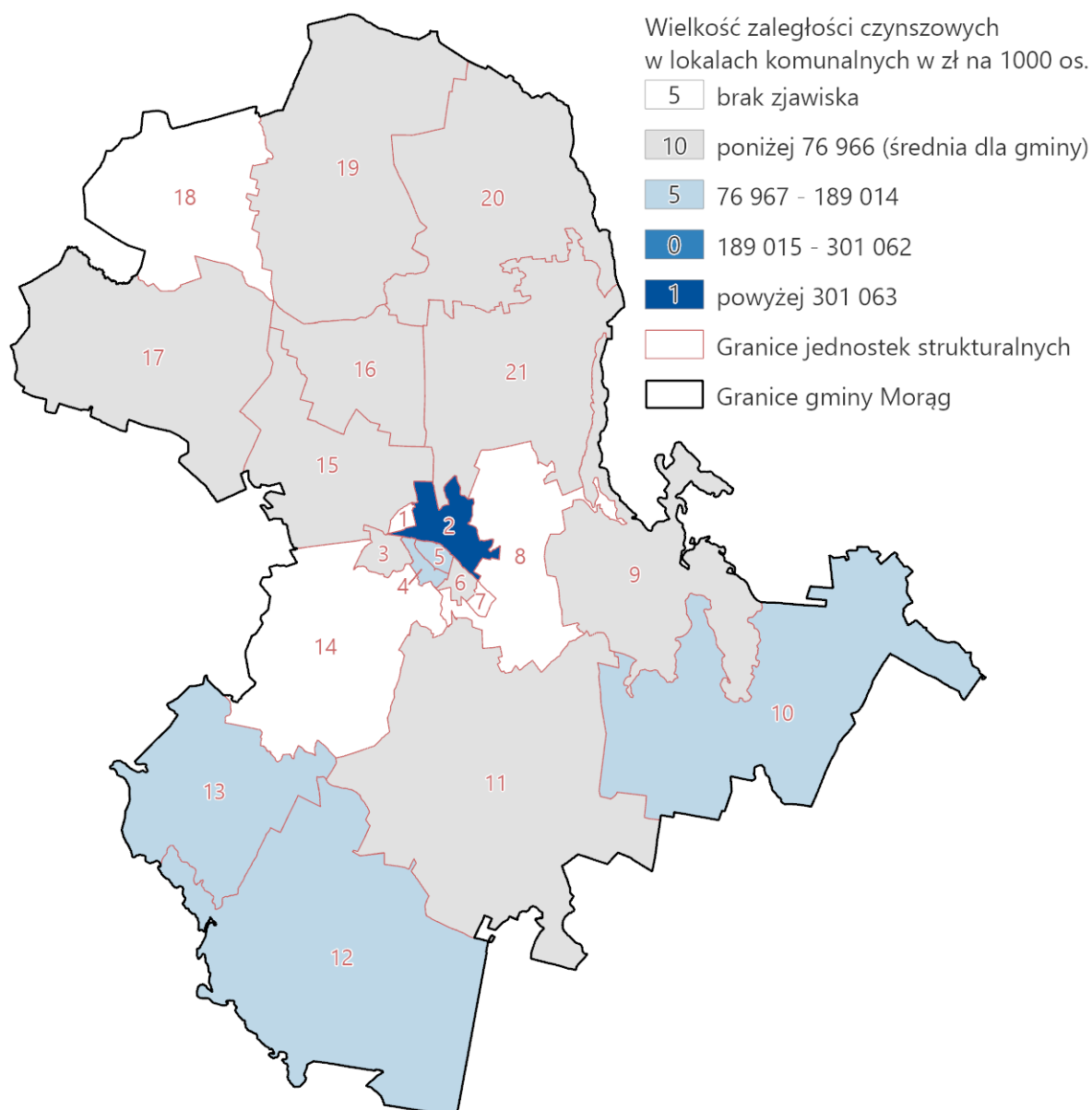

Rys. 12. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym wskaźnikiem sfery społecznej jest liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa.

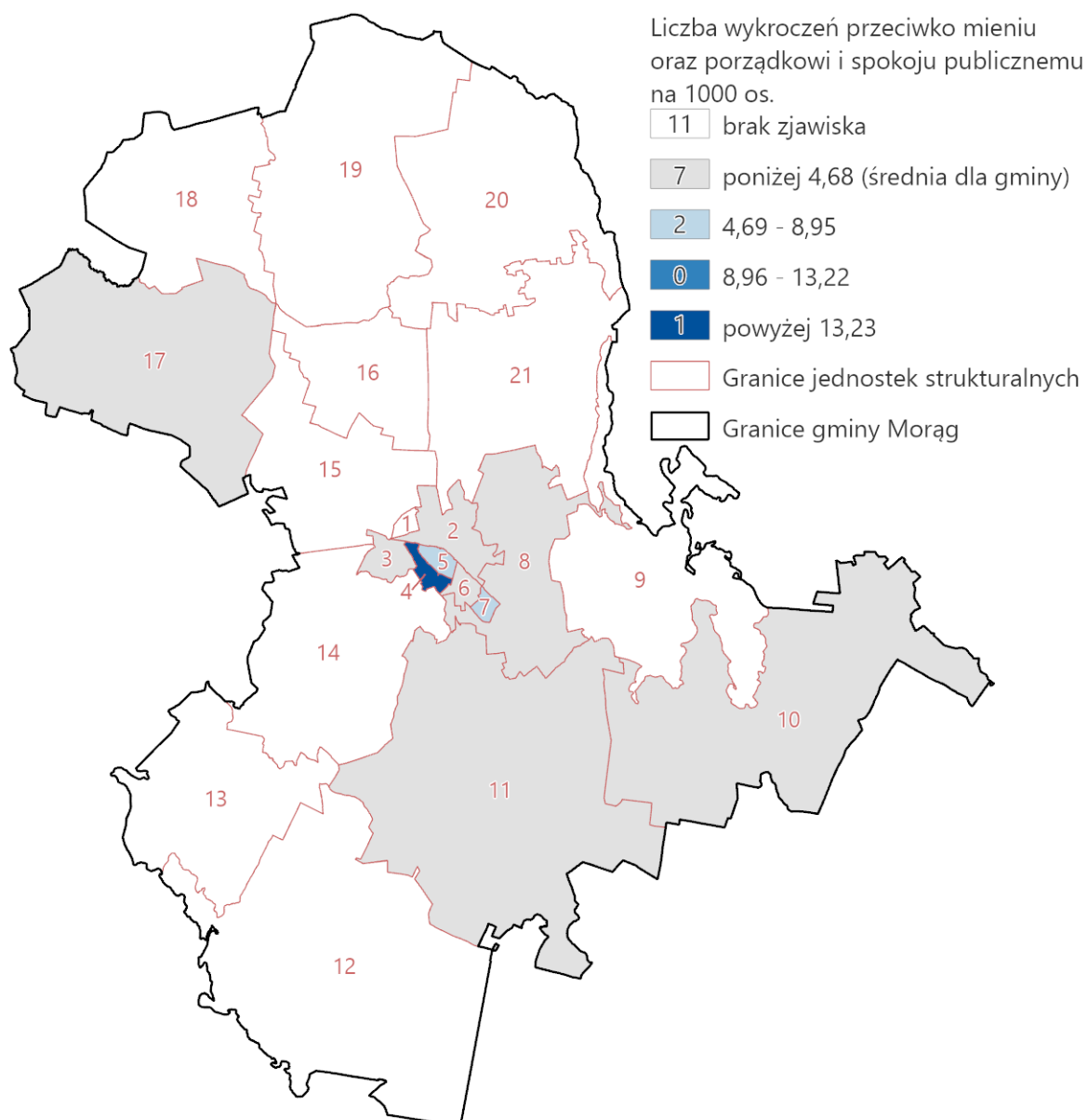
Średnia wartość tego wskaźnika dla Morąga równa się 39,99. Niski zakres ponadnormatywny występuje w 9 jednostkach, natomiast w jednostce nr 1 występuje brak zjawiska. Wartości nieznacznie powyżej od średniej w gminie stwierdzone są w 9 jednostkach. Wyższe wartości (powyżej 70,37) można zaobserwować w jednostce nr 19, a najwyższe (powyżej 100,74) w jednostce nr 20 (Rys. 12).

Rys. 13. Wskaźnik zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Następnym badanym zjawiskiem jest wskaźnik zaległości czynszowych w lokalach komunalnych.

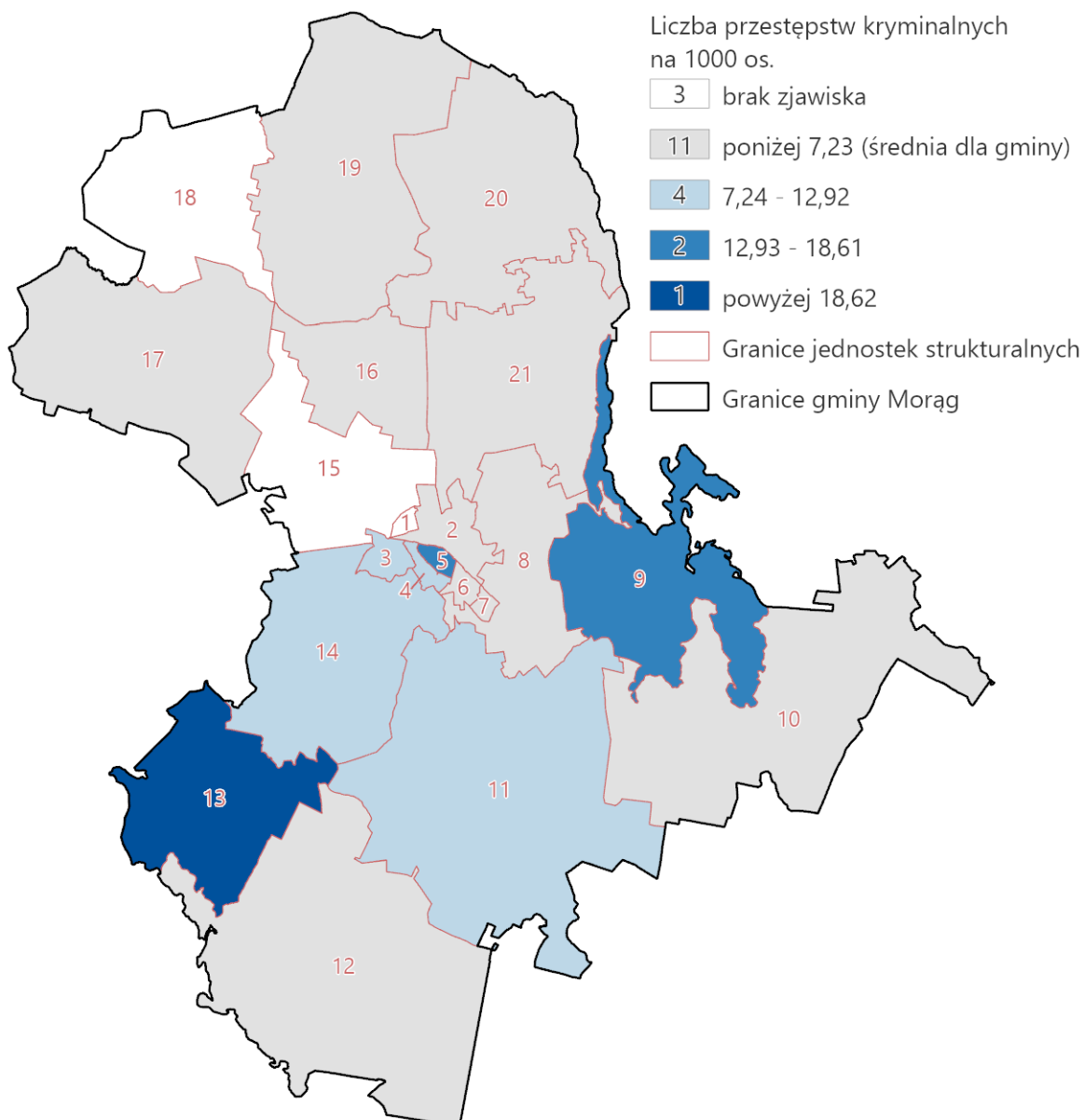
W 5 jednostkach zjawisko nie występuje a w 10 jednostkach wartość tego wskaźnika jest niższa od średniej w gminie – 76 966. W przedziale 76 967 – 189 014 mieszczą się 5 jednostek. Natomiast w jednostce nr 2 wskaźnik osiąga wyraźnie największą wartość przekraczając 301 063 (Rys. 13).

Rys. 14. Liczby wykroczeń przeciwko mieniu oraz porządkowi i spokojowi publicznemu na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Wskaźnikiem obrazującym poziom bezpieczeństwa publicznego w Morągu jest liczba wykroczeń przeciwko mieniu oraz porządkowi i spokojowi publicznemu.

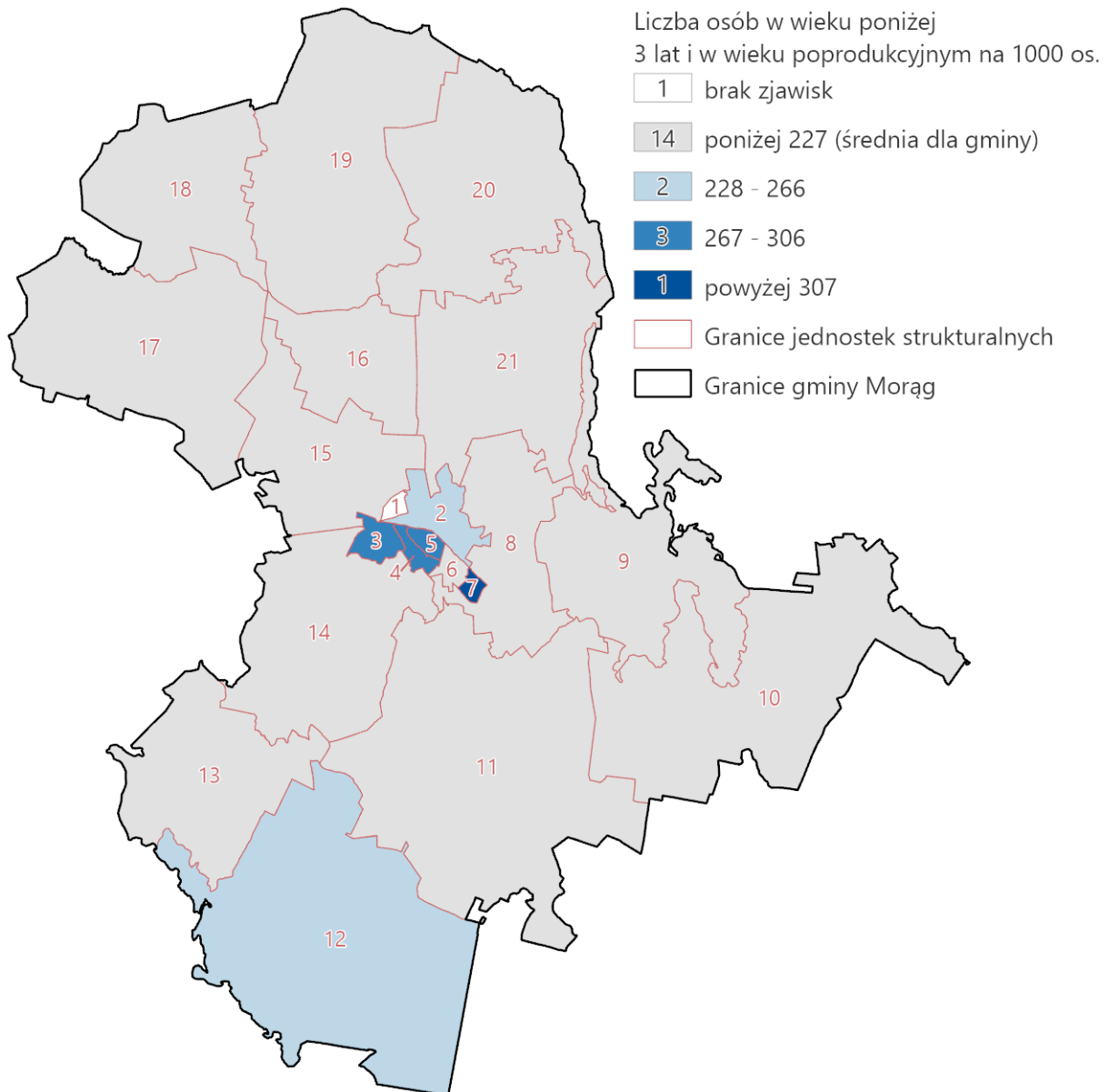
Wartość referencyjna tego wskaźnika równa się 4,68. Brak zjawiska notowany jest w 11 jednostkach. Poniżej średniej znalazło się 7 jednostek. Nieco gorsza sytuacja jest w jednostkach nr 5 i 7, gdzie wskaźnik waha się w przedziale 4,69 – 8,95. Jednostka nr 4 charakteryzuje się sytuacją najbardziej kryzysową, gdzie wartość wskaźnika przekracza 13,23 (Rys. 14).

Rys. 15. Wskaźnik liczby przestępstw kryminalnych na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym poziom bezpieczeństwa publicznego w gminie jest liczba przestępstw kryminalnych.

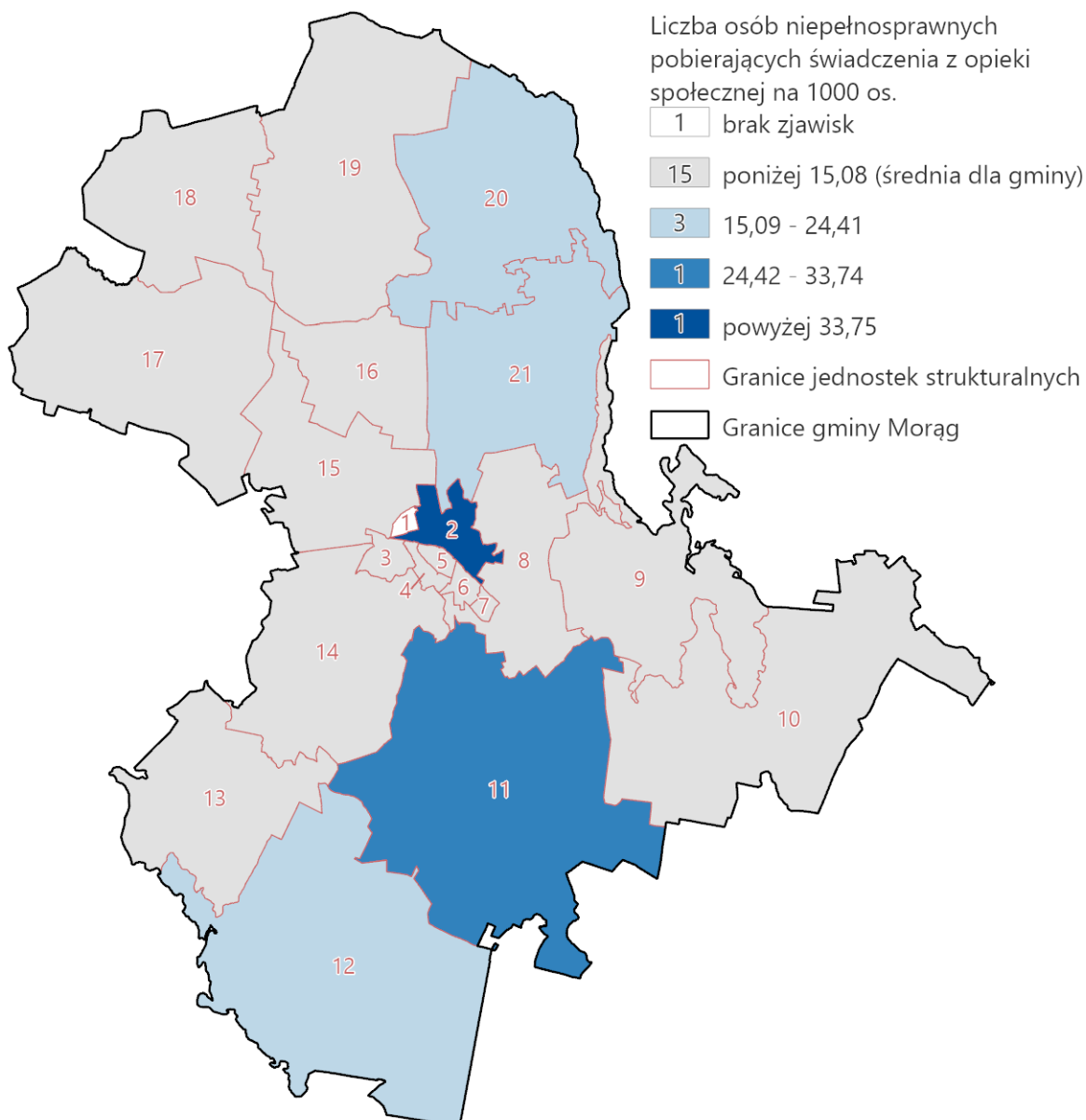
Średnia wartość tego wskaźnika równa się 7,23 w 3 jednostkach nie odnotowano zjawiska. Wartość poniżej średniej obserwuje się w 11 jednostkach. Ponadnormatywne wartości charakteryzują jednostki nr 3, 4, 11, 14, gdzie wskaźnik mieści się w przedziale 7,24 – 12,92. W jednostkach nr 5 i 9 wskaźnik przyjmuje wartości od 12,93 do 18,61, a w jednostce nr 13 jest najwyższy – ponad 18,62 (Rys. 15).

Rys. 16. Wskaźnik liczby osób poniżej 3 lat i w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Następnym ze wskaźników sfery społecznej jest liczba dzieci do 3 lat i osób starszych w wieku poprodukcyjnym. Osoby w tych przedziałach cechują się ograniczoną samodzielnością i/lub ograniczoną mobilnością.

Wartość referencyjna wynosi w jednostkach wynosi 227, poniżej tego poziomu znajduje się 14 jednostek, a w jednostce nr 1 to zjawisko nie występuje. Jednostki nr 2 i 12 osiągnęły wartości w przedziale 228 – 266, a jednostki nr 3, 4 i 5 w przedziale 267 –306. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w jednostce nr 7 - ponad 307 (Rys. 16).

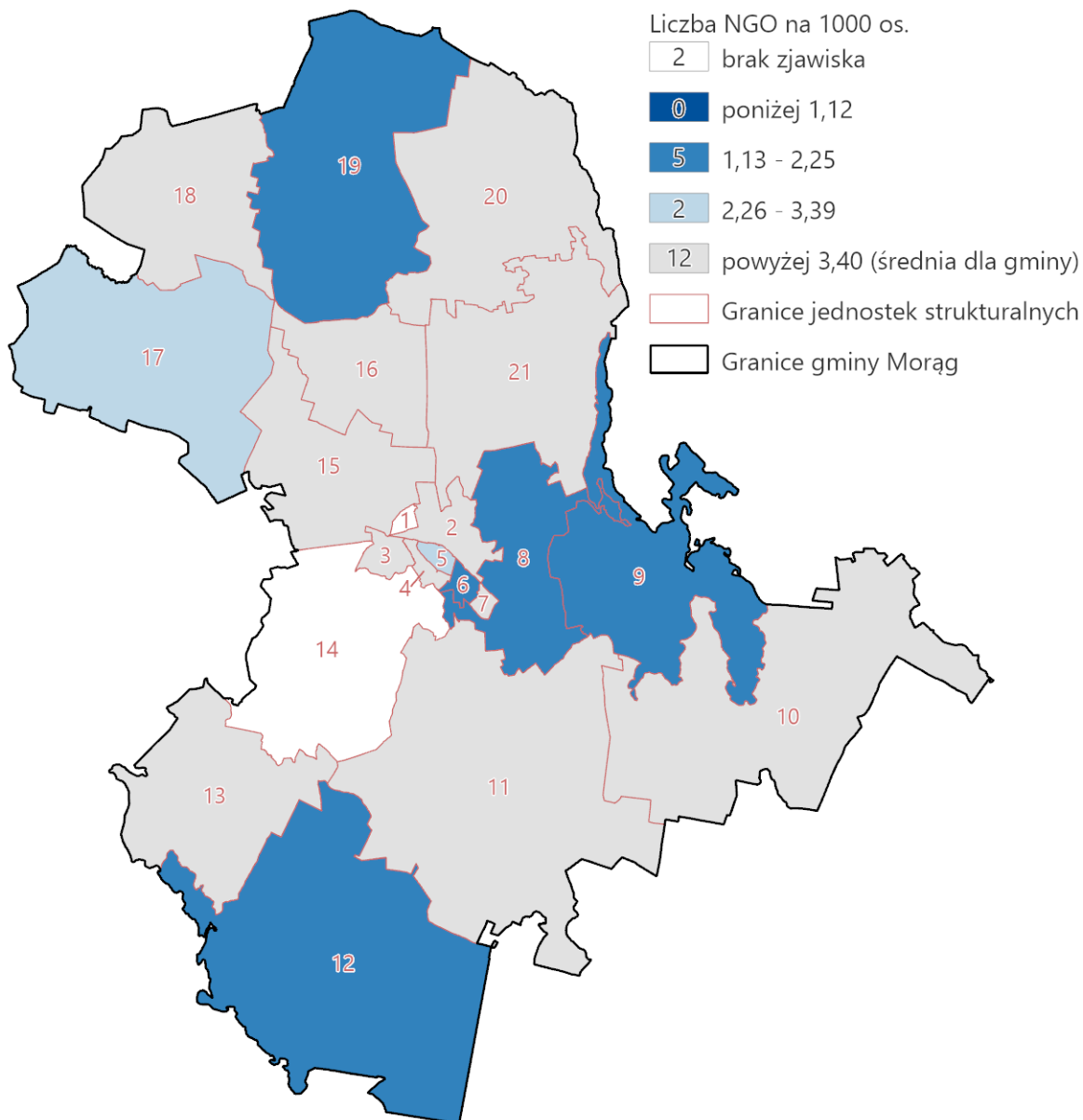

Rys. 17. Wskaźnik liczby osób, niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym zagadnieniem z zakresu problematyki sfery społecznej jest liczba osób, niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej.

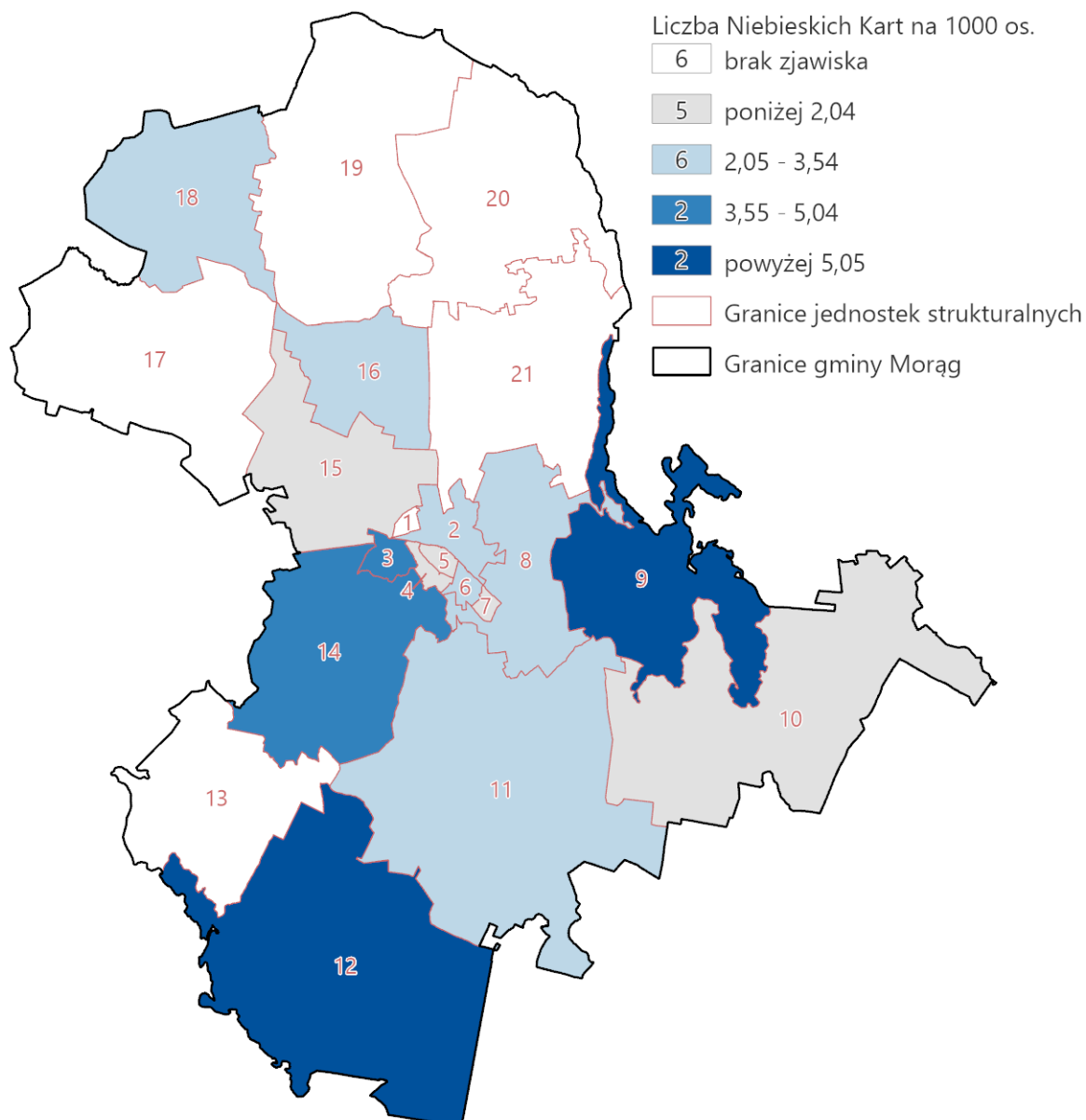
Większość, czyli 15 jednostek Gminy Morąg znajdują się poniżej wartości referencyjnej równej 15,08. W jednostce nr 1 zanotowano brak zjawiska. W jednostkach nr 12, 20 i 21 wskaźnik ma wartość 15,09-24,41. Średni zakres kryzysowy wystąpił w jednostce nr 11 (24,63), a największy w jednostce nr 2 (43,06) (Rys. 17).

Rys. 18. Wskaźnik liczby organizacji pozarządowych (NGO) na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym badanym wskaźnikiem jest liczba organizacji pozarządowych.

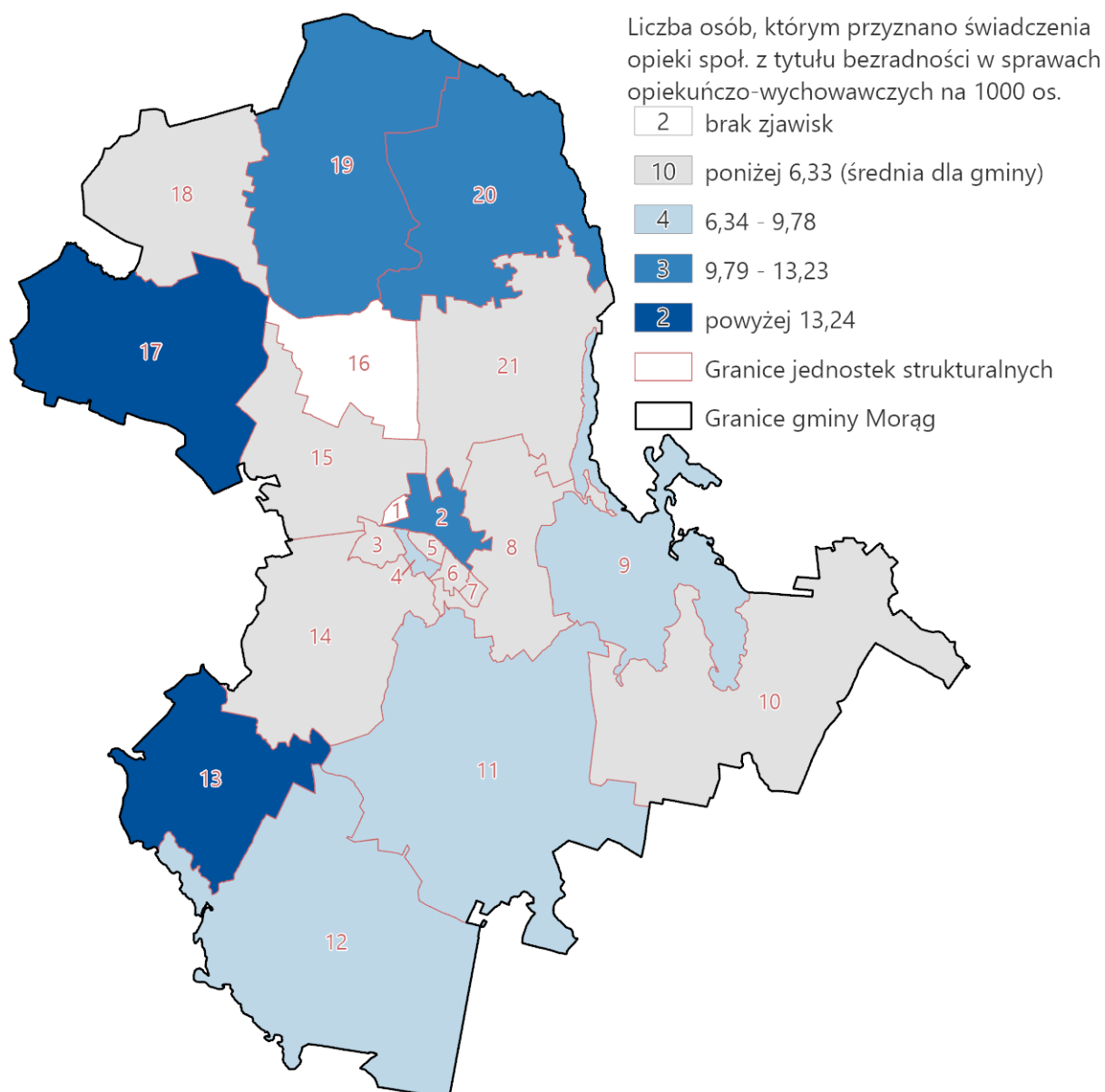
Wartość referencyjna liczby NGO w Gminie Morąg przyjmuje wartość 3,40. W 5 jednostkach wskaźnik jest wyższy, są to jednostki niecechujące się stanem kryzysowym. W jednostkach nr 5 i 17 wskaźnik jest nieznacznie poniżej średniej. W 5 jednostkach przyjmuje średni zakres. Natomiast w jednostce nr 14 zjawisko nie występuje co stanowi objaw kryzysu, a jednostka nr 1 pozostaje niezamieszkała (Rys. 18).

Rys. 19. Wskaźnik liczby Niebieskich Kart na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym wskaźnikiem z zakresu niskiego poziomu edukacji i kapitału społecznego jest liczba niebieskich kart.

Wartość referencyjna wskaźnika dla Morąga wynosi 2,04. W przypadku 5 jednostek odnotowano niższe wartości, natomiast w 6 jednostkach nie stwierdzono występowania zjawiska. W przypadku 6 jednostek wskaźnik przejmuje wartości 2,05-3,54. Średni poziom kryzysowy cechuje jednostki nr 3 i 14 – wartość badanego wskaźnika w nich mieści się w przedziale od 3,55 do 5,04. Najwyższe poziomu osiągnęły jednostki nr 9 (6,52) i 12 (5,20) (Rys. 19).

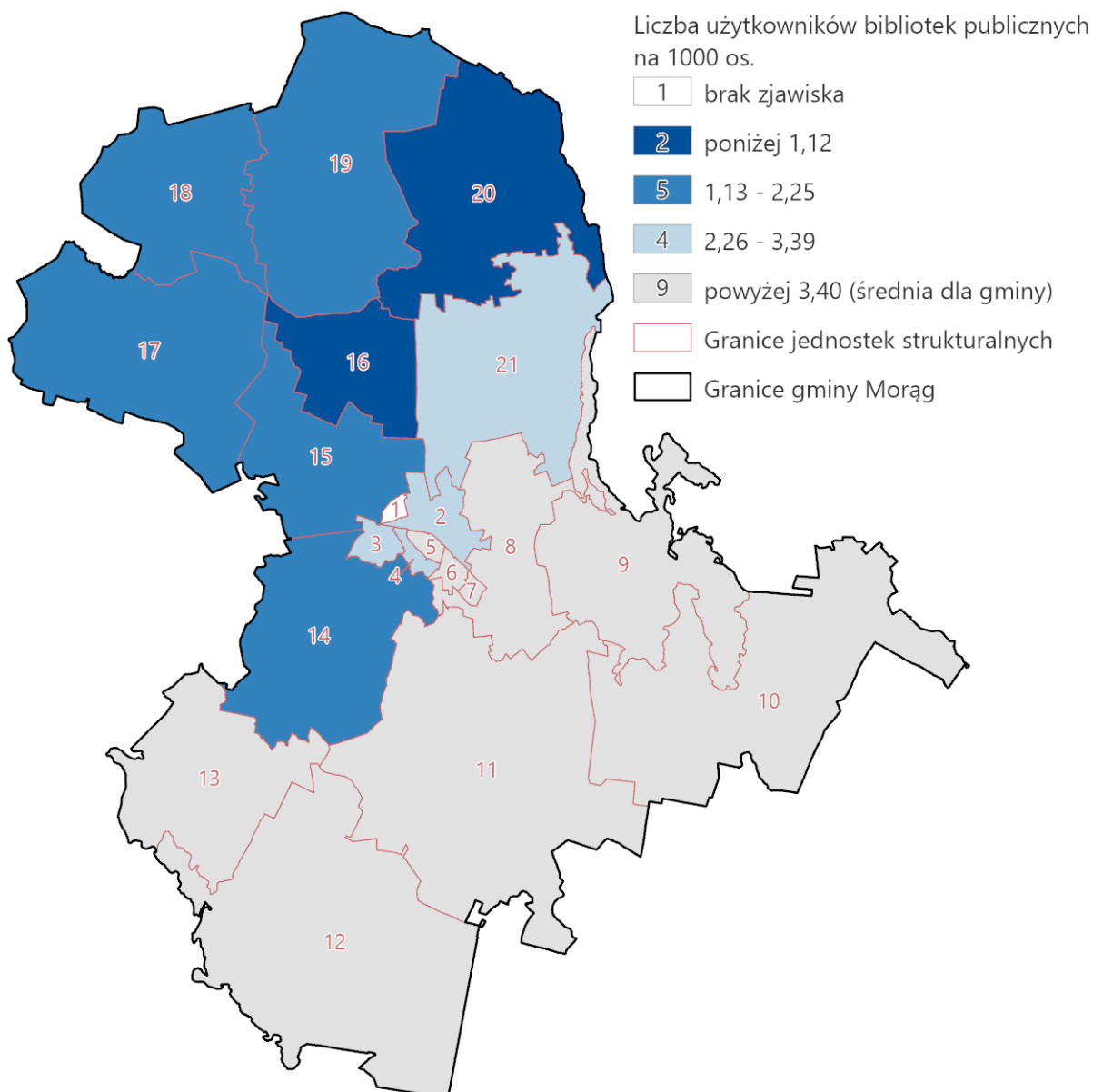

Rys. 20. Wskaźnik liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Następnym istotnym zagadnieniem w sferze społecznej Gminy Morąg jest liczba osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Poniżej średniej wynoszącej 6,33 znalazło się 10 jednostek, a w dwóch jednostkach zjawisko nie występuje. Natomiast w 4 jednostkach wskaźnik jest nieco wyższy od wartości referencyjnej i przyjmuje wartości w przedziale 6,34–9,78. Kolejno jednostki nr 2, 19 i 20 cechują się wskaźnikami 9,79–13,23, a jednostki nr 13 i 17 przekraczają znacznie badany wskaźnik ponad 13,24 (Rys. 20).

Rys. 21. Wskaźnik liczby użytkowników bibliotek publicznych na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym badanym zagadnieniem jest liczba użytkowników bibliotek publicznych.

Rozmieszczenie użytkowników bibliotek w Gminie Morąg jest nierównomierne. Głównie na południe gminy znajdują się 9 jednostek gdzie liczba czytelników jest wyższa od 3,40, co stanowi średnią dla całej gminy.

Nieznacznie niższe wartości występowały w 4 jednostkach, gdzie wskaźnik mieści się w przedziale 2,26–3,39. W 5 jednostkach można zaobserwować jeszcze niższe wartości 1,13–2,25. Największe zainteresowanie bibliotekami można wskazać w jednostkach nr 16 i 20 gdzie wskaźnik przejawia wartości poniżej 1,12 (Rys. 21).

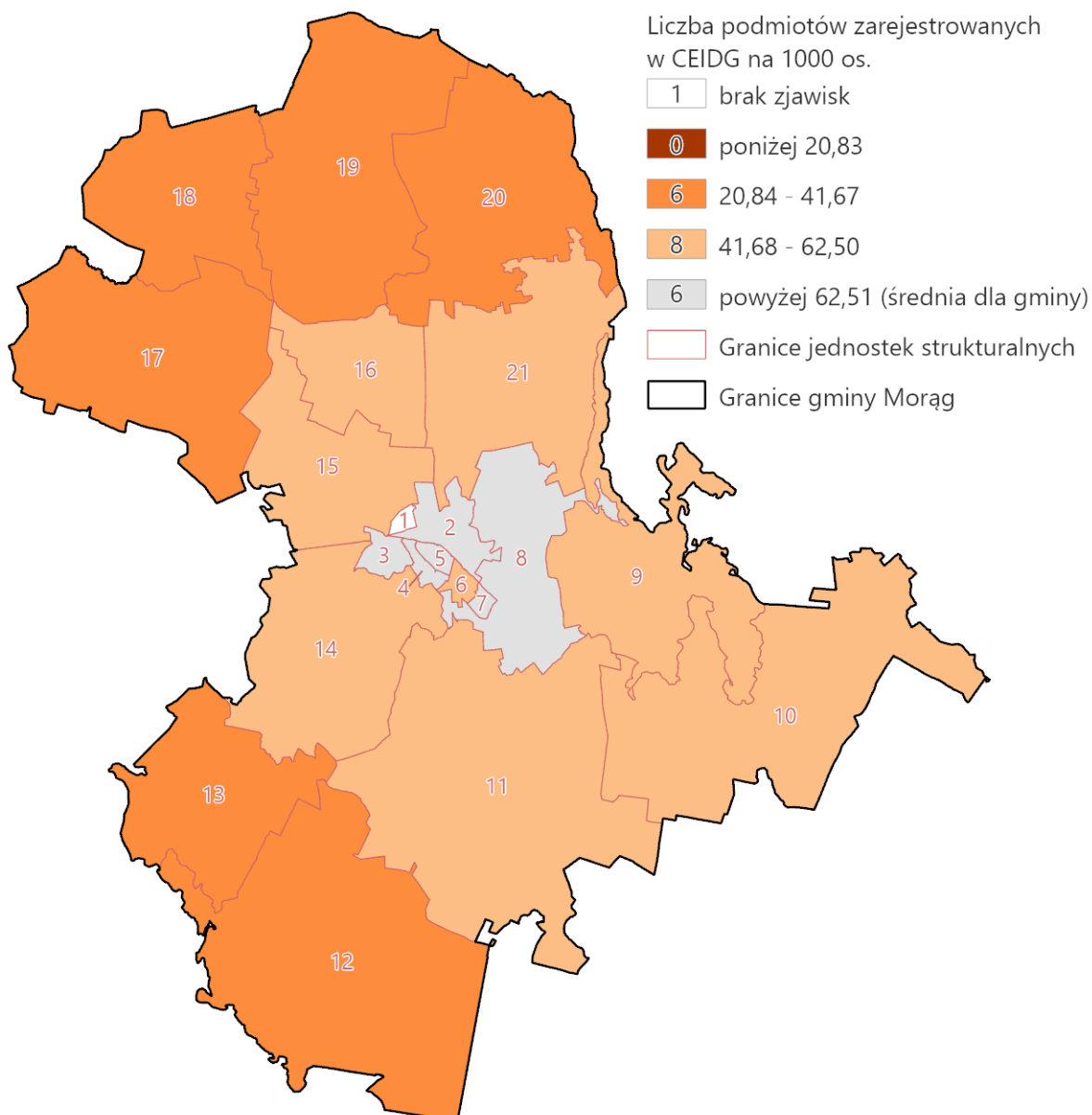
3.6. Sfera gospodarcza

Badanie sfery gospodarczej oparto na 4 wskaźnikach obrazujących zjawiska kryzysowe wymienione w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowane zagadnienia obejmują niski stopień przedsiębiorczości i słabą kondycję lokalnych przedsiębiorstw. Badane wskaźniki występowały w 20 z 21 jednostek strukturalnych, niezamieszкана jednostka nr 1 stanowi teren wojskowy (Tab. 18).

Tab. 18. Zestawienie wskaźników sfery gospodarczej

Nr jednostki	Liczba podmiotów zarejestrowanych w CEIDG na 1000 os.	Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i poniżej na 1000 os.	Liczba wyrejestrowań z CEIDG na 1000 os.	Liczba nowych zarejestrowań w CEIDG na 1000 os.	Liczba przekroczonych wskaźników
1	brak zjawisk – jednostka niezamieszкана				-
2	78,84	13,95	5,46	6,06	3/4
3	103,41	7,24	4,14	7,24	1/4
4	84,58	10,35	5,00	8,21	1/4
5	78,57	7,24	1,09	6,15	1/4
6	47,60	3,01	2,11	4,82	2/4
7	83,57	11,40	4,75	6,65	1/4
8	87,20	9,85	0	12,66	0/4
9	43,48	13,04	0	2,17	2/4
10	53,76	20,87	3,80	8,22	3/4
11	54,44	18,79	2,59	8,43	2/4
12	39,54	19,77	4,16	0	4/4
13	28,34	24,29	0	0	3/4
14	45,05	10,81	0	3,60	2/4
15	60,39	14,21	3,55	8,88	3/4
16	59,34	20,94	5,24	10,47	3/4
17	33,37	16,68	2,09	5,21	3/4
18	28,75	26,69	0	8,21	2/4
19	24,59	26,64	0	0	3/4
20	39,63	57,93	0	0	3/4
21	49,30	19,53	2,79	4,65	3/4
Średnia dla gminy	62,51	13,39	2,86	6,20	-

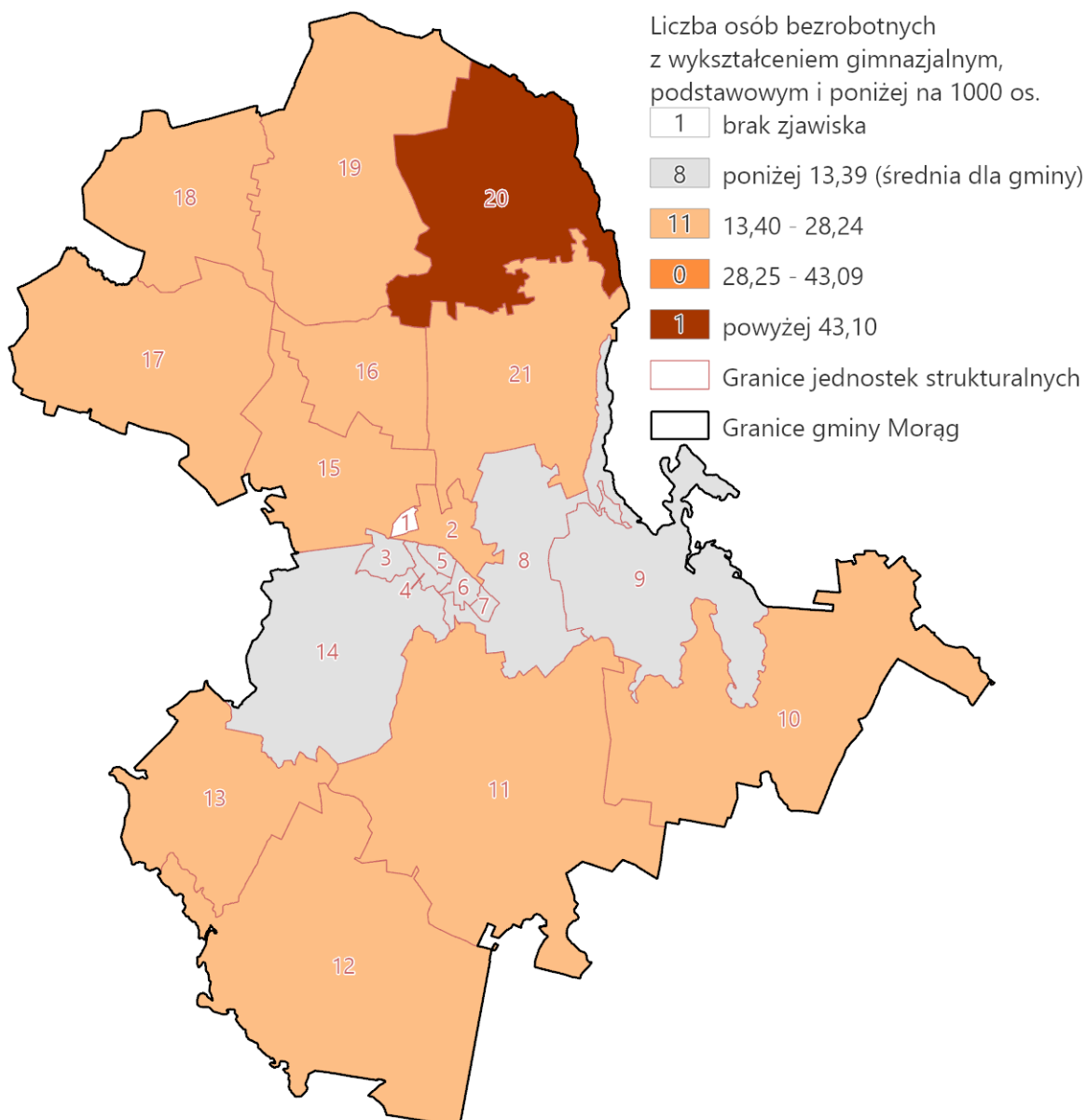
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 22. Wskaźnik liczby podmiotów zarejestrowanych w CEIDG na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Poziom aktywności gospodarczej został zmierzony poprzez wskaźnik liczby podmiotów zarejestrowanych w CEIDG.

Dla Morąga średnim poziomem wskaźnika jest 62,51. Centralne jednostki nr 2, 3, 4, 5, 7 i 8 osiągnęły wyniki powyżej tej wartości, a 8 jednostek otaczających centrum gminy zanotowało wyniki na poziomie 41,68–62,50. Najniższe wartości tego wskaźnika wystąpiły w jednostkach obrzeżnych gminy tj. nr 12, 13, 17, 18, 19 i 20. (Rys. 22).

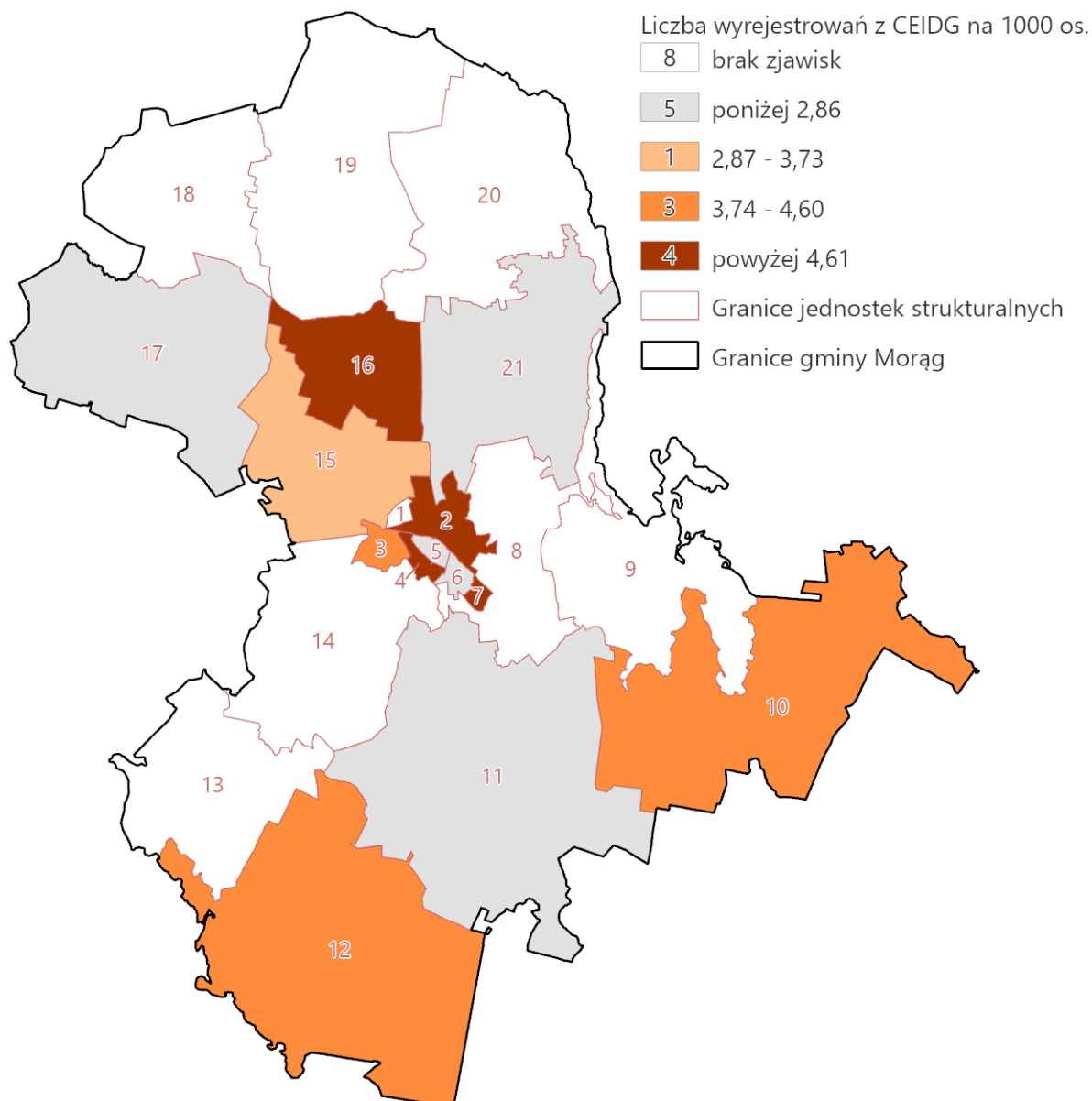

Rys. 23. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym i poniżej na 1000 osób

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym badanym zjawiskiem jest wskaźnik liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym.

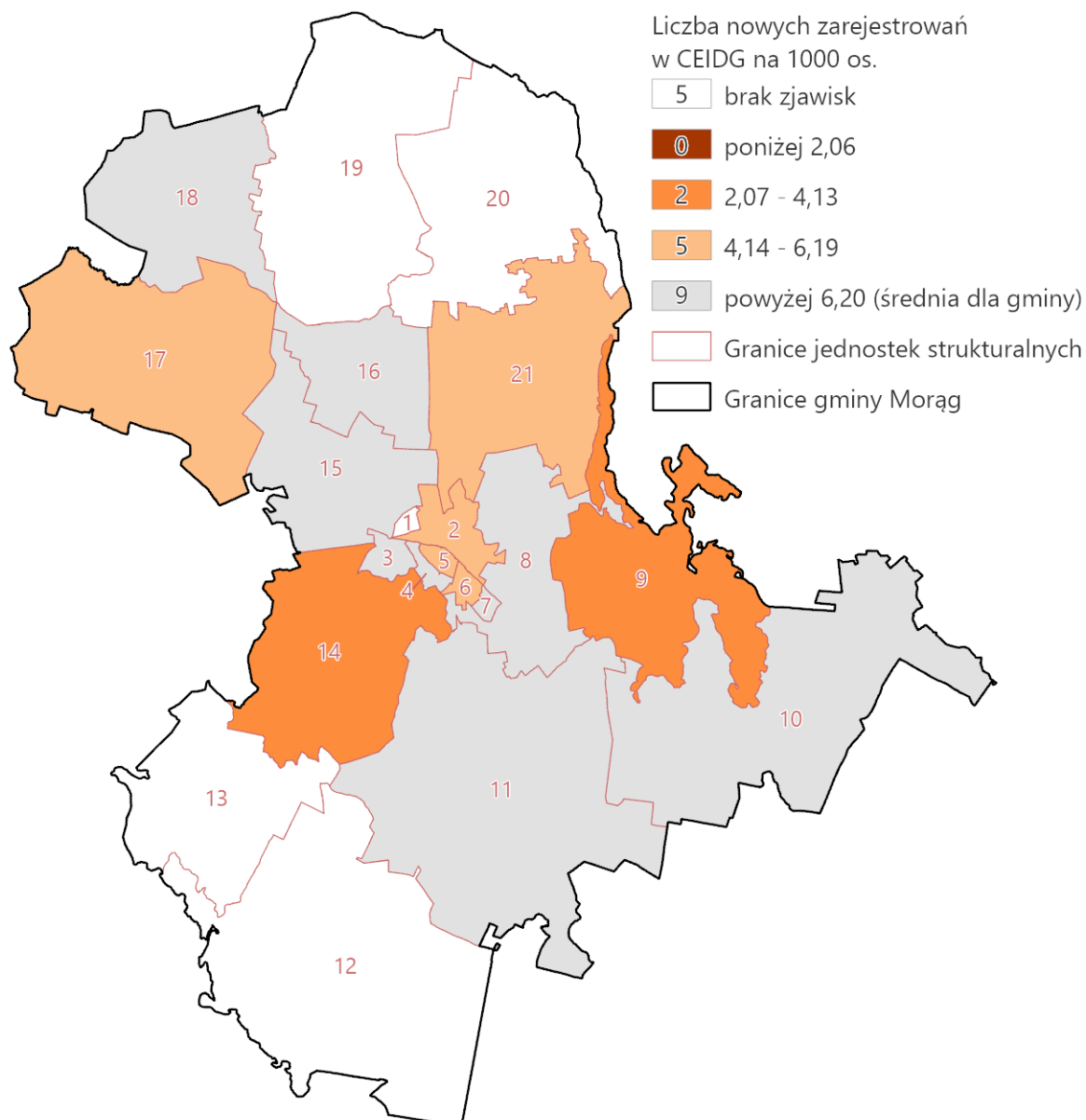
Dla Morąga wartość referencyjna wynosi 13,39, poniżej tej wartości znajdują się 8 jednostek, a w niezamieszkałej jednostce nr 1 to zjawisko nie występuje. Umiarkowane odchylenie od średniej odnotowano w 11 jednostkach, gdzie wskaźnik przejmuje wartości 13,40-28,24, natomiast najgorsza sytuacja ma miejsce w jednostce nr 20, w której wskaźnik sięga wartości 57,93. (Rys. 23).

Rys. 24. Wskaźnik liczby wyrejestrowań w CEIDG w latach 2019-2021 na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym zjawiskiem sfery gospodarczej jest liczba wyrejestrowań w CEIDG.

W wartość referencyjna wynosi 2,86 z bardzo nierównomiernym podziałem względem jednostek. W 8 występuje brak tego zjawiska, a w kolejnych 5 liczba wyrejestrowań jest poniżej wartości referencyjnej. Powyżej średniej dla gminy znajdują się 8 jednostek: 1 w przedziale 2,87-3,73, w średnim zakresie 3 jednostki, a 4 jednostki powyżej 4,61 (Rys. 24).

Rys. 25. Wskaźnik nowych zarejestrowań w CEIDG w latach 2019-2021 na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Ostatnim analizowanym zjawiskiem ze sfery gospodarczej jest liczba nowych zarejestrowań w CEIDG.

Średnia dla gminy równa się 6,20, wynikiem powyżej tej wartości charakteryzowało się 9 jednostek. Poniżej średniej znalazło się 5 jednostek w przedziale 4,14-6,19 oraz 2 jednostki w granicach 2,07-4,13. Oprócz tego w 5 jednostkach nie zarejestrowano tego zjawiska co również zalicza jednostki do grona kryzysowych (Rys. 25).

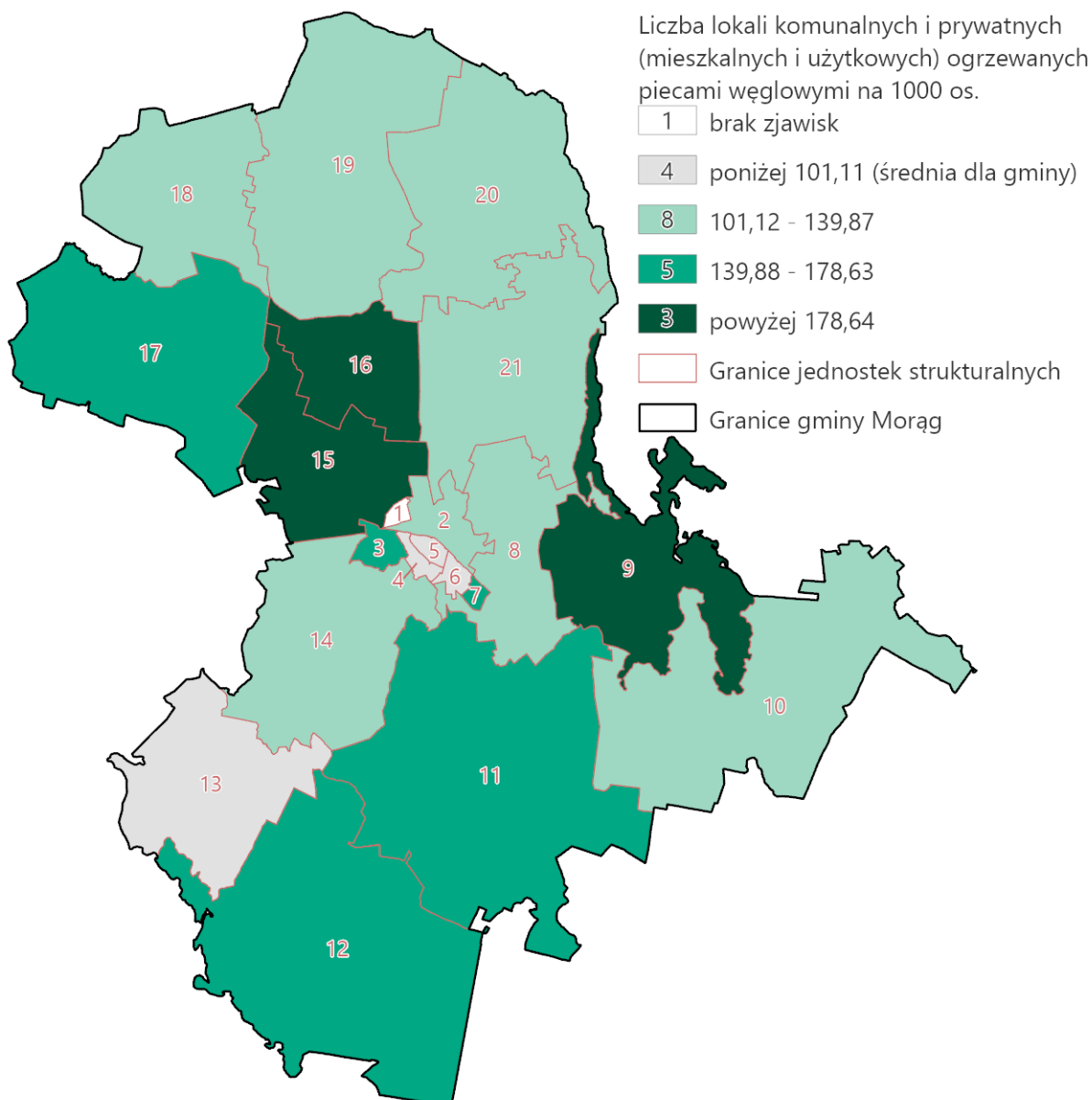
3.7. Sfera środowiskowa

Badanie sfery środowiskowej oparte zostało na 2 wskaźnikach obrazujących zjawiska kryzysowe wymienione w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowane zagadnienia obejmowały problematykę z zakresu przekroczenia standardów jakości środowiska oraz obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska. Zjawiska występowały w 20 z 21 jednostek, brak zjawisk dotyczył jednostki nr 1 stanowiącej teren wojskowy (Tab. 19).

Tab. 19. Zestawienie wskaźników sfery środowiskowej

Nr jednostki	Liczba lokali komunalnych i prywatnych (mieszkalnych i użytkowych) ogrzewanych piecami węglowymi na 1000 os.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m ² w powierzchni jednostki	Liczba przekroczonych wskaźników
1	brak zjawisk – jednostka niezamieszкана		-
2	132,81	4472	2/2
3	150,98	27 921	2/2
4	58,53	7990	1/2
5	29,69	13 281	1/2
6	8,44	2005	0/2
7	172,84	16 867	2/2
8	111,11	6117	2/2
9	217,39	2582	1/2
10	137,25	3799	1/2
11	151,65	4920	2/2
12	164,41	1626	1/2
13	89,07	2692	0/2
14	126,13	4892	2/2
15	198,93	4340	2/2
16	184,99	5461	2/2
17	140,77	8167	2/2
18	110,88	3906	1/2
19	120,90	3223	1/2
20	106,71	2063	1/2
21	122,79	7099	2/2
Średnia dla gminy	101,11	5801	-

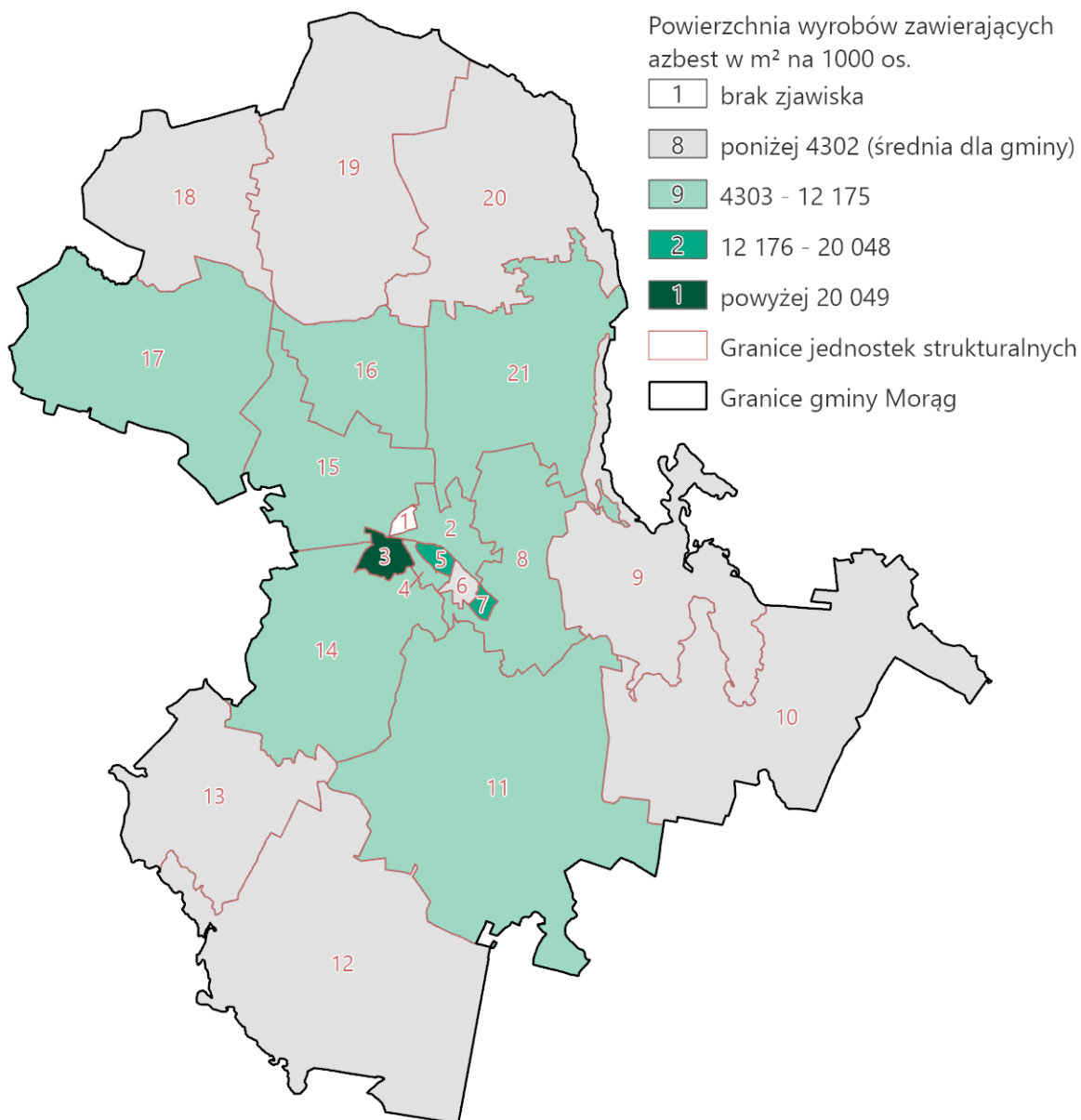
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 26. Wskaźnik liczby lokali komunalnych i prywatnych (mieszkalnych i użytkowych) ogrzewanych piecami węglowymi na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Pierwszym zjawiskiem dotyczącym środowiska jest liczba lokali komunalnych i prywatnych ogrzewanych piecami węglowymi.

Wartość referencyjna dla gminy wyniosła 101,11. Poniżej tej wartości znajduje się 4 jednostki, natomiast w niezamieszkałej jednostce nr 1 zjawisko nie występuje. Niewielkie przekroczenie wartości referencyjnej wystąpiło w 8 jednostkach. Średnie wartości ponadnormatywne wystąpiły w 5 jednostkach. Wysoki zakres wystąpił w jednostkach nr 9, 15 i 16, z czego najwyższy był w jednostce nr 9, gdzie jego wartość to 217,39 (Rys. 26).

Rys. 27. Wskaźnik powierzchni wyrobów zawierających azbest w m² w powierzchni jednostki
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym zjawiskiem jest powierzchnia wyrobów zawierających azbest.

Średnią w gminie jest 4302 - 8 jednostek cechują się niższymi poziomami tego wskaźnika, a w jednostce nr 1 to zjawisko nie występuje. Oprócz tego 9 jednostek zanotowały wyższe wyniki w porównaniu do średniej w przedziale 4303-12 175. Dla 2 jednostek był to średni przedział 12 176-20 048, a powyżej najwyższego progu znalazła się jednostka nr 3 (27 921) (Rys. 27).

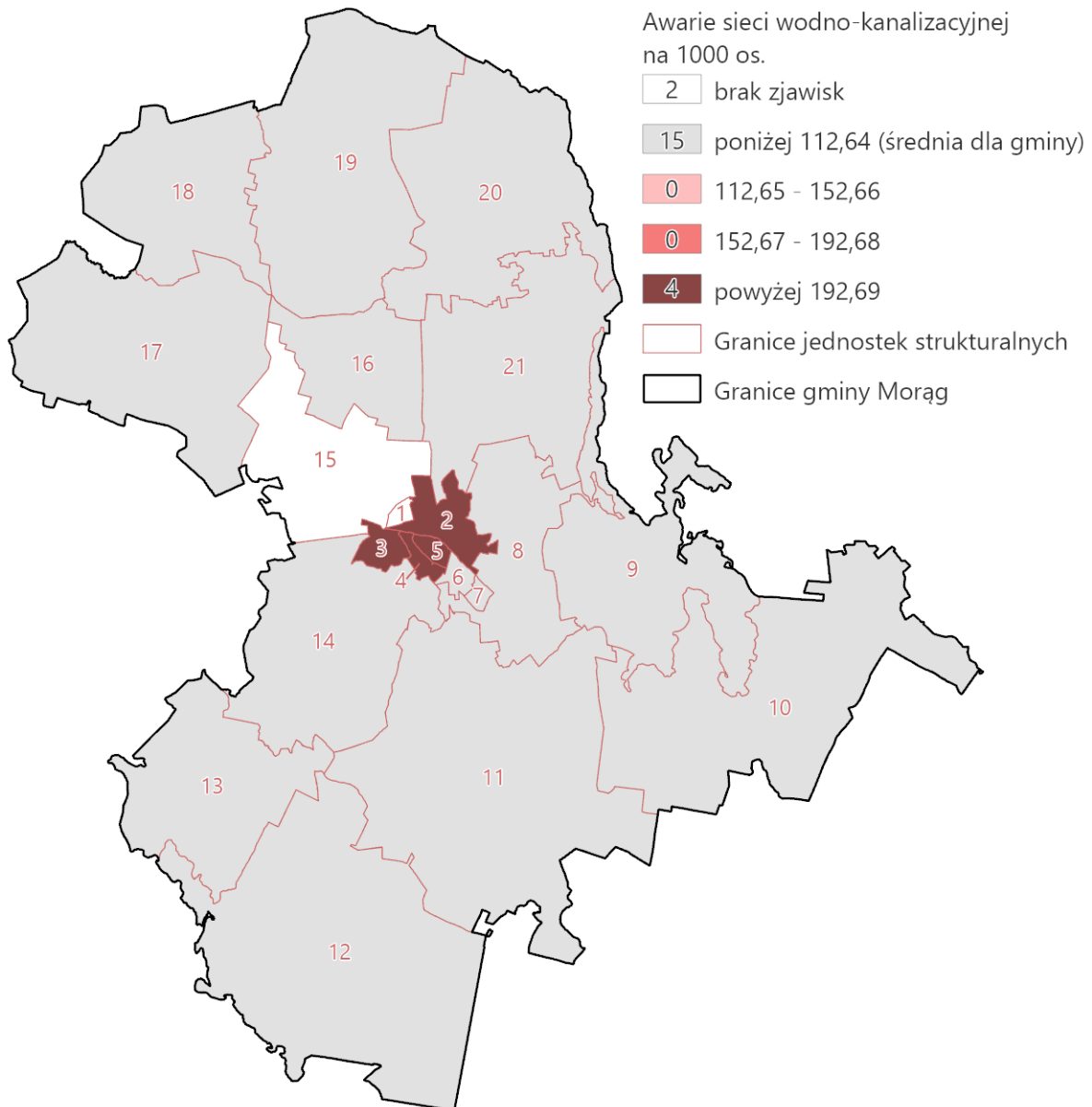
3.8. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Badanie sfery przestrzenno-funkcjonalnej objęło 5 wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe wymienione w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowane zagadnienia dotyczyły problematyki niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych. Z analizy wyłączone zostało zagadnienie niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności z uwagi na brak możliwości opracowania rzetelnego wskaźnika obrazującego zagadnienie. Analiza objęła 20 z 21 jednostek, wyłączona została jednostka nr 1, będąca niezamieszkałą (Tab. 20).

Tab. 20. Zestawienie wskaźników sfery funkcjonalno-przestrzennej

Nr jednostki	Awarie sieci wodno-kanalizacyjnej na 1000 os.	Liczba placówek edukacyjnych i świadczących usługi społeczne na 1000 os.	Liczba wniosków o zmianę mpzp na 1000 os.	Liczba osób posiadających dostęp do przystanku w promieniu 500 m	Długość ścieżek i szlaków rowerowych w metrach na 1000 os.	Liczba przekroczonych wskaźników
1	brak zjawisk – jednostka niezamieszкана					-
2	228,62	2,43	4,24	79,26	9785	3/5
3	193,38	4,14	2,07	13,96	11 521	3/5
4	232,69	1,78	2,14	100,00	1247	2/5
5	194,79	4,71	1,45	99,20	0	3/5
6	106,96	1,51	0,60	4,31	1776	2/5
7	95,92	1,90	3,80	0,00	1318	2/5
8	16,88	0	9,85	0,00	2776	1/5
9	73,91	4,35	23,91	0,00	0	2/5
10	62,62	1,27	11,39	41,75	7457	3/5
11	59,62	0,65	11,02	28,52	8495	2/5
12	34,34	2,08	1,04	50,68	16 954	5/5
13	4,05	0	4,05	0,00	1358	1/5
14	10,81	0	21,62	11,89	366	1/5
15	0,00	1,78	0	0,00	12	2/5
16	47,12	1,75	0	66,49	0	3/5
17	6,26	0	0	31,49	9819	3/5
18	14,37	2,05	0	0,00	25 391	4/5
19	6,15	0	0	14,14	8428	3/5
20	6,10	0	0	0,00	0	2/5
21	35,35	1,86	0,93	0,00	9804	3/5
Średnia dla gminy	112,64	1,95	4,03	41,29	5120	-

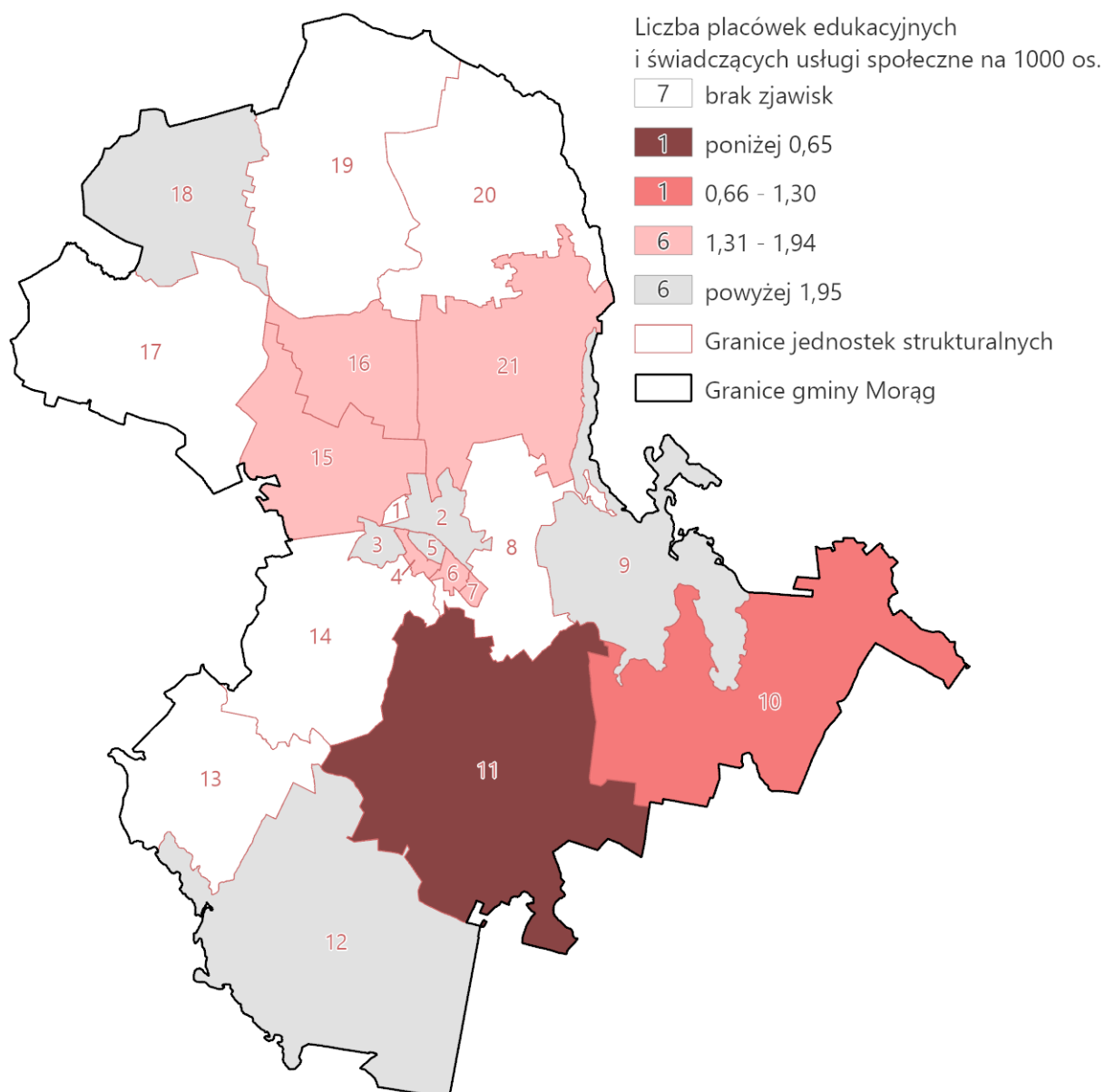
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 28. Wskaźnik liczby awarii sieci wodno-kanalizacyjnej na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Pierwszym z badanych wskaźników jest liczba awarii sieci wodno-kanalizacyjnej.

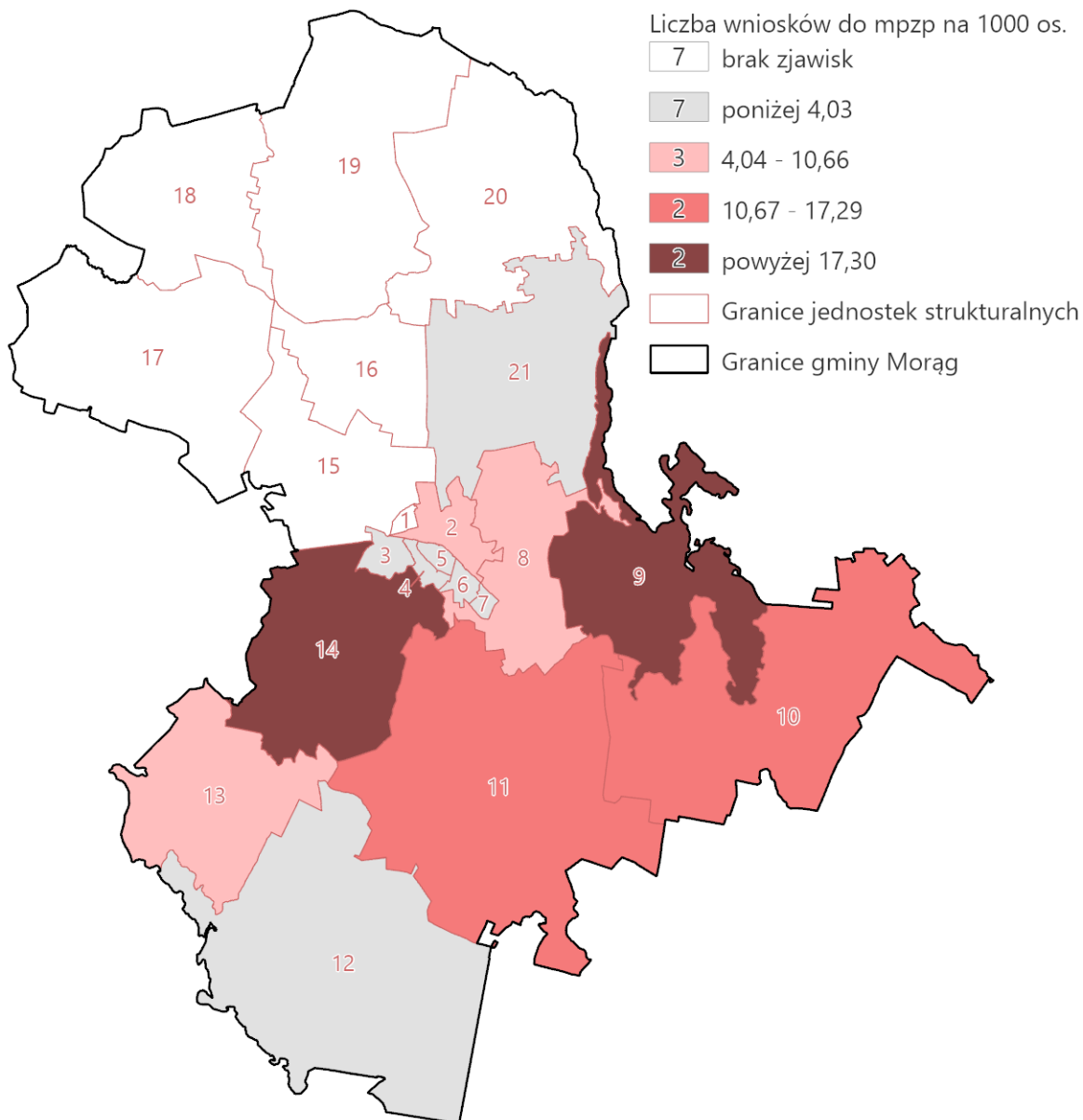
Rozkład zjawiska w obrębie gminy koncentruje się w części miejskiej, wartość referencyjna wynosiła 112,64 z czego 15 jednostek znajdowało się poniżej tego progu, a w jednostce nr 15 zjawisko nie występowało. Wartość średnia była wyraźnie przekroczona, ponad 192,69 w jednostkach nr 2, 3, 4 i 5 (Rys. 28)

Rys. 29. Wskaźnik liczby obiektów podstawowej infrastruktury społecznej na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Następnym zjawiskiem strefy przestrzenno-funkcjonalnej jest liczba obiektów podstawowej infrastruktury społecznej.

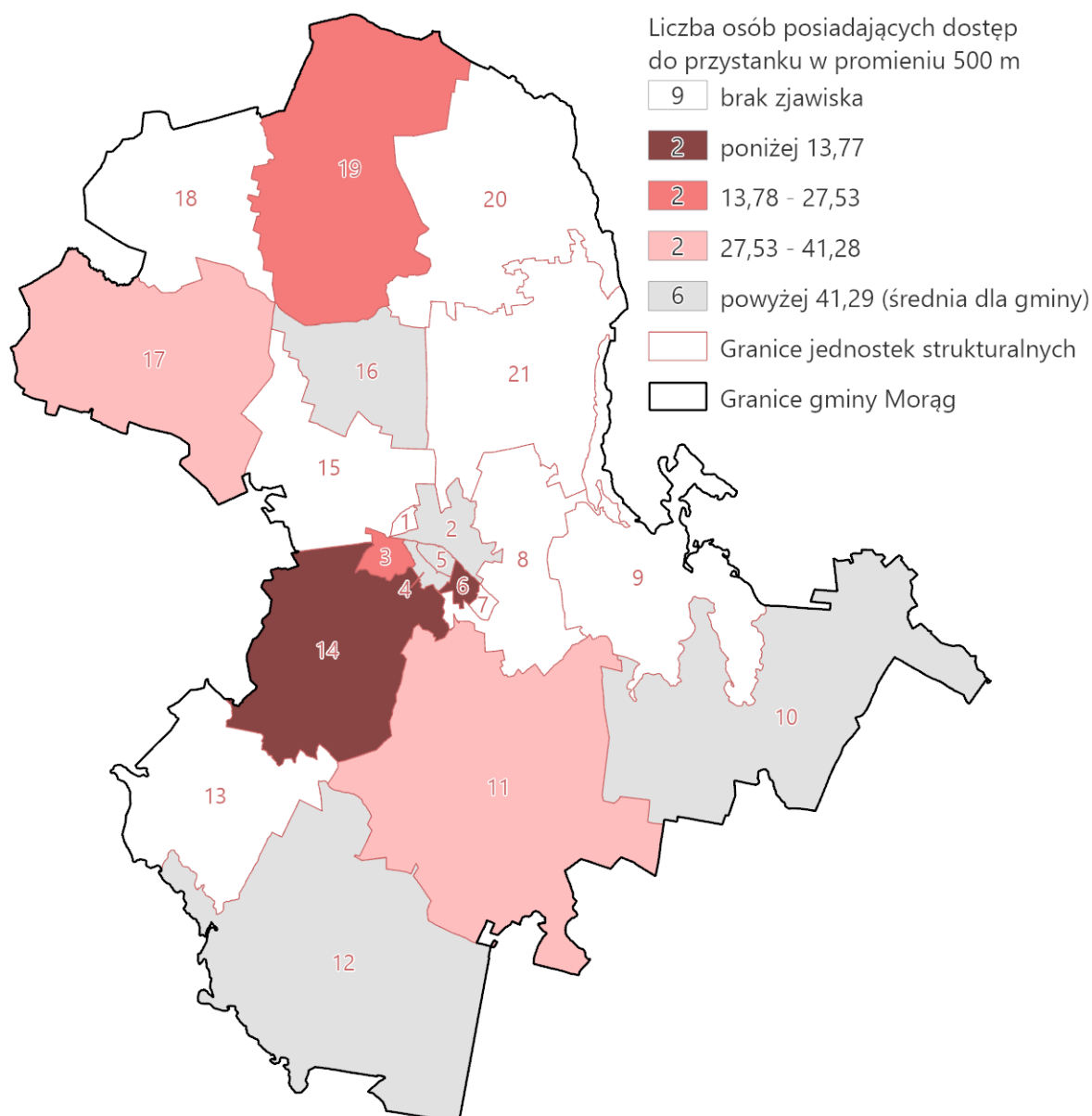
Wartość referencyjna dla gminy wynosi 1,95 i w przypadku 6 jednostek nie odnotowano sytuacji kryzysowej. Również w 6 jednostek zarejestrowano niewielkie przekroczenie średniej. Sytuacja najbardziej kryzysowa występuje w jednostce nr 10, gdzie wskaźnik równa się 1,27 i w jednostce nr 11, gdzie wskaźnik przyjmuje najmniejszą wartość – 0,65. Kryzysem cechują się również zamieszkałe jednostki nr 8, 13, 14, 17, 19 i 20, gdzie badane obiekty nie występują (Rys. 29)

Rys. 30. Wskaźnik liczby wniosków do mpzp na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym wskaźnikiem jest liczba wniosków do mpzp.

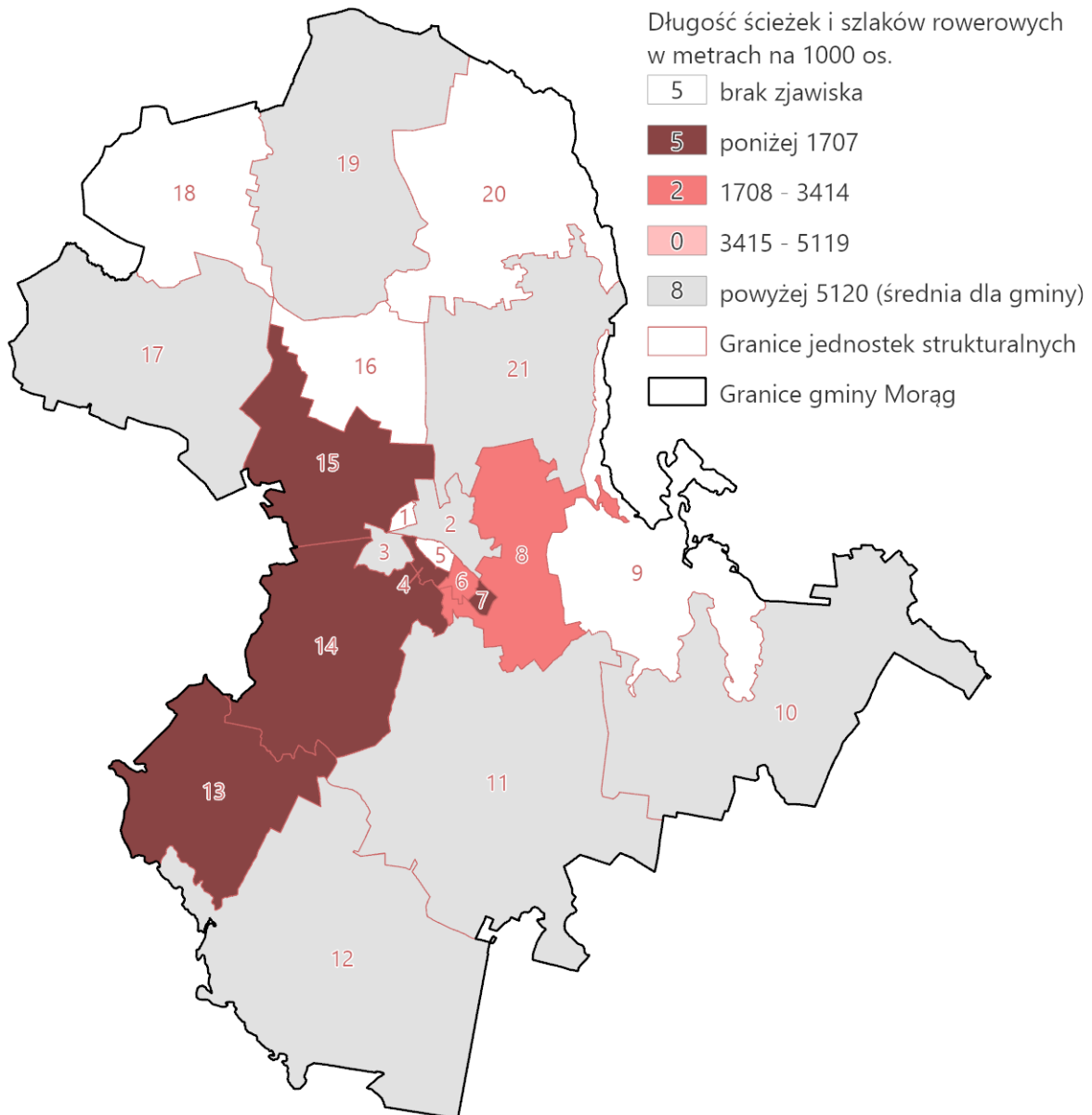
Dla Gminy Morąg wartość referencyjna wynosi 4,03. W 7 jednostkach na północy gminy nie zanotowało żadnego przypadku tego zjawiska i 7 jednostek odnotowało poziom wskaźnika poniżej średniej dla gminy. Wyższa liczba wniosków do mpzp zarejestrowana została w jednostkach numer 2, 8 i 13, gdzie wskaźnik jest na poziomie od 4,04 do 10,66. Jednostki nr 10 i 11 mają ten wskaźnik w przedziale 10,67–17,29. Natomiast najwyższe wartości są w jednostkach 9 i 14 (odpowiednio 23,91 i 21,62) (Rys. 30).

Rys. 31. Wskaźnik liczby osób posiadających dostęp do przystanku w promieniu 500 m
Źródło: opracowanie własne.

Wskaźnikiem dotyczącym problemu niskiej obsługi komunikacyjnej jest liczba osób posiadających dostęp do przystanku w promieniu 500 metrów.

Średnią wartością dla gminy jest 41,29 i powyżej tego poziomu znalazło się 6 jednostek. Nieco gorsza sytuacja jest w jednostkach nr 11 i 17. Średnim negatywnym zakresem cechują się jednostki nr 3 i 19. Do najgorzej skomunikowanych jednostek należą 6 i 14, gdzie badany wskaźnik przejmuje wartości poniżej 13,77 oraz 8 zamieszkałych jednostek nieposiadających dostępu do przystanków komunikacji publicznej (Rys. 31).

Rys. 32. Wskaźnik długości ścieżek i szlaków rowerowych w metrach na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Następnym wskaźnikiem opisującym niedobór lub niską jakość terenów publicznych jest długość ścieżek i szlaków rowerowych.

Wartość referencyjna wskaźnika dla gminy wyniosła 5120 i 8 jednostek przekroczyło tę wartość. W przypadku jednostek nr 6 i 8 wskaźnik znalazł się w średnim zakresie poniżej średniej. W 5 jednostkach był znacząco poniżej wartości normatywnej oraz w 5 zamieszkałych jednostkach zjawisko nie występowało co również oznacza kryzys (Rys. 32)

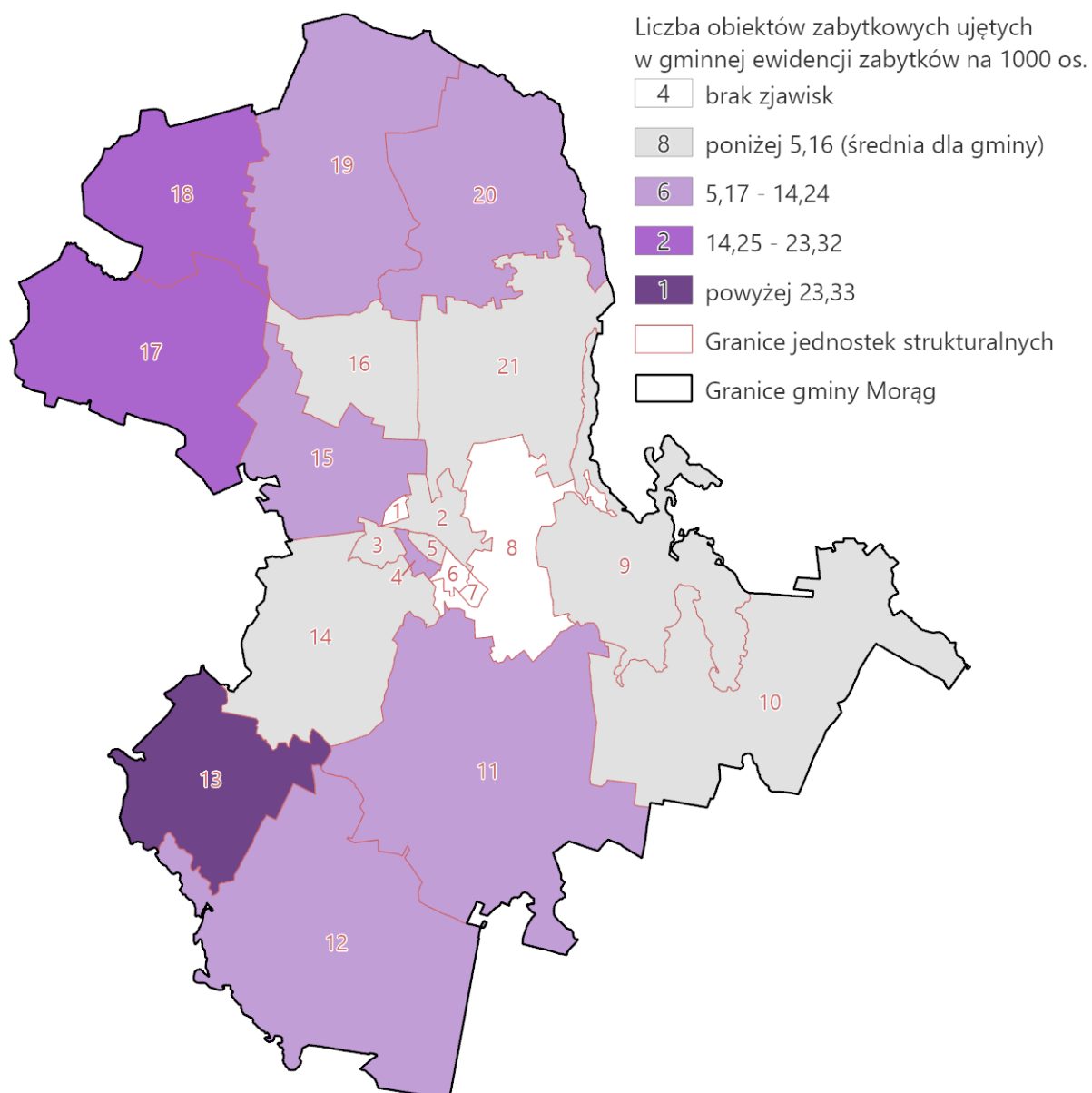
3.9. Sfera techniczna

Badanie sfery technicznej obejmowało 3 wskaźniki obrazujące zjawiska kryzysowe wymienione w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Przeanalizowane zagadnienia obejmowały problematykę z zakresu: degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Badane zjawiska występowały w 20 z 21 jednostek, w przypadku niezamieszkałej jednostki nr 1 zjawiska nie występują (Tab. 21).

Tab. 21. Zestawienie wskaźników sfery technicznej

Nr jednostki	Liczba obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1000 os.	Liczba budynków komunalnych wybudowanych przed 1945 r. na 1000 os.	Liczba mieszkań komunalnych nie wyposażonych w łazienkę na 1000 os.	Liczba przekroczonych wskaźników
1	brak zjawisk – jednostka niezamieszкана			-
2	2,43	4,24	36,99	2/3
3	3,10	4,14	0	1/3
4	8,92	4,28	5,71	3/3
5	0,72	5,07	1,81	1/3
6	0	0,90	0	0/3
7	0	0	0	0/3
8	0	0	0	0/3
9	4,35	2,17	0	0/3
10	3,16	0	8,86	1/3
11	7,13	2,59	0	2/3
12	8,32	1,04	0	1/3
13	32,39	0	0	1/3
14	3,60	3,60	0	1/3
15	8,88	1,78	0	1/3
16	3,49	3,49	0	1/3
17	19,81	1,04	0	1/3
18	16,43	0	0	1/3
19	12,30	2,05	0	1/3
20	12,20	0	0	1/3
21	4,65	0	0	0/3
Średnia dla gminy	5,16	2,30	4,16	-

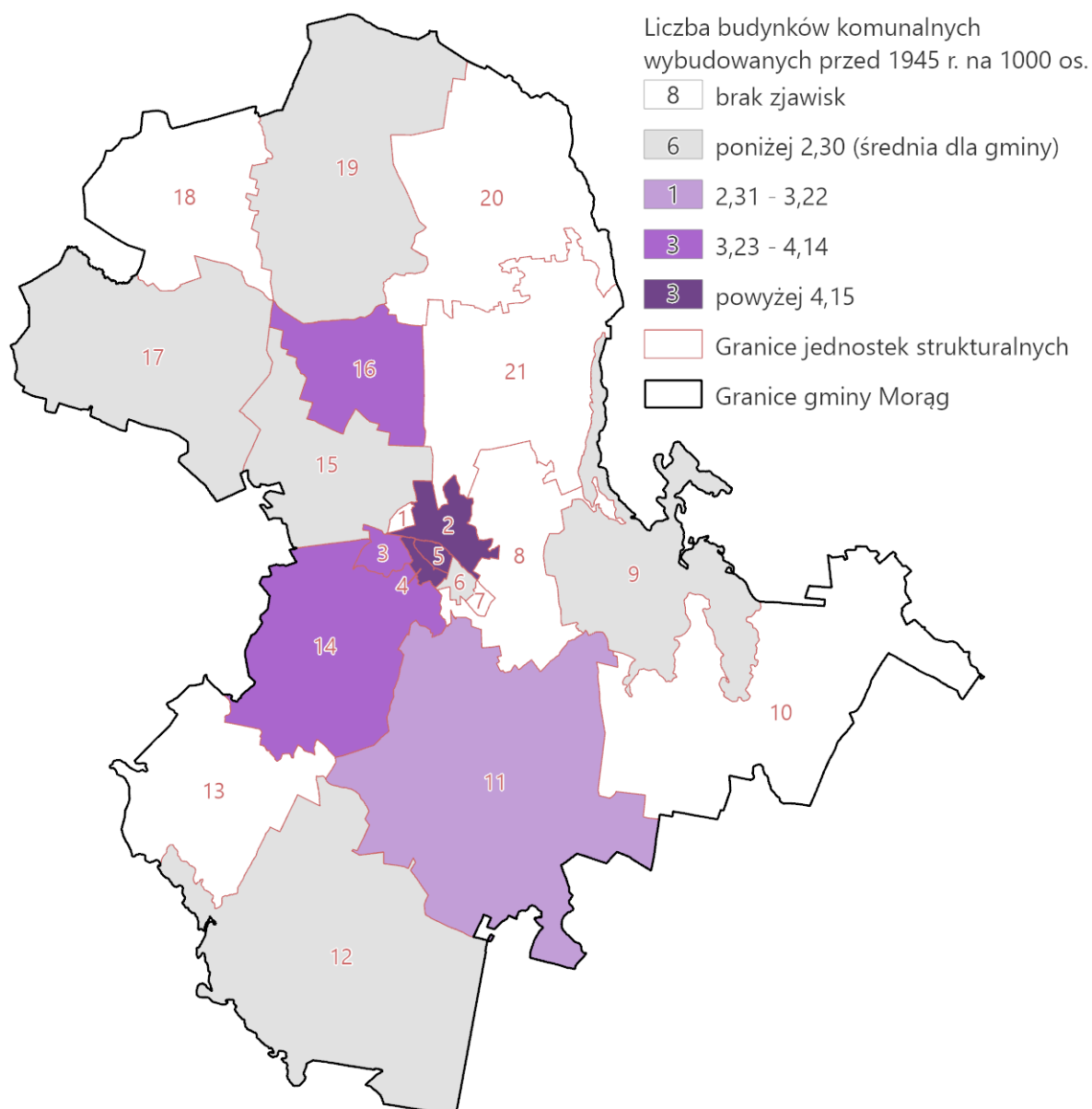
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 33. Wskaźnik liczby obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Pierwszy wskaźnik sfery technicznej opisuje liczbę obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

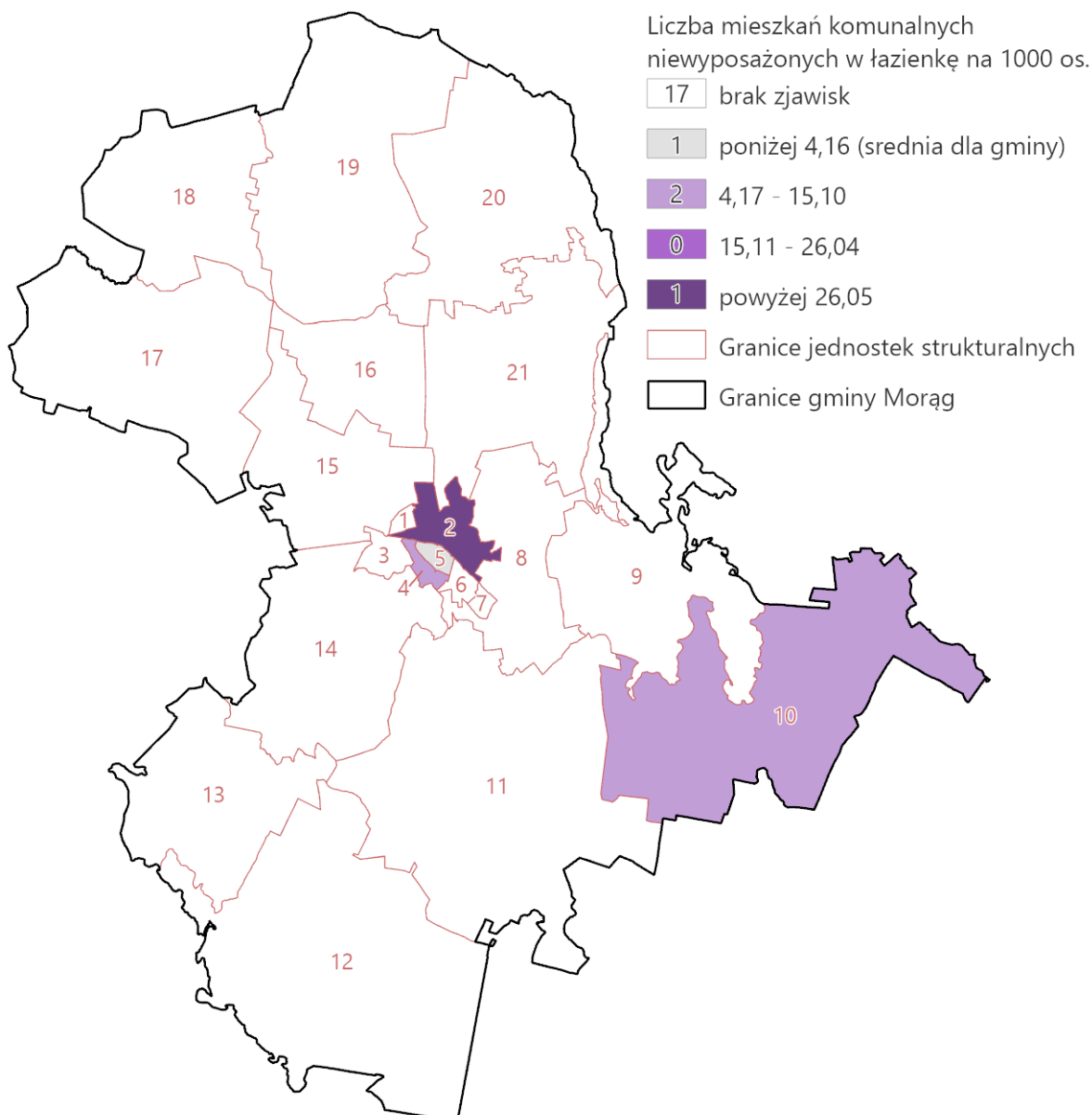
Wartość referencyjna równa się 5,16. Spośród 21 jednostek w 4 nie zlokalizowano ani jednego obiektu zabytkowego, oprócz tego w 8 jednostkach wskaźnik jest poniżej średniej. W niskim przedziale 5,17-14,24 mieści się 6 jednostek, natomiast w przedziale od 14,25 do 23,32 – jednostki nr 17 i 18. Najwyższą wartość wskaźnika wynoszącą 32,39 osiągnęła jednostka nr 13 (Rys. 33).

Rys. 34. Wskaźnik liczby budynków komunalnych wybudowanych przed 1945 r. na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym wskaźnikiem sfery technicznej jest liczba budynków komunalnych wybudowanych przed 1945 r.

Średnią dla Morąga jest 2,30, poniżej tej wartości uplasowało się 6 jednostek, a w 8 innych zjawisko nie wystąpiło. Nieznacznie powyżej średniej znalazła się jednostka nr 11, w średnim zakresie występowały jednostki nr 3, 14 i 16. Najwyższe wartości wystąpiły w jednostkach nr 2, 4 i 5 (Rys. 34).

Rys. 35. Wskaźnik liczby mieszkań komunalnych niewyposażonych w łazienkę na 1000 osób
Źródło: opracowanie własne.

Ostatnim ze wskaźników strefy technicznej jest liczba mieszkań komunalnych niewyposażonych w łazienkę.

Wartość referencyjna wskaźnika równa się 4,16. W zdecydowanej większości jednostek (17) zjawisko nie występowało. W jednostce nr 5 wskaźnik znajdował się poniżej średniej. Do przekroczenia wartości normatywnej doszło w jednostce nr 4 i 10 w niskim stopniu oraz w znaczącym w jednostce nr 2 (wskaźnik na poziomie 36,99) (Rys. 35).

4. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

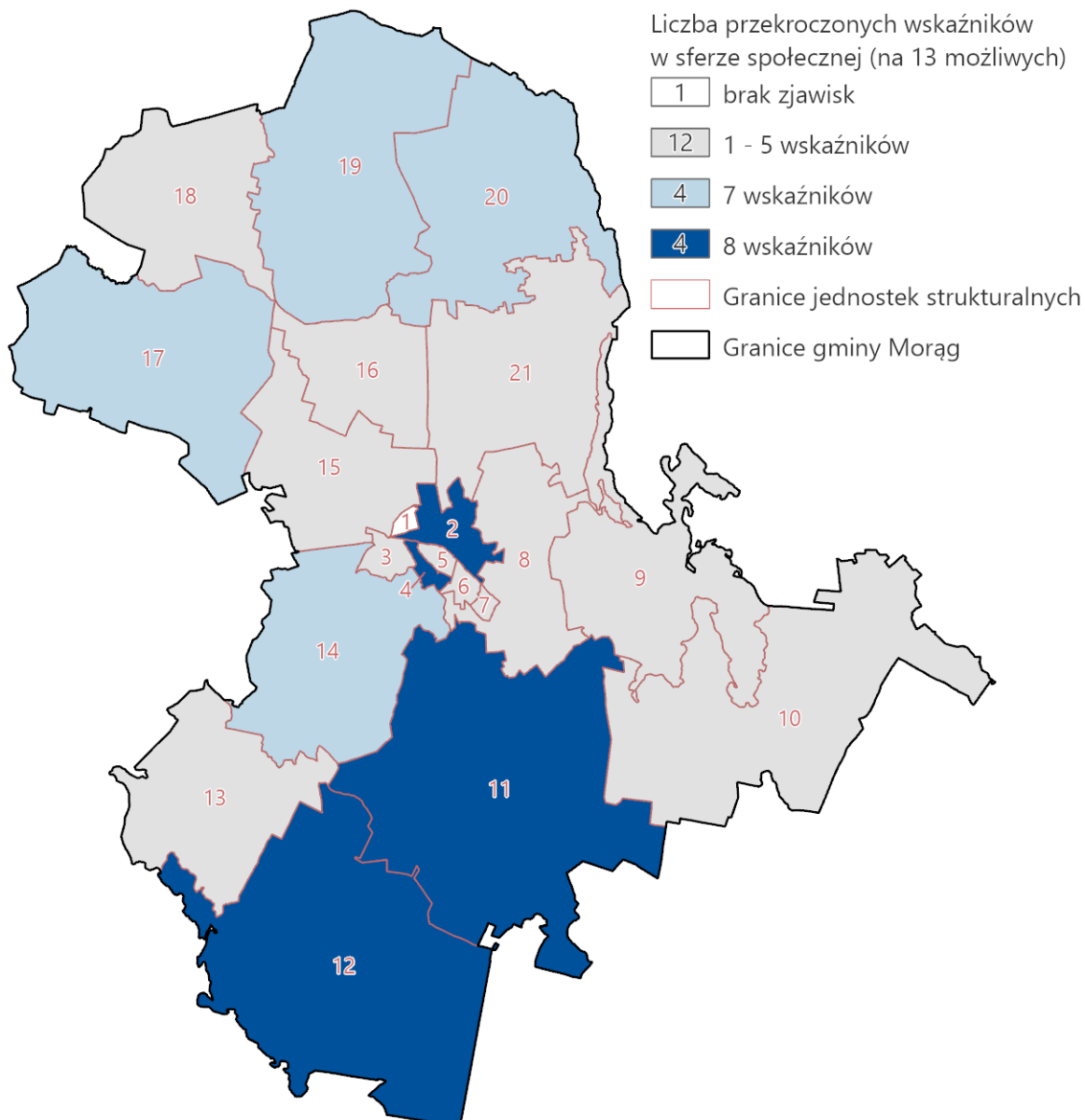
Na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego gmina podzielona została na 21 jednostek strukturalnych, w ramach których dokonano analizy porównawczej wskaźników obrazujących ich poziom rozwoju/degradacji. Celem badania zróżnicowania wewnątrzgminnego jest wskazanie tych jednostek, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji w porównaniu ze średnim tempem rozwoju miasta. Zakres tematyczny analizowanych zagadnień wynika bezpośrednio z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Finalnie użyto 27 wskaźników odnoszących się do:

- sfery społecznej – 13 wskaźników,
- sfery gospodarczej – 4 wskaźników,
- sfery środowiskowej – 2 wskaźniki,
- sfery przestrzenno-funkcjonalnej – 5 wskaźniki,
- sfery technicznej – 3 wskaźników.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji podstawowym czynnikiem świadczącym o stanie kryzysowym na danym obszarze jest koncentracja negatywnych zjawisk społecznych. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego, jak wskazuje ustawa, wymaga jednak współwystępowania licznych problemów społecznych z co najmniej jednym zjawiskiem kryzysowym w pozostałych sferach pozaspółecznych.

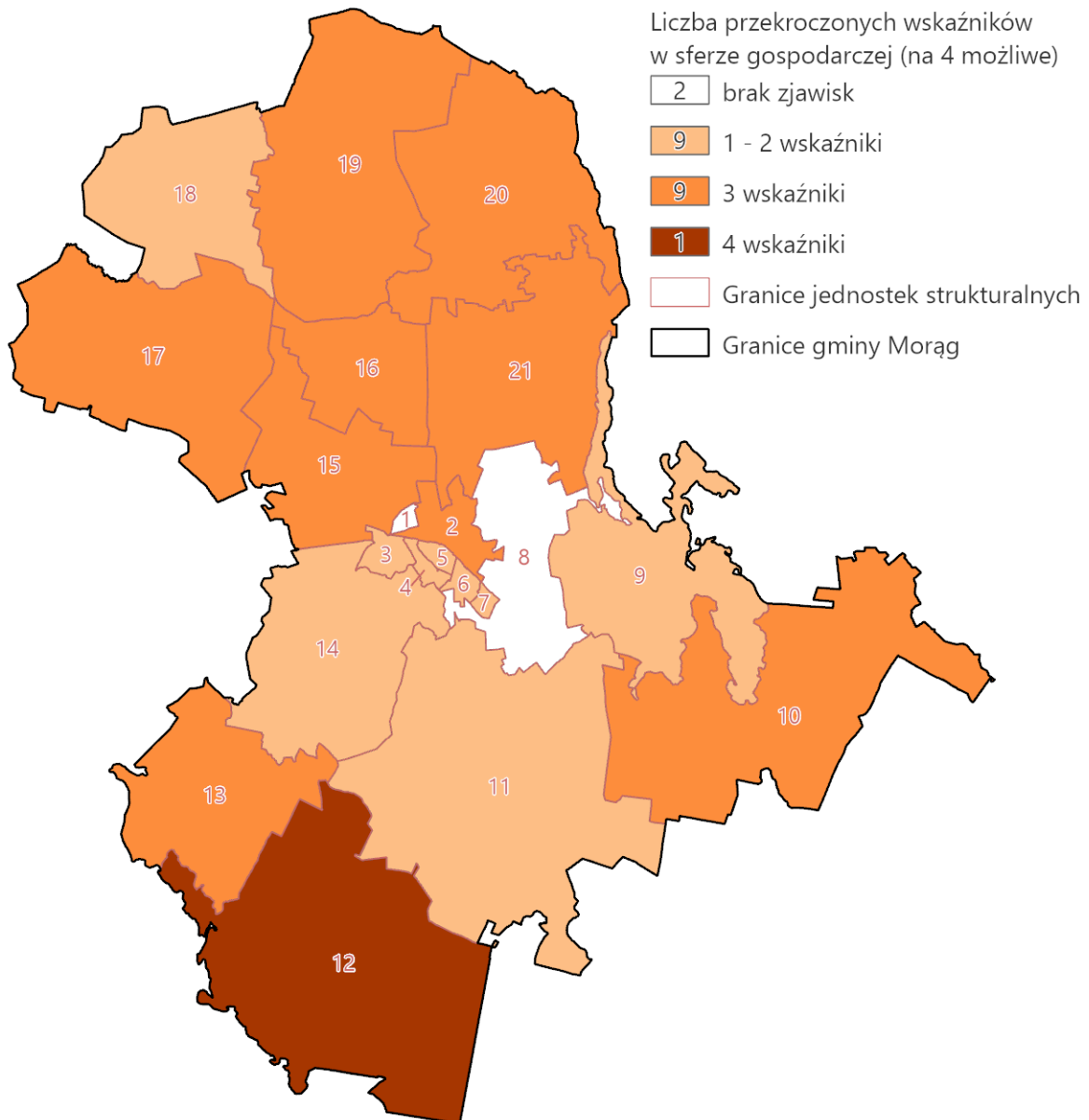
Za wartość progową świadczącą o koncentracji negatywnych zjawisk społecznych przyjęto występowanie odchylenia od wartości średniej w przypadku co najmniej 60% analizowanych wskaźników w tej sferze (czyli co najmniej 8). Z uwagi na fakt, iż w analizie zróżnicowania wewnątrzgminnego Morąga wykorzystano wskaźniki w pozostałych sferach pozaspółecznych, w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego za kryterium jego wyznaczenia przyjęto konieczność współwystępowania kryzysu społecznego z co najmniej jednym wskaźnikiem we wszystkich pozostałych sferach, wykazującym negatywne odchylenia od średniej.

Poniżej przedstawiono na mapach informacje o łącznych wynikach analizy zróżnicowania wewnątrzgminnego w podziale na 5 sfer.

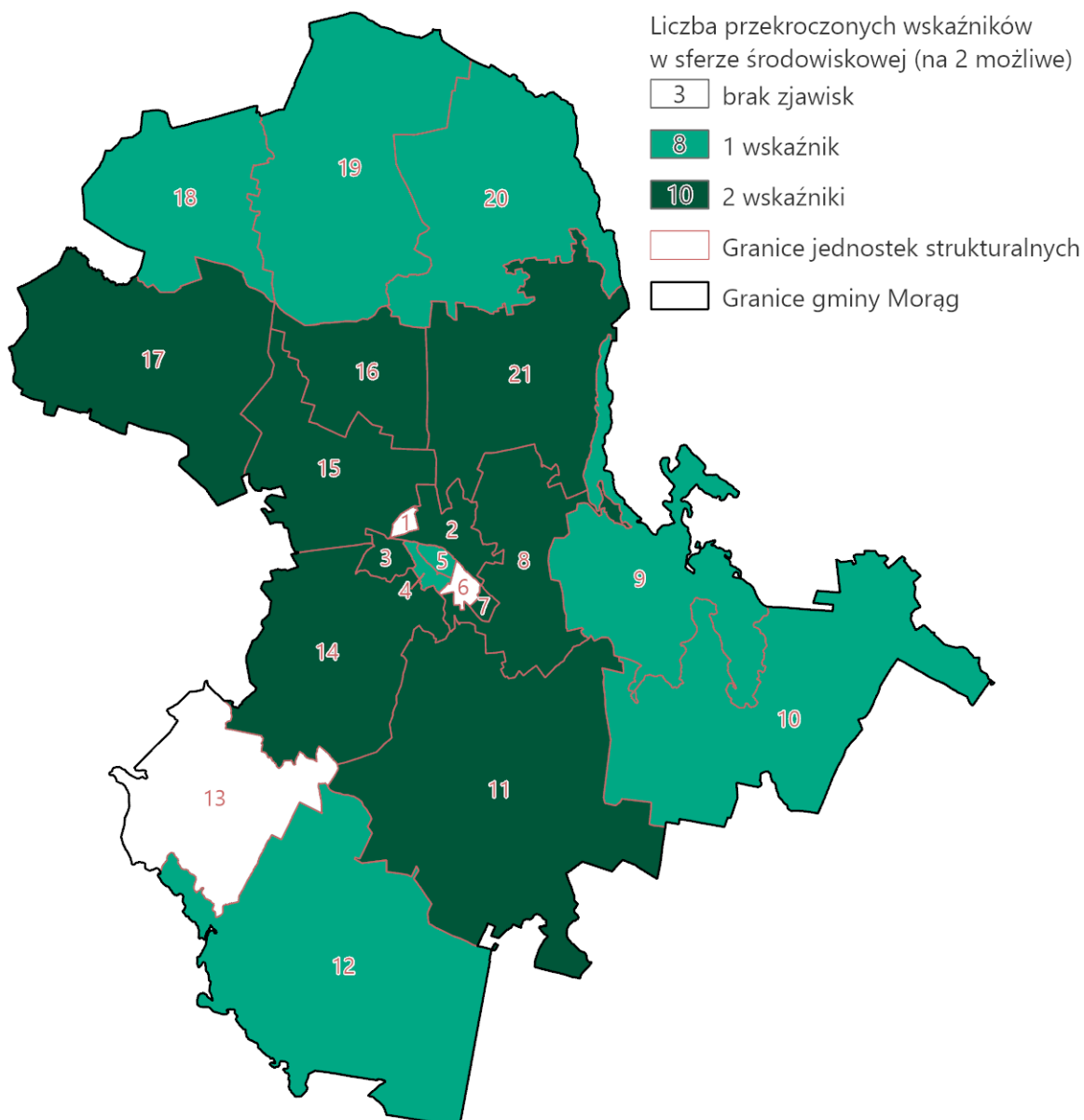
Rys. 36. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej
Źródło: opracowanie własne.

Wyniki analizy wskaźnikowej w sferze społecznej wskazują na niejednorodne rozmieszczenie zjawisk kryzysowych w Gminie Morąg. Brak zjawisk kryzysowych dotyczył tylko niezamieszkałej jednostki nr 1. Do przekroczenia 1-5 wskaźników doszło w 12 jednostkach. Nieznacznie poniżej progu świadczącego znaczących problemów społecznych, czyli przekroczeniu 7 wskaźników doszło w jednostkach nr 14, 17, 19 i 20. Jednostkami w których przekroczono 8 wskaźników, a zatem obszarami cechujących się kryzysem społecznym był jednostki nr 2, 4, 11 i 12 (Rys. 36).

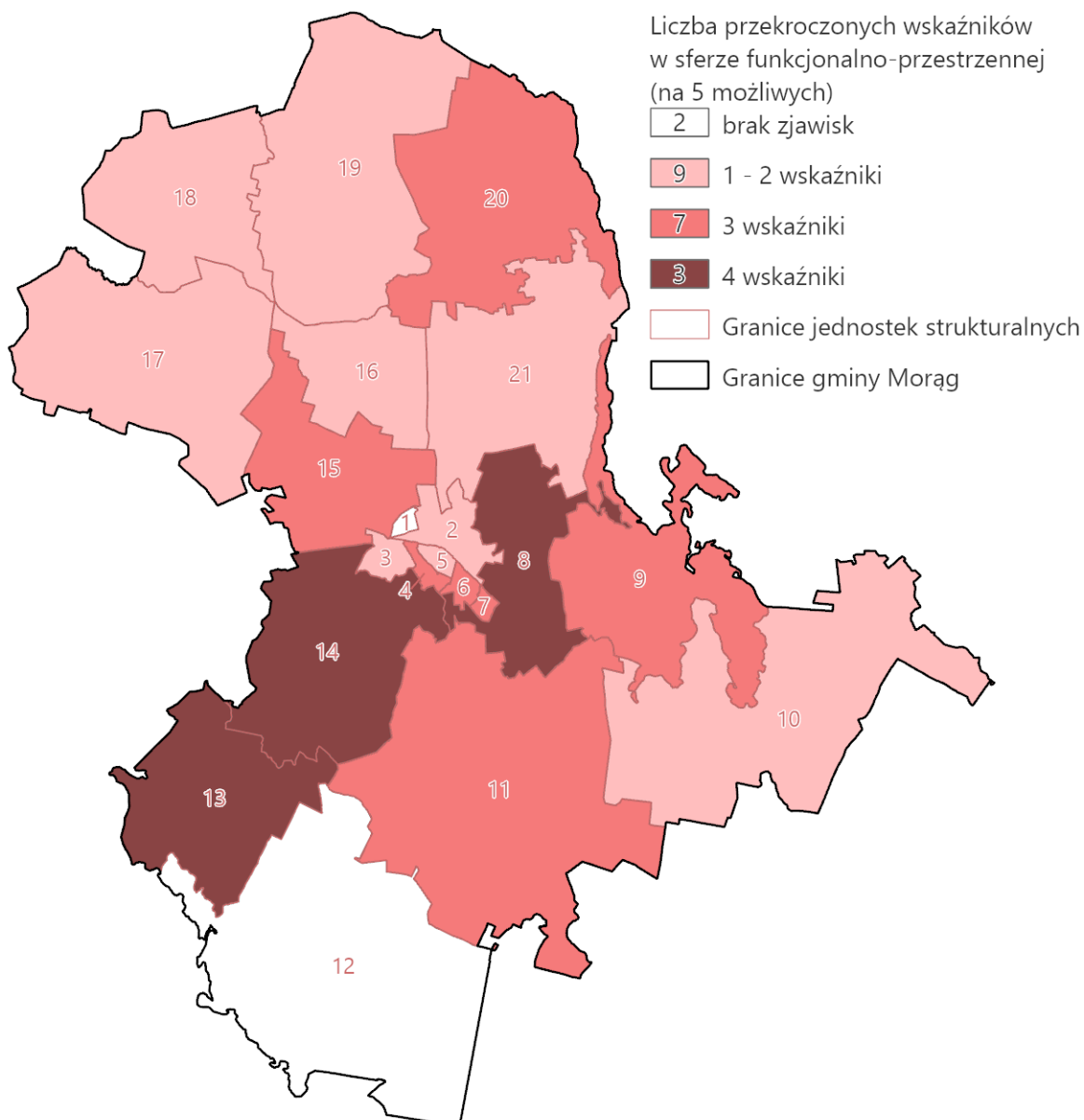
Rys. 37. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej
Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie analizy występowania negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej zostały wykryte najbardziej i najmniej kryzysowe jednostki w Gminie Morąg. W jednostkach 1 i 8 nie zanotowano przekroczeń wskaźników. Po 9 jednostek liczą grupy, które przekroczyły 1-2 wskaźników oraz 3 wskaźniki. Najgorsza sytuacja w sferze gospodarczej występuje w sferze 12 - cechuje się ona przekroczeniami w 4 wskaźnikach. Pozostałe obszary cechujące się kryzysem społecznym odnotowały przekroczenie 1-2 wskaźników, w przypadku jednostek 4 i 11 oraz 3 wskaźniki w jednostce nr 2 (Rys. 37).

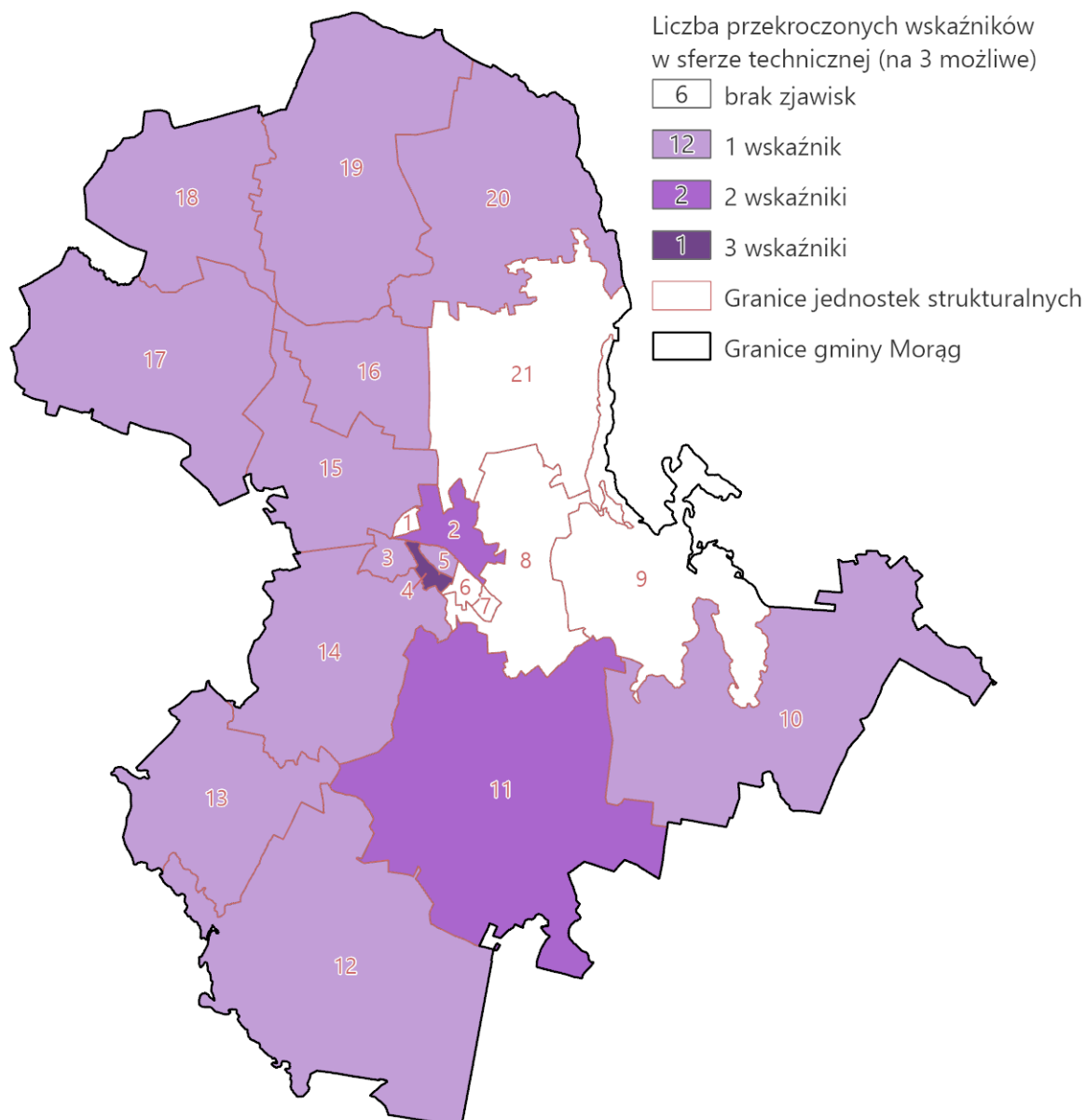
Rys. 38. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej
Źródło: opracowanie własne.

Wyniki analizy wskaźnikowej sfery środowiskowej wskazują na szeroki zakres problemów w większości gminy. Żaden ze wskaźników nie został przekroczony w jednostkach nr 1, 6 i 13. Wartości ponadnormatywne dla 1 zagadnienia dotyczyły 8 jednostek, w tym jednostki nr 4 i 12 charakteryzujących się kryzysem społecznym. Pozostałe 10 jednostek odnotowało przekroczenie 2 badanych wskaźników, grupie tej znalazły się jednostki nr 2 i 11, które cechował kryzys społeczny (Rys. 38).

Rys. 39. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej
Źródło: opracowanie własne.

Analiza przekroczonych wskaźników w sferze funkcjonalno-przestrzennej wskazuje na występowanie zjawisk kryzysowych na terenie prawie całej gminy. Zaledwie w jednostce nr 1 i 12 nie odnotowano przekroczenia wskaźników. W 9 jednostkach doszło do przekroczenia poziomu średniego dla gminy w 1 – 2 wskaźnikach z 5 możliwych. W grupie tej była jednostka nr 2 cechująca się kryzysem społecznym. Grupa obszarów o przekroczeniu 3 wskaźników składała się z 7 jednostek, w tym jednostki nr 4 i 11 cechujące się kryzysem społecznym. Jednostki nr 8, 13 i 14 zanotowały przekroczenia 4 z 5 badanych wskaźników. Żadna jednostka nie odnotowała przekroczenia wszystkich 5 wskaźników (Rys. 39).

Rys. 40. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze technicznej
Źródło: opracowanie własne.

Ostatnią analizą sferą wskaźnikową były zagadnienia techniczne. Brak zjawisk kryzysowych odnotowano w 6 jednostkach. Przekroczony 1 wskaźnik występował w 12 jednostkach, w tym w jednostce nr 12 cechującej się kryzysem społecznym. Wartości ponadnormatywne dla 2 wskaźników wystąpiły w jednostkach nr 2 i 11, czyli obszarach o kryzysie społecznym. Przekroczenie wszystkich 3 wskaźników dotyczyło jednostki nr 4, również obszaru o kryzysie w sferze społecznej (Rys. 40).

Tab. 22. Liczba wskaźników obrazujących stan kryzysowy w poszczególnych sferach

Nr jednostki	Liczba przekroczonych wskaźników						Liczba mieszkańców	Powierzchnia jednostki [ha]
	Sfera społeczna [13]	Sfera gospodarcza [4]	Sfera środowiskowa [2]	Sfera przestrzenno-funkcyjna [5]	Sfera techniczna [3]	Ogółem [31]		
1*	0	0	0	0	0	0	0	30,87
2	8	3	2	2	2	17	1649	277,29
3	4	1	2	2	1	10	967	108,95
4	8	1	1	3	3	16	2802	54,82
5	5	1	1	2	1	10	2762	46,23
6	2	2	0	3	0	7	3319	59,36
7	2	1	2	3	0	8	1053	33,2
8	2	0	2	4	0	8	711	1130,4
9	5	2	1	3	0	11	460	1834,39
10	4	3	1	2	1	11	1581	3149,62
11	8	2	2	3	2	17	1543	4039,32
12	8	4	1	0	1	14	961	3724,03
13	6	3	0	4	1	14	247	1562,34
14	7	2	2	4	1	16	555	1888,39
15	1	3	2	3	1	10	563	1293,78
16	6	3	2	2	1	14	573	910,31
17	7	3	2	2	1	15	959	2485,44
18	6	2	1	1	1	11	487	1504,8
19	7	3	1	2	1	14	488	2710,23
20	7	3	1	3	1	15	328	2251,62
21	5	3	2	2	0	12	1075	2030,35

Źródło: opracowanie własne (*jednostki niezamieszkane).

Zbiorcze zestawienie liczby wskaźników o ponadnormatywnych wynikach prezentuje Tab. 22. Obszarem o największym nagromadzeniu zjawisk kryzysowych (17 wskaźników) są jednostki nr 2 i 11. Zbliżona liczba 16 przekroczonych wskaźników występuje w jednostkach nr 4 i 14. Za wyjątkiem jednostki nr 14 są to obszary charakteryzujące się kryzysem społecznym połączonym z kryzysem w pozostałych sferach. Kwalifikują się tym samym do wskazania jako obszary zdegradowane. Jednostka nr 12 o kryzysie społecznym odnotowała przekroczenia łącznie 14 wskaźników, jest to zbliżony poziom do kilku innych jednostek. W sferach pozaspołecznych można zaobserwować stosunkowo częste występowanie zjawisk kryzysowych. Wszystkie zamieszkane jednostki, za wyjątkiem jednostek nr 6 i 8 odnotowały kryzys w co najmniej 3 z 4 sfer. W przypadku przywołanych 2 jednostek były to 2 z 4 sfer (Tab. 23).

Tab. 23. Kryteria przyjęte do wyznaczenia obszaru zdegradowanego

Nr jednostki	Minimum 8 wskaźników potwierdzających sytuację kryzysową w sferze społecznej [TAK/NIE]	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze gospodarczej [TAK/NIE]	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze środowiskowej [TAK/NIE]	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze przestrzenno-funkcjonalnej [TAK/NIE]	Obszar charakteryzuje się problemami w sferze technicznej [TAK/NIE]	Obszar zdegradowany [TAK/NIE]
1*	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
2	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
3	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
4	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
5	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
6	NIE	TAK	NIE	TAK	NIE	NIE
7	NIE	TAK	TAK	TAK	NIE	NIE
8	NIE	NIE	TAK	TAK	NIE	NIE
9	NIE	TAK	TAK	TAK	NIE	NIE
10	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
11	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
12	TAK	TAK	TAK	NIE	TAK	NIE
13	NIE	TAK	NIE	TAK	TAK	NIE
14	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
15	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
16	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
17	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
18	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
19	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
20	NIE	TAK	TAK	TAK	TAK	NIE
21	NIE	TAK	TAK	TAK	NIE	NIE

Źródło: opracowanie własne (*jednostki niezamieszkane).

Przyjęte kryteria wyznaczenia obszaru zdegradowanego, obejmujące konieczność wystąpienia odchyień od wartości średniej w przypadku co najmniej 60% liczby analizowanych wskaźników w sferze społecznej (co najmniej 8), współwystępujących z co najmniej jednym negatywnym wskaźnikiem w 3 z 4 pozostałych sfer. Warunki te spełniają jednostki nr 2, 4 i 11.

Rys. 41. Granice obszaru zdegradowanego w gminie Morąg
 Źródło: opracowanie własne.

W efekcie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wyznacza się obszar zdegradowany w Gminie Morąg w granicach jednostek nr 2, 4 i 11 zajmujący 14% powierzchni gminy (4371 ha), zamieszkały przez 26% ogólnej populacji gminy (5994 osoby) (Rys. 41).

5. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Podstawę wyznaczenia obszaru rewitalizacji stanowią wymogi art. 10 ustawy o rewitalizacji, które obejmują:

1. Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.
2. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.
3. Niezamieszkałe tereny przemysłowe, w tym portowe i wydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1-4, mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, o których mowa w art. 9 ust. 1.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy wskazano 3 jednostki spełniające założone kryteria dla obszaru zdegradowanego - w zakresie szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Jednocześnie na wskazanym obszarze współwystępowały zjawiska kryzysowe w co najmniej 3 z 4 pozostałych sfer. Obszary położone są zarówno w mieście (jednostki nr 2 i 4) oraz w części wiejskiej gminy, posiadają różną charakterystykę i pełnią inne funkcje.

Ustawa wskazuje również na możliwość włączenia w obszar rewitalizacji terenów przemysłowych. W Gminie Morąg nie występują tereny o tej specyfice (tj. jednostki strukturalnie niezamieszkałe, z zabudową przemysłową), które mogą przyczynić się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

Jednocześnie przeprowadzenie skutecznego procesu rewitalizacji wymaga koncentracji działań ukierunkowanych na specyfikę lokalnych problemów.

W programie operacyjnym Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur 2021-2027¹ założono, że wsparcie rewitalizacji w ramach regionalnej polityki spójności dotyczyć będzie Priorytetu *Rozwój obszarów miejskich* (CP5), z udziałem instrumentu IIT (Inne Instrumenty Terytorialne). Działania rozwojowe na terenach wiejskich wspierane będą natomiast w ramach OSI.

Zadania realizowane w ramach Działania FEWiM *Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich* (CS5.i) obejmują wyłącznie miejskie obszary zdegradowane, a ich odbiorcami są interesariusze zamieszkujący te tereny.

Biorąc również pod uwagę ograniczoną perspektywę obowiązywania gminnego programu rewitalizacji i czas na realizację zadań rewitalizacyjnych, podjęto decyzję o ograniczeniu

¹ https://rpo.warmia.mazury.pl/zdjecia/strona/FEWiM_20212027/FEWiM_po_decyzji_KE.pdf

zasięgu obszaru rewitalizacji. W tym celu przeprowadzono analizę istotności dla procesów rozwoju lokalnego, na co wskazuje art. 10 ust. 1 ustawy o rewitalizacji.

ISTOTNOŚĆ DLA ROZWOJU LOKALNEGO

Istotność dla rozwoju lokalnego w kontekście Gminy Morąg możliwa jest do określenia na podstawie dokumentów planistycznych i strategicznych oraz aktualnie pełniących przez jednostki strukturalne funkcji.

Na poziomie regionalnym Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2030 umiejscawia Gminę Morąg w 2 obszarach strategicznej interwencji. Pierwszy z nich wskazuje na konieczność dynamizacji procesów rozwojowych, natomiast drugi wiąże gminę z oddziaływaniem Kanału Elbląskiego. Strategia nie odnosi się do wewnątrzgminnych uwarunkowań rozwojowych. Tym samym nie daje możliwości wskazania obszarów o szczególnym znaczeniu do rozwoju lokalnego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (PZPW) dostrzega Gminę Morąg, jednakże w niewielkim stopniu uwzględnia kwestie pośrednio i bezpośrednio związane z procesem rewitalizacji. PZPW wskazuje wśród miejscowości i obszarów zabytkowych o wyróżniających się walorach i wartościach kulturowych miasto Morąg, jako miejscowość o stosunkowo dobrze zachowanej tkance urbanistycznej i architektonicznej, wymagające działań rewitalizacyjnych, w celu utrzymania i wykorzystania gospodarczego i turystycznego ich potencjału kulturowego. Terenem spełniającym wskazane kryterium, spośród objętych granicami obszaru zdegradowanego, jest w głównym stopniu jednostka nr 4, będąca historycznym centrum miasta. Mniejsze znaczenie ma natomiast jednostka nr 2, którą można powiązać z celem rozwojowym nr 5 - Ochrona dziedzictwa kulturowego i kształtowanie tożsamości regionalnej. Plan rekomenduje utworzenie na Osiedlu Zatorze zespołu architektonicznego z lat 20-tych XX wieku. Brak natomiast wyraźnych odniesień do terenów wchodzących w skład jednostki nr 11.

Gmina Morąg nie posiada aktualnego dokumentu strategicznego określającego cele rozwojowe gminy. Ostatnie tego typu opracowanie *Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Morąg* pochodzi z 2004 r. Zatem jest nieprzystosowane do wyznaczenia obecnych kierunków rozwoju. Nie pozwala tym samym na wykorzystanie w niniejszej analizie.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morąg w swojej pierwotnej postaci zostało uchwalone w 2000 r., lecz było w kolejnych latach 6-krotnie aktualizowane. Poszczególne jednostki zdegradowane pełnią następujące podstawowe funkcje terenu:

- Jednostka nr 2:
 - MU - strefa mieszkalno-usługowa (zabudowa jednorodzinna) - Osiedle Zatorze,
 - ZP - strefa zieleni parkowej - Park Zatorze,
 - ST - strefa urządzeń sportowych i turystycznych - stadion miejski i tereny nad jeziorem Siertąg,
 - UE - użytek ekologiczny oraz Jezioro Skertąg,
 - Z - strefa ogrodów działkowych i zieleni niskiej,
 - PK - strefa rzemiosła, baz i usług - tereny na północ od stacji kolejowej i obszar przy ul. Żeromskiego,

- P - strefa przemysłu hurtowni i baz - znaczna część jednostki w południowo-wschodnim fragmencie,
- Kolejowe i wojskowe tereny zamknięte.
- Jednostka nr 4:
 - MU - strefa mieszkalno-usługowa (zabudowa intensywna)- dominująca funkcja,
 - ZP - strefa zieleni parkowej - niewielkie tereny wzdłuż Rozlewiska Morąskiego,
 - PK - strefa rzemiosła, baz i usług - niewielkie tereny przy Rozlewisku Morąskim,
 - Obszar posiada również najwięcej obiektów zabytkowych w skali gminy.
- Jednostka nr 11:
 - MUP - zabudowa mieszkalno-usługowa i produkcyjna - na terenach stanowiących zwartą strukturę osadniczą,
 - MUW - zabudowa wielofunkcyjna,
 - MU - strefa mieszkalno-usługowa (zabudowa jednorodzinna) - w zasięgu strefy podmiejskiej Morąga,
 - ZP - strefa zieleni parkowej - tereny w sąsiedztwie Rozlewiska Morąskiego,
 - R - tereny rolne - obszary poza strefą inwestycyjną.

Wskazane funkcje obszarów predestynują w największym stopniu jednostkę nr 4 do włączania w proces rewitalizacji, z uwagi na największy udział wielofunkcyjnych terenów pełniących istotną rolę dla funkcjonowania całej gminy. Właściwy rozwój tego obszaru, w tym przeciwdziałanie degradacji, oddziaływać będzie na pozostałe obszary gminy. Mniejsze znaczenie w tym zakresie ma jednostka nr 2. Charakter funkcjonalny jednostki ma przede wszystkim wpływ na lokalnych mieszkańców. Obiektami o większym oddziaływaniu są stadion miejski i Park Zatorze oraz tereny przemysłowe, jednakże ich prawidłowy rozwój nie jest przedmiotem procesu rewitalizacji. Zdecydowanie najmniejsze znaczenie dla rozwoju lokalnego ma natomiast jednostka nr 11, położona na terenie wiejskim.

Zakres podstawowych funkcji obszaru również przemawia za włączeniem jednostki nr 4 do procesu rewitalizacji. Zapewnia ona, poza podstawową funkcją mieszkalną (w zdecydowanej przewadze wielorodzinną), także dostęp do licznych obiektów z zakresu usług, handlu i przemysłu. Stanowi tym samym obszar ważny dla mieszkańców całej gminy, zapewniając miejsca pracy oraz dostarczając niezbędnych usług. Obszar ten cechuje się również największym udziałem historycznej zabudowy posiadającej cenne walory kulturowe. Prawidłowe funkcjonowanie tej jednostki jest tym samym niezbędne dla rozwoju lokalnego.

Natomiast jednostka nr 11 w wiejskiej części gminy pełni przede wszystkim funkcję mieszkaniową i rolniczą, w mniejszym stopniu obszar ma pewien potencjał turystyczny. Jednostka nr 11 ma tym samym zdecydowanie mniej istotne znaczenie dla ogólnego rozwoju gminy, w porównaniu z potencjałem pozostałych analizowanych terenów.

Z perspektywy polityki regionalnej wspierającej procesy rewitalizacji w gminach warmińsko-mazurskich tereny wiejskie nie spełniają warunku określonego w programie operacyjnym FEWiM 2021-2027, gdzie rewitalizację umiejscowiono w Priorytecie *Rozwój obszarów miejskich* (CP5). Oznacza to brak możliwości prowadzenia procesów rewitalizacji na terenach wiejskich z udziałem dofinansowania polityki spójności UE, gdyż działania rozwojowe na tym obszarze wspierane będą za pomocą innych instrumentów - tj. OSI.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzona analiza dokumentów strategicznych i planistycznych oraz pełnionych przez poszczególne jednostki funkcji podstawowych, pozwala na rangowanie jednostek zdegradowanych w zakresie istotności dla rozwoju lokalnego. Szczególnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego charakteryzuje się jednostka nr 4. Wynika to z położenia w centrum miasta, co ma odzwierciedlenie w planach rozwojowych na szczeblu wojewódzkim i lokalnym. Pewien poziom istotności dla rozwoju cechuje jednostkę nr 2, jednakże jest wyraźnie niższy niż w przypadku poprzedniej jednostki. Wynika to z bardziej peryferyjnego, względem centrum miasta położenia, co przekłada się na obecność mniej znaczących z perspektywy rozwoju lokalnego funkcji terenu i planów rozwojowych. Jednostka nr 11 charakteryzuje się zdecydowanie mniejszą istotnością dla lokalnego rozwoju, co wynika z typowo wiejskiego charakteru obszaru. Nie jest również przewidziana w dokumencie FEWiM jako miejsce realizacji procesu rewitalizacji, który dedykowany jest wyłącznie obszarom miejskim (Tab. 24).

Tab. 24. Istotność dla rozwoju lokalnego poszczególnych obszarów zdegradowanych

Nr jednostki	Dominujące funkcje terenu	Liczba mieszkańców	PZPW W-M	Studium UiKZP	Aktualne funkcje obszaru	FEWiM 2021-2027	Istotność dla rozwoju lokalnego
2	- zabudowa jednorodzinna - stadion miejski - tereny kolejowe - jezioro - tereny przemysłowe	1649	ŚREDNIA	ŚREDNIA	ŚREDNIA	WYSOKA	NIE
4	- wielofunkcyjna zabudowa śródmiejska - liczna działalność handlowo-usługowa - dworzec komunikacyjny - liczne zabytkowe obiekty architektoniczne i układ urbanistyczny	2802	WYSOKA	WYSOKA	WYSOKA	WYSOKA	TAK
11	- zwarta wiejska zabudowa jednorodzinna - zabudowa wielorodzinna - tereny rolne - tereny leśne - tereny kolejowe	1543	NISKA	NISKA	NISKA	BRAK	NIE

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując, w efekcie analizy istotności jednostek wchodzących w skład obszaru zdegradowanego, przeprowadzonej w oparciu o ustalenia dokumentów strategicznych i planistycznych (lokalnych oraz regionalnych), oraz charakteru funkcjonalnego tych jednostek, wskazuje się jednostkę nr 4 do objęcia procesem rewitalizacji, która w najwyższym stopniu potwierdziła swoje znaczenie dla rozwoju lokalnego. Obszar ten zamieszkiwany jest przez 2802 osoby, co stanowi 12,14% populacji gminy oraz zajmuje powierzchnię 54,82 ha, co stanowi 0,18% powierzchni gminy. Spełnia on tym samym ustawowe kryterium formalne dotyczące populacji (maksymalnie 30% mieszkańców gminy) i powierzchni (maksymalnie 20% powierzchni gminy), wynikające z art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji. Granice obszaru rewitalizacji zostały pokazane na [Rys. 42](#).

Rys. 42. Granice obszaru rewitalizacji
 Źródło: opracowanie własne.

6. Spis rysunków

Rys. 1. Lokalizacja Gminy Morąg.....	6
Rys. 2. Poziom wykształcenia mieszkańców powyżej 14 roku życia w Gminie Morąg.....	9
Rys. 3. System przyrodniczy w Gminie Morąg.....	15
Rys. 4. Struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Morąg	18
Rys. 5. Schemat komunikacji w Gminie Morąg.....	19
Rys. 6. Zasięg aktualnego obszaru rewitalizacji w Gminie Morąg.....	22
Rys. 7. Podział Gminy Morąg na jednostki strukturalne – obszar całej gminy.....	25
Rys. 8. Podział Gminy Morąg na jednostki strukturalne – obszar miasta	26
Rys. 9. Wskaźnik liczby bezrobotnych na 1000 osób.....	37
Rys. 10. Wskaźnik liczby osób do 18 roku życia korzystających z dożywiania na 1000 osób ..	38
Rys. 11. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 osób	39
Rys. 12. Wskaźnik liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa na 1000 osób.....	40
Rys. 13. Wskaźnik zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 1000 osób	41
Rys. 14. Liczby wykroczeń przeciwko mieniu oraz porządkowi i spokojowi publicznemu na 1000 osób	42
Rys. 15. Wskaźnik liczby przestępstw kryminalnych na 1000 osób	43
Rys. 16. Wskaźnik liczby osób poniżej 3 lat i w wieku poprodukcyjnym na 1000 osób.....	44
Rys. 17. Wskaźnik liczby osób, niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 1000 osób	45
Rys. 18. Wskaźnik liczby organizacji pozarządowych (NGO) na 1000 osób.....	46
Rys. 19. Wskaźnik liczby Niebieskich Kart na 1000 osób.....	47
Rys. 20. Wskaźnik liczby osób, którym przyznano świadczenia opieki społ. z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 1000 osób	48
Rys. 21. Wskaźnik liczby użytkowników bibliotek publicznych na 1000 osób	49
Rys. 22. Wskaźnik liczby podmiotów zarejestrowanych w CEIDG na 1000 osób	51
Rys. 23. Wskaźnik liczby osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym i poniżej na 1000 osób.....	52
Rys. 24. Wskaźnik liczby wyrejestrowań w CEIDG w latach 2019-2021 na 1000 osób.....	53
Rys. 25. Wskaźnik nowych zarejestrowań w CEIDG w latach 2019-2021 na 1000 osób	54
Rys. 26. Wskaźnik liczby lokali komunalnych i prywatnych (mieszkalnych i użytkowych) ogrzewanych piecami węglowymi na 1000 osób.....	56
Rys. 27. Wskaźnik powierzchni wyrobów zawierających azbest w m ² w powierzchni jednostki	57
Rys. 28. Wskaźnik liczby awarii sieci wodno-kanalizacyjnej na 1000 osób.....	59
Rys. 29. Wskaźnik liczby obiektów podstawowej infrastruktury społecznej na 1000 osób.....	60
Rys. 30. Wskaźnik liczby wniosków do mpzp na 1000 osób	61
Rys. 31. Wskaźnik liczby osób posiadających dostęp do przystanku w promieniu 500 m	62
Rys. 32. Wskaźnik długości ścieżek i szlaków rowerowych w metrach na 1000 osób	63
Rys. 33. Wskaźnik liczby obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków na 1000 osób	65
Rys. 34. Wskaźnik liczby budynków komunalnych wybudowanych przed 1945 r. na 1000 osób	66
Rys. 35. Wskaźnik liczby mieszkań komunalnych niewyposażonych w łazienkę na 1000 osób	67
Rys. 36. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej.....	69

Rys. 37. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej.....	70
Rys. 38. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze środowiskowej.....	71
Rys. 39. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.....	72
Rys. 40. Koncentracja negatywnych zjawisk w sferze technicznej.....	73
Rys. 41. Granice obszaru zdegradowanego w Gminie Morąg.....	76
Rys. 42. Granice obszaru rewitalizacji	82

7. Spis tabel

Tab. 1. Zmiany demograficzne w latach 2018-2022.....	7
Tab. 2. Migracje w latach 2017-2021.....	7
Tab. 3. Struktura grup ekonomicznych w latach 2017-2021.....	8
Tab. 4. Podstawowe informacje o pomocy społecznej i świadczeniach rodzinnych w latach 2017-2021.....	8
Tab. 5. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Gminy Morąg w 2019 r.....	8
Tab. 6. Bezrobocie w latach 2017-2021.....	9
Tab. 7. Dochody i wydatki budżetowe w latach 2017-2021.....	10
Tab. 8. Struktura wydatków wg działów klasyfikacji budżetowej w 2021 r.*.....	10
Tab. 9. Dynamika zmian wskaźników dotyczących przedsiębiorczości w Gminie Morąg w latach 2017-2021.....	12
Tab. 10. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 na obszarze Gminy Morąg w 2022r.....	12
Tab. 11. Wydane decyzje inwestycji celu publicznego i decyzje o warunkach zabudowy w latach 2017-2021.....	17
Tab. 12. Zasoby mieszkaniowe Gminy Morąg w latach 2017-2021.....	20
Tab. 13. Dostęp do instalacji technicznych w Morągu w latach 2017-2021.....	21
Tab. 14. Podstawowe informacje o jednostkach strukturalnych.....	26
Tab. 15. Wskaźniki wykorzystane w ocenie sfery społecznej, gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, środowiskowej i technicznej w diagnozie delimitacyjnej.....	30
Tab. 16. Wpływ wskaźników z poszczególnych sfer na wybór obszaru zdegradowanego.....	33
Tab. 17. Zestawienie wskaźników sfery społecznej.....	36
Tab. 18. Zestawienie wskaźników sfery gospodarczej.....	50
Tab. 19. Zestawienie wskaźników sfery środowiskowej.....	55
Tab. 20. Zestawienie wskaźników sfery funkcjonalno-przestrzennej.....	58
Tab. 21. Zestawienie wskaźników sfery technicznej.....	64
Tab. 22. Liczba wskaźników obrazujących stan kryzysowy w poszczególnych sferach.....	74
Tab. 23. Kryteria przyjęte do wyznaczenia obszaru zdegradowanego.....	75
Tab. 24. Istotność dla rozwoju lokalnego poszczególnych obszarów zdegradowanych.....	81